

**Bogdan Jaworski
Andrzej Żygadło**

**POLICJA W UJĘCIU
RETROSPEKTYWNYM
HISTORIA I TERAŹNIEJSZOŚĆ
POLICJI W ŁAŃCUCIE**

Łańcut

ISBN 978-83-917787-4-6

Druk, skład: ZPH Arteks, ul. 29 Listopada 1, 37-100 Łańcut

Spis treści

Wprowadzenie	5
Słowo wstępne	7
Rozdział 1	
Formowanie i kształtowanie się formacji policyjnych	11
1. Początki administracji policyjnej na ziemiach polskich	11
2. Organizacja i struktury Policji Państwowej w dwudziestoleciu między- wojennym	20
3. Policja granatowa w Generalnym Gubernatorstwie	24
4. Milicja Obywatelska jako najdłużej działająca formacja policyjna	29
5. Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej	34
Rozdział 2	
Kształtowanie się Policji i przemiany ustrojowo-strukturalne	42
1. Utworzenie Policji w 1990 roku	42
2. Policja po zmianach ustrojowych państwa w 1999 roku	49
3. Przemiany w zadaniach Policji	55
4. Policja jako struktura oparta na organach	64
Rozdział 3	
Policja w Łąncucie	77
1. Historia łąncuckiej Policji	77
2. Komenda Powiatowa Policji w Łąncucie jako integralna część podkar- packiej	83
3. Zadania i wyzwania	92
Zakończenie	106
Wykaz literatury	109
Wykaz innych źródeł	114
Wykaz aktów normatywnych	115

WPROWADZENIE

Zapewnienie prawa do bezpieczeństwa oraz stworzenie warunków bezpiecznej egzystencji to jeden z podstawowych przywilejów obywateli, a także fundamentalny obowiązek każdego demokratycznego państwa prawa. Obowiązek ten realizowany jest przy udziale powołanych do tego celu instytucji państwowych, organizacji społecznych, jak też podmiotów prywatnych. Zadania te są najczęściej domeną szeroko określanych formacji mundurowych wśród których prym wiodzie Policja. Służba ta zajmuje swoje ugruntowane miejsce w systemie organów administracji publicznej, a ze względu na swą liczebność określana jest jako największa formacja mundurowa w Polsce. Realizacja zaś jednej z podstawowych funkcji państwa jaką jest zapewnienie bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego wskazuje, że jest trwałym i nieodłącznym jego ogniwem.

Pozycja prawna oraz status Policji na przestrzeni blisko stuletniej historii kształtowany był w oparciu o dokonujące się przemiany ustrojowe, rozwój cywilizacyjny oraz uwarunkowania społeczne. Formacja ta przybierała różne nazwy, takie jak Policja Państwowa – w okresie dwudziestolecia międzywojennego, w czasach okupacji określana była „Policją Polską (Granatową) Generalnego Gubernatorstwa”, okres socjalizmu to funkcjonująca blisko pół wieku Milicja Obywatelska oraz czasy współczesne to Policja, która po części wzorowana była na jej przedwojennej poprzedniczce. Nawet „Święto Policji”, na pamiątkę pierwszej ustawy o Policji Państwowej przypada na dzień jej uchwalenia czyli 24 lipca.

Na przestrzeni lat służba ta zmieniała swoją nazwę, zmieniały się jej struktury organizacyjne i podporządkowanie, zadania i kompetencje, lecz zawsze była to formacja uzbrojona, której celem była służba państwu. Do realizacji określonych w ustawach zadań stosuje szereg prawnych form działania określonych w przepisach, jak też kształtowanych przez doktrynę. Wyposażona została w środki prawne oraz techniczne, posiada szereg uprawnień i przywilejów niezbędnych jej funkcjonariuszom w codziennej, niełatwej służbie.

Celem i zamysłem autorów jest syntetyczne przedstawienie genezy oraz dokonanych transformacji jakie następowały w ogólnie rozumianej Policji. Ujęcie w sposób retrospektywny przeobrażeń w Policji po-

woduje, że książka ta stanowi swoisty przegląd tej formacji mundurowej. Rozważania zawarte w książce oraz przedstawione fakty historyczne w swym podstawowym wymiarze skupiają się na jej ogólnopolskim charakterze, ale też przybierają postać analizy najważniejszych zagadnień odnoszących się do jej struktur lokalnych na szczeblu powiatu.

Osiągnięcie zamierzonego celu możliwe było poprzez podzielenie książki na trzy jednostki redakcyjne ukazujące w swojej treści różne aspekty i wymiary funkcjonowania Policji. W rozdziale pierwszym omówiono formowanie i kształtowanie się służb policyjnych począwszy od średniowiecza, poprzez okres dwudziestolecia międzywojennego, czasy powojenne, aż do utworzenia Policji w III Rzeczypospolitej.

W rozdziale drugim ukazano przemiany następujące w Policji przy przyjęciu założenia podziału ich na dwa okresy, czyli lata 1990 do 1999 oraz po zmianach ustrojowych jakie nastąpiły w 1999 roku. Odniesiono się również do przemian dokonujących się w ustawowych zadaniach tej formacji oraz przedstawiono sposób jej zorganizowania w oparciu o funkcjonujące monokratyczne organy Policji.

Rozdział trzeci odnosi się do historii i przemian następujących na szczeblu lokalnym, na przykładzie Policji funkcjonującej w mieście Łańcucie oraz powiecie łańcuckim. Podjęto próbę przedstawienia Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie jako integralnej części podkarpackiej Policji oraz odniesiono się do wyzwań jakie spoczywają na niej w dobie rozwoju i przemian.

Publikacja ta stanowi pewnego rodzaju studium dotyczące Policji uwzględniające teorie mające swoje odniesienie w prawie administracyjnym oraz wywodzące się z nauki administracji. Jest to przystępna lektura, która z pewnością zainteresuje nie tylko przedstawicieli służb mundurowych ale również środowiska lokalne, którym nie jest obca problematyka bezpieczeństwa, ładu, spokoju i porządku publicznego. Należy ona do jednych z nielicznych publikacji przedstawiających Policję w powiecie.

Szanowni czytelnicy,

Przypadający w 2015 r. jubileusz dwudziestopięciolecia Policji, powołanej ustawą z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, zbiega się z rocznicą utworzenia samorządu gminnego na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym. Zmiany, które nastąpiły w wyniku wprowadzenia tych regulacji prawnych, należą do jednych z najważniejszych, które miały wpływ na sukces transformacji ustrojowej przeprowadzonej w III Rzeczypospolitej Polskiej. Utworzenie przed siedemnastu laty trójszczeblowego samorządu terytorialnego było pozytywną kontynuacją tych przemian i zarazem krokiem w stronę decentralizacji władzy publicznej, przyczyniło się także do rozwoju samorządności w Polsce.

Wprawdzie w obecnym systemie prawnym starosta nie ma tak dużych kompetencji prawnych, jak w czasach I Rzeczypospolitej, jednak przez minione lata bardzo dobrej współpracy z samorządami udało się wypracować taki jej model, który pozytywnie służy lokalnej społeczności. Symbolem tej współpracy również na płaszczyźnie samorząd i Policja będzie oddanie do użytku na początku 2016 r. nowego budynku Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie przy ul. Traugutta 13 A, o którego budowę samorządy miasta i powiatu starały się od dawna, czynnie wspierając tę inicjatywę.

Wspólnym sukcesem samorządu i Policji jest również poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego na wszystkich drogach na terenie powiatu łąncuckiego. Warto w tym miejscu przypomnieć współpracę związaną ze zmianami organizacji ruchu, które wprowadzane są w ramach działalności Powiatowej Komisji ds. Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego pod kierownictwem osób upoważnionych przez starostę. Przedstawiciele Policji, na czele z Komendantem Powiatowym w Łąncucie, biorą aktywny udział w pracach Komisji Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego, która opiniuje i wypracowuje propozycje rozwiązań dotyczących bezpieczeństwa publicznego. W szczególności dotyczy to takich dokumentów jak np. *Pro-*

gram zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli powiatu łańcuckiego.

Na służby mundurowe, wśród których prym wiedzie Policja, zawsze można liczyć w czasie likwidacji skutków klęsk żywiołowych, gdy ofiarnie, czasem nawet z narażeniem własnego bezpieczeństwa, niosą poszkodowanym potrzebną i profesjonalną pomoc. Koordynacją tych działań zajmuje się Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w Łąncucie. Na co dzień funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie bardzo dobrze wykonują swoje obowiązki służbowe, czego odzwierciedleniem są wysokie pozycje naszej jednostki w różnego rodzaju rankingach i badaniach statystycznych określających poziom bezpieczeństwa w województwie podkarpackim czy w kraju.

Na ręce obecnie sprawującego funkcję komendanta nadkom. Andrzeja Żygadły przekazuję wyrazy wdzięczności skierowane do wszystkich podległych mu pracowników. Niech ten srebrny jubileusz Policji oraz otwarcie nowej siedziby, która spełnia standardy XXI wieku, będą dobrym początkiem dalszego zapisywania pięknych kart historii łańcuckiej Policji i kolejnych wspaniałych jubileuszy. Jestem przekonany, że w tych godnych warunkach pracy policja w Łąncucie będzie jeszcze lepiej służyć naszym mieszkańcom.

Uwieńczeniem wieloletniej działalności służb policyjnych na ziemi łańcuckiej jest niniejsza publikacja poświęcona historii Policji na tym terenie. Jest to pierwsza książka przedstawiająca początki, historię i teraźniejszość Policji w tym rejonie. W sposób dobitny ukazuje rangę formacji policyjnych i znaczenie dla środowisk lokalnych. Jest to doskonała lektura dla osób zainteresowanych przeszłością Łąncuta i okolic, jednocześnie wiążąca fakty historyczne z aspektami administracyjnoprawnymi.

*Adam Krzysztoń
Starosta Łąncucki*

Szanowni Państwo,

Polska Policja Państwowa obchodziła w roku obecnym 96. rocznicę powstania. Od samego początku była niejako symbolem wolnej Polski, która po 123 latach zaborów wróciła na mapy Europy. Pozycja Policji w systemie organów administracji publicznej różnie kształtowała się na przestrzeni lat, jednak – bez względu na nazwę, struktury i podporządkowanie – niezmiennie jest to formacja służąca państwu, mająca na celu ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Zagadnienia związane z funkcjonowaniem Policji w państwie zawsze były przedmiotem zainteresowania społeczeństwa. Jest wiele publikacji, które przybliżają historię tej formacji w Polsce. Jednak każdemu sercu najbliższa jest „Mała Ojczyzna”. Dlatego też historia łańcuckiej Policji jest dla nas najciekawsza i najbardziej wartościowa. Mam nadzieję, że lektura ta przybliży dzieje Policji w Łańcucie, dostarczy wzruszeń, a być może zachęci do utrwalenia jej współczesnej historii, która jest naszą chlubą i powodem do dumy.

Niniejsza publikacja staje się wspaniałą okazją, by wyrazić, w imieniu mieszkańców Łańcuta, jak i moim własnym, serdeczne podziękowania dla wszystkich funkcjonariuszy i pracowników Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie, za profesjonalizm oraz poświęcenie dla innych, za trudną, pełną ryzyka i niebezpieczną służbę, którą każdego dnia pełnicie. To dzięki Wam możemy czuć się bezpiecznie w naszym mieście.

Wszystkim policjantom i pracownikom Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie chciałbym złożyć najszczerze życzenia bezpiecznej pracy, spełnienia wszystkich zamierzeń, zarówno na płaszczyźnie zawodowej, jak i prywatnej. Życzę również, aby Wasza służba i praca była doceniana przez społeczeństwo, a z upływem lat stawała się wzorem dla przyszłych pokoleń.

Stanisław Gwizdak
Burmistrz Miasta Łańcut

Szanowni Państwo,

Z wielką satysfakcją przyjąłem informację o powstającym opracowaniu dotyczącym historii i teraźniejszości Policji w Łąncucie. Podjęty wysiłek odkrycia historii wpisuje się idealnie w bogaty kanon biografii lokalnej dotyczącej Łąncuta i jego okolic, doskonale uzupełniając jej różnorodność, stanowiąc jednocześnie bogate kompendium wiedzy.

Wyrastamy z historii naszych przodków, naszego regionu – ona przyczynia się do tworzenia naszej teraźniejszości i przyszłości. Dlatego tak ważne jest odkrywanie tej przeszłości, pielęgnowanie jej i czerpanie z niej wiedzy i nauki.

Od początku istnienia odrodzonego w 1990 roku samorządu terytorialnego, które łączy się z czasem utworzenia Policji, mieszkańcy Gminy Łącut doświadczyli pozytywnych skutków jej funkcjonowania. Codzienna trudna i niebezpieczna praca funkcjonariuszek i funkcjonariuszy budzi zaufanie społeczne i daje poczucie bezpieczeństwa. Pracujemy bowiem dla dobra Naszych mieszkańców, chociaż na różnych płaszczyznach, ale doskonale się uzupełniamy.

Jestem przekonany, że kolejne lata zapiszą następne pochlebne karty historii, czego życzę wszystkim Policjantom i wszystkim Mieszkańcom lokalnej społeczności.

*Zbigniew Łoza
Wójt Gminy Łącut*

Rozdział 1

Formowanie i kształtowanie się formacji policyjnych

1. Początki administracji policyjnej na ziemiach polskich

Policja działa na podstawie i w granicach prawa, a zakres jej działania, uprawnienia i kompetencje określają ustawy oraz inne akty normatywne. Policja jest jedną z najważniejszych instytucji społecznych w Państwie¹. Bez względu na nazwę tej służby na przestrzeni lat, struktury i podporządkowanie, zawsze była to formacja uzbrojona, służąca państwu, której celem było, jest i będzie ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego. Pojęcie bezpieczeństwa jest różnorodnie definiowane w literaturze. W badaniach naukowych określane jest jako stan pozytywny, którego charakterystycznymi elementami są: poczucie pewności i brak zagrożenia². Porządek publiczny to system urządzeń prawno – publicznych i stosunków społecznych powstających i kształtujących się w miejscach publicznych, którego celem i zadaniem jest zwłaszcza ochrona życia, zdrowia, mienia obywateli i mienia społecznego, zapewnienie normalnej działalności instytucji, zakładów, przedsiębiorstw państwowych, społecznych i prywatnych oraz eliminowanie (usuwanie) różnego rodzaju uciążliwości niebezpiecznych lub niedogodnych dla społeczeństwa i jednostek³.

Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego wymaga zaangażowania niezbędnych środków prawnych. Trwające zmiany społeczne, gospodarcze, ustrojowe i polityczne w państwie powodują konieczność poszukiwania nowych prawnych form i metod działania różnych organów, wliczając w nie również Policję. Bezpieczne funkcjonowanie państwa, bezpieczny byt każdego obywatela, każdej rodziny jest wartością największą. Podstawowym zadaniem państwa jest, więc najpierw stworzenie, a następnie stałe doskonalenie systemu bezpieczeństwa tak, aby te potrzeby społeczne zapewnić zarówno w okresie względnej stabilizacji

---

¹ J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Zakamycze, Kraków 1999, s. 9.

² S. Pieprzny, *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, s. 9.

³ W. Pływaczewski, G. Kędzińska (red.), *Leksykon policyjny*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2001, s. 238.

jak i zmiennych zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych. Policja jako instytucja ulega ciągłym przeobrażeniom, zmienia się jej rola i znaczenie, uzyskuje nowe kompetencje i zadania.

Należy pamiętać, że w X – XII wieku nie były rozdzielone funkcje administracyjne, policyjne i sędownicze. Tym bardziej nie istniał wyspecjalizowany, fachowy aparat policyjno – śledczy. Tak, więc niektórzy urzędnicy książęcy (komes pałacowy, mincerz, namiestnicy, kasztelanowie, justycjariusze) pełnili, obok wielu innych, funkcje policyjne⁴. Ściganie naruszcycieli ustanowionego prawa należało do poszkodowanego, chociaż prawo takie przysługiwało wyłącznie osobom ze stanu szlacheckiego⁵. Mogły one liczyć również na pomoc członków swojego rodu. Prawo staropolskie miało charakter prywatnoskargowy. Każda krzywda wyrządzona członkowi rodu pociągała solidarność całego rodu w postaci odwetu, czyli zemsty. Już wówczas jednak wyróżniano kategorie przestępstw przeciwko władzy panującego, religii, instytucji państwa czy obyczajom. Podlegały one działalności represyjnej specjalnych urzędników oraz organów państwowych.

W okresie Rzeczypospolitej szlacheckiej (XV – XVII wiek) sposób działania zakres kompetencji organów władzy państwowej nie uległ jakościowej zmianie. Zrozumiałym jest, że wraz z rozwojem prawnosocjalnym państwa i społeczeństwa polskiego pojawiły się nowe instytucje pełniące funkcje *quasi* – policyjne. Jedną z nich o charakterze centralnym był urząd marszałka. Pojawił się on w XIII wieku i przetrwał do końca I Rzeczypospolitej. Istniały urzędy marszałkowskie – marszałka wielkiego i nadwornego, z uprawnieniami sędowniczymi⁶. Marszałek (wielki i nadworny) był odpowiedzialny m.in. za bezpieczeństwo osobiste osoby panującej (króla) i jego otoczenia oraz przekazywanie informacji dotyczących nastrojów społecznych. W tym celu posiadał on własną jurysdykcję – sąd marszałkowski. Władza marszałka ograniczała się do miejsca pobytu króla oraz jednomilowego okręgu wokół miasta, w którym monarcha przebywał. W XVIII wieku marszałek wykonywał swoje obowiązki faktycznie wyłącznie w stolicy kraju. Do zadań marszał-

---

⁴ R. Socha, A. Letkiewicz, P. Guła, *Policyjne oddziały i pododdziały zwarte w Polsce. Historia i teraźniejszość*, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2010, s. 27.

⁵ K. Sławik, *Zarys prawa policyjnego*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011, s. 46.

⁶ Tamże, s. 47.

ków należało poskramianie rozruchów, gwałtów i zamieszek; ingerowali oni nawet w sytuacjach utarczek i obelg słownych.

Terenowa władza administracyjna znajdowała się w gestii wojewodów oraz starostów. Pojawienie się instytucji starosty było efektem procesu zjednoczeniowego państwa polskiego po długotrwałym okresie rozdrobnienia dzielnicowego oraz wynikiem obcych wpływów na państwowość polską w XIII i XIV wieku. Pełniąc funkcje sądowe, był on odpowiedzialny za stan bezpieczeństwa i porządku nie tylko publicznego, lecz także prywatnego. Do pomocy w wykonywaniu tych zadań starosta miał tzw. służby starościńskie, wykonujące jego polecenia. Jednym z nich był burgrabia, którego kompetencje obejmowały grody i tworzące się ośrodki miejskie. Do jego zadań należało niedopuszczenie do kradzieży zarówno na obszarze grodu jak i na drogach publicznych. Do najstarszych i najwyższych urzędów terenowych w dawnej Polsce należał urząd wojewody. Wojewodów spotkać można było już w otoczeniu pierwszych Piastów. Początkowo wojewoda dowodził wojskiem, później przejął m.in. zadania w dziedzinie ścigania z urzędu i chwywania przestępców. Czasy demokracji szlacheckiej w Polsce charakteryzowały się postępującym ograniczaniem znaczenia i roli monarchy oraz władzy wykonawczej. Powodowało to wielorakie implikacje w dziedzinie ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego. Przede wszystkim następowała coraz większa dezorganizacja aparatu władzy i administracji państwowej, w tym także urzędów policyjnych. W sytuacji pogarszania się stanu bezpieczeństwa i wzrostu przestępczości w kraju stawało się koniecznością organizowanie różnych form ochrony swoich dóbr oraz życia przez samą szlachtę. W związku z tym rosła pozycja prywatnych formacji paramilitarnych związanych z poszczególnymi rodami magnackimi, które wykonywały funkcje *quasi* – policyjne. Taką rolę spełniały milicje magnackie, *de facto* regularne oddziały wojskowe.

Proces lokalizacji miast polskich na prawie niemieckim powodował przejmowanie władzy w miastach przez ich mieszkańców. Burmistrz wraz z radą miejską kreował politykę lokalną także w zakresie ochrony porządku publicznego. Decydowano się na tworzenie specjalnych organów lub działanie pojedynczych funkcjonariuszy pełniących obowiązki stróżów porządku w ośrodkach miejskich (tłumacz, prokurator, instygator, syndyk, hutman, itd.).

Wzrost zagrożeń społecznych związanych z szybkim rozwojem przestępczości pospolitej w miastach powodował tworzenie policyjnych służb pomocniczych w postaci straży i milicji. Służby te miały charakter paramilitarny i stanowiły zaczyn współczesnych policji municypalnych (samorządowych). Milicja miejska stanowiła faktycznie rodzaj wojska wynajmowanego, opłacanego przez miasto i zorganizowanego na wzór regularnej armii. Pierwowzorem milicji miejskiej były organizacje bractw kurkowych, łuczniczych, które dość dawno utraciły w Polsce swe znaczenie bojowe.

W 1765 roku zostały powołane komisje dobrego porządku organów miejscowej szlachty, zajmujące się organizacją, finansami i warunkami zdrowotnymi (miast królewskich)⁷. Natomiast w 1775 roku utworzony został pierwszy kolegialny organ władzy wykonawczej w postaci Rady Nieustającej. Składała się ona z pięciu departamentów, wśród których znajdował się Departament Policji. Zakres uprawnień Departamentu Policji określono rok później, w sposób odpowiadający ówczesnemu rozumieniu terminu policja – bardzo szerokiemu i wyczerpującemu dzisiejsze powinności całego aparatu administracyjnego⁸. Był to pierwszy organ państwowi, który nadzorował działalność organów policyjnych w całym kraju. Jako jedną z pierwszych decyzji sejmu Czteroletniego było rozwiązanie w 1789 roku Rady Nieustającej oraz Departamentu Policji. W czasie obrad Sejmu Czteroletniego w 1791 roku utworzono Komisję Policji Obojga Narodów, która przejęła zwierzchnictwo nad całością spraw bezpieczeństwa i porządku publicznego w kraju⁹.

Ustawa sejmowa z dnia 24 czerwca 1791 roku określiła szczegółowe zasady organizacji i kompetencji Komisji Policji. Do kompetencji Komisji należały nie tylko sprawy porządku i bezpieczeństwa publicznego, lecz także szeroko pojęta administracja lokalna oraz działalność socjalna. Tak więc, zajmowała się ona sprawami obyczajowymi, handlem, stanem zdrowotności mieszkańców miast oraz kontrolą żebractwa i funkcjonowania domów dla ubogich. Komisja Policji sprawowała sądownictwo w

---

⁷ Tamże, s. 47.

⁸ P. Majer, *Geneza polskiej policji*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918 – 2009)*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2009, s. 7.

⁹ A. Misiuk, *Organizacja bezpieczeństwa i porządku publicznego I Rzeczypospolitej*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1999, s. 9 i dalsze.

zakresie funduszków miejskich, miar i wag, w sprawach urzędniczych oraz nieposłuszeństwa wobec władz miejskich¹⁰.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 czerwca 1791 roku wspomnianej komisji nadano następujące uprawnienia: bezpieczeństwa publicznego, wygody publicznej oraz sądownictwa policyjnego. W praktyce w gestii znalazły się sprawy policji kryminalnej, porządkowej, obyczajowej, nawet administracji sanitarnej i opieki społecznej. Komisja Policji Obojga Narodów – pierwszy powołany przez ustawę, a noszący w nazwie termin policja – formalnie i faktycznie istniała niespełna rok¹¹. W wyniku działań targowiczán przekreślono wiele osiągnięć Sejmu Czteroletniego, m.in. w 1792 roku zakończyła działalność Komisja Policji.

28 maja 1794 roku nastąpiła reorganizacja centralnych władz powstańczych i powstała Rada Najwyższa Narodowa w skład której wchodził Wydział Bezpieczeństwa, który zajmował się następującymi sprawami:

- przeprowadzaniem rewizji w domach,
- kontrolą paszportów,
- aresztowaniami,
- nadzorem nad więzieniami.

Ostateczna utrata niepodległości wskutek trzech kolejnych rozbiórów dokonanych przez potężnych sąsiadów (Rosję, Prusy i Austrię) uniemożliwiła kontynuację reform politycznych i prawnoustrojowych. Na przeszło sto lat polskie społeczeństwo zostało pozbawione suwerenności. Na obszarze poszczególnych okupacji wprowadzono prawo, zwyczaje, instytucje i urzędników państw zaborczych. Tylko w niektórych dziedzinach życia społecznego polacy mogli przejawiać ograniczoną aktywność. Nie należały do nich jednak sprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego¹².

Zgodnie z rozkazem Napoleona z dnia 15 stycznia 1807 roku utworzono w Warszawie Komisję Rządzącą pod przewodnictwem Stanisława Małachowskiego. W Komisji tej przewidziano stanowisko dyrektora policji, które objął Aleksander Potocki. Kiedy na mocy traktatu w Tylży zostało powołane do życia Księstwo Warszawskie,

---

¹⁰ A. Misiuk, *Materiały i dokumenty*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), ... , s. 165.

¹¹ P. Majer, *Geneza polskiej policji*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918 – 2009)*, ... , s. 8.

¹² A. Misiuk, *Organizacja bezpieczeństwa i porządku publicznego I Rzeczypospolitej*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), ... , s. 14 i 15.

obowiązki dyrektora policji przejął minister policji. Do jego kompetencji należało przede wszystkim: zapobieganie wypadkom szkodliwym i bezprawiom, czuwanie nad bezpieczeństwem i porządkiem publicznym. Ponadto sprawował on nadzór nad biurem paszportowym i tajną policją Księstwa, kierowaną przez „intendenta sekretnej policji”, a także był upoważniony do kontroli i cenzury korespondencji. Oparta na wzorcach francuskich organizacja terenowych organów policji Księstwa Warszawskiego funkcjonowała w ramach ówczesnego podziału administracyjnego.

W nowo utworzonych departamentach z prefektami na czele za sprawy bezpieczeństwa i porządku odpowiadał mianowany przez króla i podległych służbowo ministrowi policji komisarz policji. Do jego obowiązków należało składanie ministrowi okresowych raportów i zawiadamianie go o wszelkich wydarzeniach związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku, nadzorowanie budynków więziennych, dróg, karczm, cen żywności, podejmowanie działań zapobiegawczych w wypadku wybuchu epidemii, wykrywanie dezertów i osób uchylających się od służby wojskowej, cenzurowanie gazet i zakazywanie druku informacji niepożądanych z punktu widzenia polityki państwa, zwalczanie żebractwa i włóczęgostwa. Oprócz komisarza sprawami bezpieczeństwa w departamencie zajmowali się mianowani przez ministra policji intencenci, których zadaniem było przeprowadzenie okresowych inspekcji na podległym sobie terenie, przy czym mieli oni zwrócić szczególną uwagę na nastroje panujące wśród ludności oraz na stosunki mieszkańców departamentu z urzędnikami państwowymi. Swoje uwagi i spostrzeżenia zapisywali w składanych okresowo raportach.

Niższym szczeblem podziału administracyjnego Księstwa były powiaty, na których czele stali podprefektowie. Oni to odpowiadali za działalność w sferze bezpieczeństwa, nadzorowali powiatowych funkcjonariuszy policji, pełnili funkcję policji lekarskiej. W gminach miejskich władzę policyjną sprawowali burmistrzowie, natomiast w gminach wiejskich – wójtowie i sołtysi. Tak zorganizowany system instytucji policyjnych przetrwał do 1813 roku kiedy to Rosjanie zajęli Księstwo Warszawskie i rozbudowali ówczesny aparat policyjny.

W 1813 roku po zajęciu Warszawy przez Rosjan rozpoczęła działalność pierwsza tajna policja. W 1817 roku jej miejsce zajęła Wyższa

Wojskowa Policja Sekretna, która następnie w ramach utworzonej przez Wielkiego Księcia Konstantego Kancelarii, została przemianowana na Wyższą Tajną Policję. Na podstawie dekretu z 1816 roku utworzono oddziały żandarmerii w Warszawie i ośmiu innych miastach wojewódzkich oraz 31 obwodowych korpusów tej formacji. Ponadto w 1817 roku powstała w Warszawie policja municypalna, pełniąca również rolę miejskiej policji sekretnej. W skład tej policji wchodziły wydziały: policji śledczej i sądowo – policyjny, urząd targowo – tandetny, służba rogatekowa oraz siedem cyrkulów miejskich. Wymienione formacje nie wypełniały całej mozaiki policyjnej Królestwa. Istniało wiele służb o nieokreślonym statusie i charakterze. W 1821 roku w celu sprawniejszego zwalczania inicjatyw niepodległościowych stworzono Centralne Biuro Policji dla Warszawy i Królestwa. W jego skład wchodził: szef żandarmerii, naczelnik policji miejskiej oraz dyrektor generalny policji w komisji wojewódzkiej mazowieckiej. Tak zorganizowany system instytucji policyjnych, obejmujący swoimi działaniami prawie wszystkie dziedziny życia społecznego wprowadził istny terror wśród obywateli Królestwa.

W okresie powstania listopadowego zorganizowano trzy półwojskowe formacje: Gwardię Narodową Warszawską, Gwardię Miejską oraz przekształconą i działającą już w innym celu Straż Bezpieczeństwa. Dominacja czynnika wojskowego zepchnęła jednak na dalszy plan działalność innych instytucji, w tym i policyjnych¹³. Ze względu na sytuację wojenną były to ochotnicze oddziały wojskowe, które wykonywały pewne czynności dotyczące ochrony porządku publicznego. Na początku 1831 roku w Gwardii Narodowej pełniło służbę około 6 tysięcy osób, byli to przeważnie przedstawiciele zamożnego mieszczaństwa. Służba porządkowa Gwardii polegała na patrolowaniu ulic oraz strzeżeniu bezpieczeństwa gmachów publicznych i zakładów przemysłowych. Z kolei Straż Bezpieczeństwa była formacją ludową, składającą się z biedoty miejskiej. Jej liczebność przekroczyła 15 tysięcy ludzi. Były to oddziały nieumundurowane, dość słabo uzbrojone, przeważnie w piki, kosy czy siekiery. Jej członkowie pełnili funkcje pomocnicze, czuwali przy umocnieniach, trzymali wartę na przedmieściach oraz ochraniali transporty broni. Oddziałami tymi dowodzili oficerowie Gwardii Narodowej. Trzecią formację

---

¹³ P. Majer, *Geneza polskiej policji*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918 – 2009)*, ..., s. 10.

strzegącą bezpieczeństwa Gwardię Miejską, tworzyli zamożniejsi mieszczanie pochodzenia żydowskiego. Po upadku powstania listopadowego wszystkie te organizacje zostały rozwiązane.

W czasie powstania styczniowego – w przeciwieństwie do listopadowego – nie udało się wyzwolić spod władzy carskiej nawet niewielkiej części ziem znajdujących się pod zaborem rosyjskim. Przez cały ten okres Rząd Narodowy oraz jego administracja działały więc w nieustannej konspiracji¹⁴. Pomimo to w Rządzie Narodowym powstał Wydział Policji, podzielony na trzy sekcje: warszawską, prowincjonalną oraz straży narodowej i żandarmerii, który zajmować się miał sprawami bezpieczeństwa w podziemnym państwie.

Do głównych zadań służb podporządkowanych Wydziałowi Policji należało wpływanie na opinię i poglądy poszczególnych grup oraz warstw społecznych w interesie władz powstańczych. Ponadto zajmowano się ściganiem szpiegów rosyjskich oraz osób szkodzących sprawie polskiej. Już w trakcie powstania 8 czerwca 1863 r. Rząd Narodowy uchwalił dekret, w którym polecił organom samorządu terytorialnego (burmistrzom i wójtom gmin) utworzenie jednostek straży bezpieczeństwa, które miały wspomagać terenowe władze i oddziały powstańcze oraz udzielać informacji kontrwywiadowczych i wywiadowczych na temat kierunków i sposobów działania władz carskich¹⁵.

Wybuch I wojny światowej wysunął na arenę międzynarodową sprawę Polski. Dało to sygnał do rozpoczęcia rozmaitych działań, zmierzających do odzyskania niepodległości lub uzyskania szerokiej autonomii politycznej dla narodu polskiego. Już w początkowym okresie pierwszej wojny światowej podjęto działania w celu utworzenia polskich struktur policyjnych¹⁶. Datę 11 października 1914 roku należy uznać za historyczny początek rodzimych organów policyjnych o konkretnych, zawodowych kompetencjach, choć jeszcze znajdujących się pod kontrolą władz zaborczych. 1 lutego 1916 roku powołano do życia Milicję Miejską, organ porządkowy podlegający władzom samorządowym, które z kolei były uzależnione od władz okupacyjnych. Fak-

---

¹⁴ Tamże, s. 10.

¹⁵ A. Misiuk, M. Sokołowski, *Służby policyjne na ziemiach polskich w latach 1795 – 1918*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1999, s. 16 i dalsze.

¹⁶ R. Socha, A. Letkiewicz, P. Guła, *Policyjne oddziały i pododdziały zwarte w Polsce. Historia i teraźniejszość, ...*, s. 31.

tycznie Milicja Miejska stawała się organem wykonawczym magistratów, podporządkowanym prezydentom miast. Była ponadto służbą pomocniczą niemieckich i austriackich władz policyjnych, dlatego podlegała również prezydium policji obydwu okupantów. Podstawowym zadaniem Milicji Miejskiej było utrzymanie porządku na ulicach. Ponadto do jej obowiązków należały sprawy dotyczące stanu sanitarnego, przemysłowe, handlowe i budowlane. Członkowie Milicji byli pracownikami zawodowymi, opłacanymi z funduszy samorządowych, jednolicie umundurowanymi i uzbrojonymi (w białą broń)¹⁷.

Rada Regencyjna powołała do życia dekretem z dnia 3 stycznia 1918 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Na wniosek ówczesnego ministra, premier w swoim expose wnosił o uzyskanie zgody na utworzenie polskiej policji państwowej u władz okupacyjnych. Efektem tego było utworzenie referatu do spraw policyjnych w wydziale administracyjnym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku i objęciu funkcji Tymczasowego Naczelnika Państwa przez Józefa Piłsudskiego, Dekretem z dnia 5 grudnia 1918 roku o organizacji państwowej Milicji Ludowej¹⁸ upaństwowił będącą na usługach lewicowej partii politycznej Milicję Ludową PPS, która stała się organem wykonawczym rządu. Następnie tenże sam Naczelnik, Dekretem z dnia 9 stycznia 1919 roku o organizacji policji komunalnej¹⁹ powołał do życia Policję Komunalną składającą się z Milicji Miejskiej i Milicji Powiatowej będących na usługach władz samorządowych, która podlegała Naczelnej Inspekcji Policji Komunalnej. Mimo podejmowanych działań wciąż istniała potrzeba stworzenia jednolitego i ogólnopaństwowego organu policyjnego²⁰. Okres „policyjnej dwuwładzy”, będący konsekwencją konkretnej sytuacji politycznej, był z natury rzeczy stanem przejściowym²¹. W miesiącu lutym 1919 roku rozpoczęto

---

¹⁷ A. Misiuk, *Polskie organizacje bezpieczeństwa w okresie I wojny światowej*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), ..., s. 28 i dalsze.

¹⁸ Dekret z dnia 5 grudnia 1918 r. o organizacji państwowej Milicji Ludowej (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1918 r., nr 19, poz. 53).

¹⁹ Dekret z dnia 9 stycznia 1919 r. o organizacji Policji Komunalnej (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 5, poz. 98).

²⁰ R. Socha, A. Letkiewicz, P. Guła, *Policyjne oddziały i pododdziały zwarte w Polsce. Historia i teraźniejszość*, ..., s. 42.

²¹ P. Majer, *Policja w II Rzeczypospolitej*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918 – 2009)*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2009, s. 19.

prace nad stworzeniem ustawy, która ostatecznie została uchwalona przez Sejm w dniu 24 lipca 1919 roku i nazwano ją Ustawą o Policji Państwowej²². Z chwilą wejścia w życie tej ustawy straciły moc obowiązującą dwa wcześniejsze dekrety.

2. Organizacja i struktury Policji Państwowej w dwudziestoleciu międzywojennym

Ustawa z dnia 24 lipca 1919 roku o Policji Państwowej²³ powołała do życia Policję Państwową jako organizację służby bezpieczeństwa, powszechnie zwaną jako „Policja Granatowa” (od nie zmienionego koloru i kroju munduru). Swym zasięgiem obejmowała ziemie byłego Królestwa Polskiego, czyli tzw. „Kongresówkę”. Policja Państwowa została utworzona jako organ wykonawczy władz państwowych (administracyjnych – starostów i wojewodów) i samorządowych i miała za zadanie ochronę bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego.

Organizacja Policji została przystosowana do administracyjnego podziału państwa i podzielona według art. 5 ustawy z dnia 24 lipca 1919 roku o Policji Państwowej na:

- komendy okręgowe, łączące kilka lub kilkanaście komend powiatowych,
- komendy powiatowe, odpowiadające terytorialnie powiatom,
- komisariaty, obejmujące większe miasta w powiatach lub dzielnice w dużych miastach,
- posterunki stałe w gminach.

Została ona także dostosowana do podziału sądowego kraju.

Władzę naczelną pełnił komendant główny zależny bezpośrednio od ministra spraw wewnętrznych. Na szczeblu województwa działały komendy okręgowe, na terenie powiatu zaś funkcjonowały komendy powiatowe policji. W pewnych sytuacjach obszar działania komendy powiatowej mógł obejmować kilka powiatów. Mniejszymi komórkami były komisariaty, obejmujące całe miasta lub jego dzielnice oraz posterunki, działające na terenie gminy, jej części lub kilku gmin²⁴.

²² Ustawa z dnia 24 lipca 1919 r. o Policji Państwowej (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 61, poz. 363).

²³ Tamże, art. 1.

²⁴ A.Misiuk, *Instytucje policyjne w II Rzeczypospolitej*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), s. 41.

Na czele komend okręgowych stali komendanci okręgowi, podlegający bezpośrednio komendantowi głównemu. Na czele komend powiatowych stali komendanci powiatowi, podlegający bezpośrednio komendantom okręgowym, a na czele komisariatu stał komisarz policji, podlegający bezpośrednio komendantowi powiatowemu. W odległych peryferiach miasta tworzone posterunki podległe komisariatom, a w wyjątkowych wypadkach również tzw. wartownie policyjne. Ponadto w dużych miastach organizowano posterunki lub komisariaty specjalistyczne, a więc rzeczne, kolejowe i graniczne²⁵.

Podział terenowy na komendy okręgowe odbywał się na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych, które wydawane było w oparciu o uchwaloną przez Sejm ustawę z dnia 2 sierpnia 1919 roku o organizacji władz administracyjnych II instancji w postaci województw²⁶. Aktem kończącym prace unifikacyjne organów policyjnych na obszarze Małopolski było Rozporządzenie MSW z 14 listopada 1919 roku ustanawiające organizację terenową w postaci trzech komend okręgowych:

1) we Lwowie obejmująca następujące powiaty: Rawa Ruska, Gródek Jagielloński, Rudki, Skole, Sokal, Żółkiew, miasto Lwów, powiat lwowski, Bóbrka, miasto Stryj, powiat stryjski, Żydaczów, Dolina, Przemysłany, Rohatyn, Kałusz, Bohorodczany, miasto Stanisławów, powiat stanisławowski, Tłumacz i Nadwórna,

2) w Krakowie obejmująca następujące miasta: Kraków, Bochnia, Nowy Sącz, Tarnów i Jasło oraz powiaty w Pilźnie, Chrzanowie, Oświęcimiu, Żywcu, Białej, Wadowicach, Krakowie, Podgórzu, Myślenicach, Nowym Targu, Wieliczce, Bochni, Limanowej, Brzesku, Nowym Sączu, Dąbrowie, Tarnowie, Grybowie, Mielcu, Ropczycach, Gorlicach, Jaśle, Tarnobrzegu, Kolbuszowej, Rzeszowie i Strzyżowie,

3) w Przemyślu obejmująca następujące powiaty: w Brzozowie, Nisku, Łańcucie, Sanoku, Przeworsku, Jarosławiu, Lesku, Przemyślu, Samborze, Starym Samborze, Dobromilu, Lubaczowie, Jaworowie, Mościskach, Turku, Drohobyczu, Krośnie oraz miasta: Sanok, Jarosław, Przemyśl, Sambór i Drohobycz²⁷.

---

²⁵ S. Pieprzny, *Policja organizacja i funkcjonowanie*, Zakamycze, Kraków 2003, s. 14.

²⁶ Ustawa z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji w postaci województw (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 65, poz. 395).

²⁷ Rozporządzenie MSW z dnia 14 listopada 1919 r. (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 91, poz. 494).

Osoby ubiegające się o przyjęcie do służby w Policji Państwowej musiały spełniać szereg kryteriów, do których zaliczyć należy następujące warunki:

- posiadanie obywatelstwa polskiego,
- nieskazitelna przeszłość,
- wiek od 29 do 45 lat,
- odpowiedni wzrost, silna budowa ciała i zdrowie,
- znajomość języka polskiego w mowie i piśmie,
- umiejętność liczenia.

Policja mogła być uzupełniana drogą dobrowolnego zgłaszania się kandydatów, a o przyjęciu kandydata decydowała powoływana komisja kwalifikacyjna przy powiatowych i miejskich komendach policji. Każdy nowo przyjęty do Policji funkcjonariusz musiał złożyć przysięgę według roty: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu na powierzonym mi stanowisku pożytek Państwa Polskiego oraz dobro publiczne mieć zawsze przed oczyma; Władzy zwierzchniej Państwa Polskiego wierności dochować; wszystkich obywateli kraju w równym mając zachowaniu, przepisów prawa strzedz pilnie, obowiązki swoje spełniać gorliwie i sumiennie, rozkazy przełożonych wykonywać dokładnie, tajemnicy urzędowej dochować. Tak mi Panie Boże dopomóż”²⁸.

Korpus policyjny był dzielony na dwie grupy funkcjonariuszy wyższych i niższych oraz na korpus szeregowych do którego należeli: posterunkowy, starszy posterunkowy, przodownik i starszy przodownik oraz korpus oficerski do którego należeli: aspirant, podkomisarz, komisarz, nadkomisarz, podinspektor, inspektor oraz Generalny Inspektor Policji.

Policja Państwowa jak każda służba posiadała na stanie odpowiednie uzbrojenie i wyposażenie. Na standardowe uzbrojenie policjanta składało się:

- w wypadku funkcjonariusza niższego szczebla: karabin, pistolet (lub rewolwer) i krótki pałasz, a w służbie konnej dodatkowo szabla,
- broń krótka palna i pałasz w wypadku oficera Policji²⁹.

Przepisy wykonawcze do ustawy o Policji Państwowej wprowadzono sukcesywnie przez kilka lat, a podyktowane było to tworzeniem się

²⁸ Aneks do art. 30 Ustawy o Policji Państwowej.

²⁹ T. Wolfenburg, J. Misiewicz (oprac.), *Tymczasowa Instrukcja Policji Państwowej*, Warszawa 1924, s. 81 i 84, [w:] Z. Siemiak, *Wynagrodzenie, uzbrojenie i wyposażenie Policji Państwowej, 80 lat w służbie państwa i narodu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2001, s. 20 i 21.

państwowości polskiej i zmieniającymi się uwarunkowaniami politycznymi, które miały decydujący wpływ na konkretyzację zadań państwowej organizacji służby bezpieczeństwa.

Nowy etap w dziejach policji śledczej otworzyło rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 stycznia 1922 roku o organizacji urzędów śledczych. Kompetencje władz policji kryminalnej dotyczyły zapobiegania przestępstwom i ich ujawnianie. Obejmowało to wszelkie dochodzenia kryminalne w sprawach morderstw, zabójstw i poważnych czynów przeciw bezpieczeństwu życia, ciała i mienia oraz sprawy karne o charakterze złożonym np. oszustwa i fałszerstwa³⁰.

Okólnikiem MSW z dnia 12 sierpnia 1925 roku w sprawie organizacji Policji Politycznej³¹ powołano do życia Policję Polityczną, która weszła w skład Policji Państwowej. Do jej zadań należało śledzenie wszelkich przejawów życia politycznego i społecznego oraz ściganie ich, o ile, ze względów na swój charakter, tendencje lub taktykę zagrażają całości, ustrojowi lub bezpieczeństwu Rzeczypospolitej.

Przełomowym dla Policji był rok 1926, kiedy to Policja Polityczna Rozporządzeniem MSW z dnia 21 lipca 1926 roku została rozwiązana, a na jej miejsce utworzono urzędy śledcze, działające przy każdej jednostce Policji. Na określenie oblicza społecznego Policji miał również wpływ zamach majowy. Dopuszono Policję w sprzęt laboratoryjny, środki łączności i lokomocji. Podniesiono tym autorytet policjanta w społeczeństwie, precyzyjnie określono funkcje, jakie ma do spełnienia i zapewniono godne warunki bytowe.

Organizacja i zakres działania Policji Państwowej określone zostały następnie w Rozporządzeniu Prezydenta RP z dnia 6 marca 1928 roku o Policji Państwowej³². Rozporządzenie nie zmieniało nazwy własnej formacji policyjnej, nie mniej korygowało jej pozycję ustrojową³³. Policja przestała być państwową organizacją służby bezpieczeństwa, stając się zgodnie z art. 1 cytowanego rozporządzenia, jednolitym, zorganizowanym na wzór

---

³⁰ A. Misiuk, *Instytucje policyjne w II Rzeczypospolitej*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), ..., s. 64.

³¹ Okólnik MSW z dnia 12 sierpnia 1925 r. w sprawie organizacji Policji Politycznej – AAN, zespół MSW, sygn. 153, k 1 – 6.

³² Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej (Dz. U. z 1928 r., nr 28, poz. 267 z późn. zm.).

³³ P. Majer, *Policja w II Rzeczypospolitej*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918 – 2009)*, ..., s. 20.

wojskowy korpus, przeznaczonym do utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego. Policja podlegała w dziedzinie bezpieczeństwa i porządku publicznego władzom administracji ogólnej, zaś w zakresie spraw kadrowych, wyszkolenia, zaopatrzenia technicznego, wykonywania służby – policyjnym przełożonym.

Władze administracji ogólnej miały prawo żądania od przełożonych Policji wyjaśnień i sprawozdań, a w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie organizacji i administracji wewnętrznej – ich usunięcia. W zakresie dochodzenia i ścigania przestępstw prawo żądania wyjaśnień i składania sprawozdań oraz usunięcia nieprawidłowości przysługiwało władzom sądowym i prokuraturze (art. 4). Władze administracji ogólnej oraz sądowe i prokuratorskie ponosiły wyłączną odpowiedzialność za treść poleceń wydawanych Policji (art. 10). Uprawnienia organów administracji ogólnej (wojewody, starosty oraz prezydenta miasta stanowiącego powiat miejski) dotyczyły m.in. prawa żądania wyjaśnień i sprawozdań w sprawach administracji wewnętrznej Policji (art. 4), wojewoda decydował o tworzeniu i rozlokowaniu posterunków (art. 20), a także o czasowym wzmocnieniu Policji jednego powiatu siłami innego, w obrębie tego samego województwa (art. 21)³⁴.

3. Policja granatowa w Generalnym Gubernatorstwie

Wybuch we wrześniu 1939 roku II wojny światowej rozproszył liczący około 30 tysięcy korpus Policji Państwowej. Policjanci aresztowani przez Armię Radziecką kres swej drogi znaleźli w zbiorowych mogiłach w Miednoje koło Tweru, spoczywa ich tam około 6 tysięcy (1030 oficerów i podoficerów, 5138 szeregowych), 2510 zginęło w toku działań wojennych. Około 3 tysięcy znalazło się poza granicami kraju, zasilając następnie Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie³⁵.

Oficjalnie w dniu 17 grudnia 1939 roku zarządzeniem Generalnego Gubernatora Niemiec utworzono Policję Polską Generalnego Gubernatorska, a nieoficjalnie to rozkazem Wyższego Dowódcy SS i Policji Niemiec z dnia 30 października 1939 roku powołano do służby wszyst-

---

³⁴ S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, 2 wydanie, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2007, s. 15.

³⁵ M. Getter, *Policja Polska w Generalnej Guberni, 80 lat w służbie państwa i narodu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2001, s. 85.

kich funkcjonariuszy Policji Państwowej znajdujących się na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Policja Polska wykonywała te same zadania i obowiązki, kontynuowała system organizacyjny oraz kadrowy z zachowaniem regulaminów przepisów służby. Zajmowała te same budynki, lecz nie istniała formalnie jako Policja Polska. Nosiła nazwę (Polnische Polizei), a w umundurowaniu zmieniło się tylko to, iż znak orła na czapce został zastąpiony herbem miasta bądź gminy działania jednostki Policji. Za całość działań Polskiej Policji odpowiadał i jej pracę nadzorował niemiecki oficer.

Do stałych czynności Policji Państwowej należał nadzór nad stanem sanitarnym posesji i nieruchomości, regulacja ruchu kołowego w większych miastach, służba na dworcach kolejowych, nadzór nad obowiązkiem meldunkowym i kontrola ksiąg meldunkowych. Dochodziły nowe, bardziej dla funkcjonariuszy niebezpieczne, dla społeczeństwa zaś szkodliwe, jak udział wraz z policją niemiecką i innymi policjami pomocniczymi w łapanekach na roboty przymusowe, eskortowanie schwytanych ludzi do obozu przejściowego (Arbeitsamtów), udział w obławach, w corocznych akcjach „uchwycenia żniw” (Ernteerfassung), zewnętrzna ochrona gett, ochrona obozów pracy przymusowej, asysta przy egzekucjach i straż przy miejscach straceń, wreszcie użycie do działań przeciwpartyzanckich w ramach mieszanych Einsatz i Rollkommandos. Słowem współdziałał w akcjach terrorystycznych i ekstremistycznych okupanta³⁶.

Polska Policja mogła również interweniować w stosunku do obywateli niemieckich w przypadku zabójstwa, stanie wyższej konieczności i braku policji niemieckiej. Policja była również jedyną polską służbą mundurową uzbrojoną. Od 1941 roku służba w Policji była przymusowa, a jej opuszczenie traktowane było jako dezercja z oddziałów frontu. Wydalenie ze służby było stosowane zawsze w przypadku urzędowego stwierdzenia „nielojalności politycznej i samodzielnego porzucenia służby”³⁷.

W 1941 roku powstała Polska Policja Kryminalna, która składała się głównie z przedwojennych funkcjonariuszy Policji Państwowej z pionu

³⁶ M. Getter, *Policja Polska w Generalnym Gubernatorstwie 1939 - 1945, Przegląd Policyjny 1999*, nr 1(53) – 2(54), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1999, s. 76.

³⁷ A. Misiuk, *Historia Policji*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1997, s. 66.

służby śledczej. Wchodziła ona w skład policji kryminalnej Trzeciej Rzeszy i była nazywana polskim Kripo. Do jej zadań należało: prowadzenie inwigilacji, prowadzenie infiltracji środowisk przestępczych, prowadzenie doraźnych interwencji, a głównie prowadzenie dochodzeń w sprawach o przestępstwa pospolite. Oprócz wykonywania wymienionych obowiązków Policja Kryminalna była wykorzystywana przez okupanta do działań skierowanych przeciwko polskiemu społeczeństwu, m.in. przeciwko ukrywającym się Żydom i Cyganom, a także przeciwko Polakom biorącym udział w ruchu oporu, prowadzącym nielegalną działalność gospodarczą, ukrywającym się przed wywozem na roboty przymusowe³⁸.

Jej struktura składała się z sześciu komisariatów do spraw: morderstw i napadów rabunkowych, kradzieży z włamaniem, kradzieży zwykłych, przestępstw urzędniczych, sanitarno – obyczajowych, poszukiwań oraz rejestracji i techniki kryminalistycznej i była zorganizowana na wzór niemieckiej. Funkcjonariusze Policji Kryminalnej nie mieli umundurowania służbowego byli uzbrojeni w pistolety i karabiny maszynowe, nie mieli środków transportu.

Kierownictwo Policji Polskiej pozostawało w indywidualnym kontakcie z osobami powstającego i krzepnącego podziemia, nie wchodząc przynajmniej w pierwszym okresie okupacji w skład struktur podziemnych. Oficjalnie kierownictwo Policji tworzyło jakoby konspiracyjny sztab kierowania Policją, tak by w odpowiednim momencie można jej było użyć jako całości. Istnienie Policji Polskiej jako zwartej i jedynej uzbrojonej, legalnej formacji uzyskało niewypowiedzianą publicznie aprobatę zarówno władz na emigracji jak i podziemnych w kraju.

Można wyróżnić trzy formy współpracy funkcjonariuszy Policji Granatowej z ruchem oporu, a mianowicie:

- po pierwsze – to odpowiednio kierowana budowa struktur o charakterze konspiracyjnym w obrębie struktur oficjalnych,
- po drugie – to udział policjantów w działalności organizacji podziemnych,
- po trzecie – indywidualne zaangażowanie policjantów w różnych nieraz niezorganizowanych formach ruchu oporu.

---

³⁸ Tamże, s. 67.

Kiedy wiosną 1940 roku w złudnej nadziei spodziewano się odmiany jaką przyniosą działania na froncie zachodnim, i że hitlerowskie Niemcy poniosą klęskę, zaangażowanie oficerów warszawskiej Policji Polskiej doprowadziło do ich aresztowania. Aresztowano wówczas wszystkich 69 oficerów.

W latach 1939 – 1945 hitlerowcy zamordowali ponad sześć milionów obywateli polskich, dwa i pół miliona wywieźli na prace przymusowe do Rzeszy, spacyfikowali 816 wsi, a całkowicie zniszczyli 186 i stosowali drastyczne metody to nie było w narodzie polskim objawów zwątpienia czy też załamania, panował powszechny patriotyzm. Dzięki takiej postawie społeczeństwa w czasie okupacji powstało Podziemne Państwo Polskie z władzą ustawodawczą, wykonawczą, z podziemną armią, konspiracyjnymi sądami, tajną oświatą, prasą oraz aktywnie działającymi instytucjami kulturalnymi. Żywa była działalność konspiracyjnych partii politycznych i organizacji młodzieżowych.

Dla ochrony funkcjonowania tak rozbudowanej struktury „Państwa Podziemnego” i realizacji jego zadań w okupowanym kraju powołany został aparat policyjny. Stąd też już w 1941 roku w Polskim Państwie Podziemnym podjęto prace koncepcyjne, a w ślad za tym i organizacyjne, mające doprowadzić do utworzenia nowego organu policyjnego, którego jedną z formacji miał być Państwowy Korpus Bezpieczeństwa³⁹. W skład Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa weszło część oficerów i szeregowych z policji granatowej oraz wcielano poborowych, którzy ukończyli czterdziesty rok życia. Struktura podziemnej Policji podzielona była trójczłonowo i składała się: z Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa (PKB), który pełnił rolę organu zwierzchniego dla Straży Samorządowej (SS) oraz Straży Obywatelskiej (SO).

Straż Samorządowa była zawodową policją terytorialną, a jej jednostkami były posterunki, składające się z komendanta, dwóch zastępców, od jednego do trzech drużyn strażników. Do ich zadań należało: współpraca z Państwowym Korpusem Bezpieczeństwa w utrzymaniu porządku publicznego, zapobieganie oraz zwalczanie przestępczości, ochrona ważnych ze względu na interes publiczny obiektów.

---

³⁹ P. Majer, *Policja w II Rzeczypospolitej*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918 – 2009)*, ..., s. 21.

Straż Obywatelska była pomocniczą formacją Straży Samorządowej i jej bezpośrednio podlegała. Skład jej stanowiła wyłącznie ludność miejscowa, która miała za zadanie dozorowanie ważniejszych obiektów terenowych takich jak: fabryki, młyny, magazyny, mleczarne, stacje kolejowe.

Po upadku Powstania Warszawskiego Państwowy Korpus Bezpieczeństwa i Straż Samorządowa zostały rozwiązane, a wszyscy członkowie zwolnieni z przysięgi. Proces ujawniania struktur Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa i Straży Samorządowej następował równolegle z wyzwoleniem ziem polskich. Po wyzwoleniu Polski posterunki Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa ujawniły się i rozpoczęły służbę jako posterunek Policji. Część jej dowódców podporządkowała się Polskiemu Komitetowi Wyzwolenia Narodowego. Nie wszyscy jednak chcieli uznać nową władzę. Tych represjonowano, więziono lub wywożono do Związku Radzieckiego. Losy wywiezionych były tragiczne; większość już nigdy nie powróciła do kraju. Tych, co wstąpili w szeregi Milicji Obywatelskiej i Urzędu Bezpieczeństwa przed 1947 rokiem usunięto z szeregów milicji, aresztowano i uwięziono⁴⁰.

Straż Obywatelska pozostała i na mocy Dekretu Rady Ministrów z dnia 1 marca 1946 roku o Straży Obywatelskiej na obszarze Ziem Odzyskanych⁴¹ miała współdziałać z organami Milicji Obywatelskiej w zapewnianiu bezpieczeństwa, w utrzymaniu porządku i w ochronie mienia publicznego oraz pomocy i obronie w razie zagrożenia bezpieczeństwa osobistego współobywateli lub ich mienia. Przewidywano, że będzie tworzona w sytuacjach szczególnych, gdy straż w gminie nie będzie w stanie wypełnić spoczywających na niej obowiązków⁴².

Policja Państwowa rozwiązana została na mocy Dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 15 sierpnia 1944 roku⁴³. Powojenne realia zdecydowały, że projektowany wedle powyższych zasad aparat policyjny pozostał bytem papierowym; niezrealizowanym zamierzeniem⁴⁴.

---

⁴⁰ M. Getter *Policja Polska w Generalnym Gubernatorstwie 1939 - 1945, Przegląd Policyjny 1999*, nr 1(53) – 2(54), ..., s. 91 i dalsze.

⁴¹ Dekret Rady Ministrów z dnia 1 marca 1946 r. o Straży Obywatelskiej na obszarze Ziem Odzyskanych (Dz. U. z 1946 r., nr 10, poz. 71).

⁴² P. Majer, *Policja w II Rzeczypospolitej*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918 – 2009)*, ..., s. 22.

⁴³ Dekret PKWN z dnia 15 sierpnia 1944 r. o rozwiązaniu Policji Państwowej (Dz. U. z 1944 r., nr 2, poz. 6).

⁴⁴ P. Majer, *Policja w II Rzeczypospolitej*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918 – 2009)*, ..., s. 22.

4. Milicja Obywatelska jako najdłużej działająca formacja policyjna.

Krajowa Rada Narodowa dekretem z dnia 21 lipca 1944 roku powołała do życia Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego, który pełnił funkcję rządu⁴⁵. Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego w dniu 27 lipca 1944 roku uchwalił dwa dekrety: o rozwiązaniu Policji Państwowej i o utworzeniu Milicji Obywatelskiej. Dekret o ustanowieniu Milicji Obywatelskiej postanawiał, że terenowe rady narodowe powołują organy Milicji Obywatelskiej jako organy im podporządkowane⁴⁶.

Z tą koncepcją zerwano ostatecznie poprzez uchwalenie przez Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego Dekretu z dnia 7 października 1944 roku o utworzeniu Milicji Obywatelskiej⁴⁷, który był aktem normatywnym składającym się z 9 krótkich artykułów. Dzięki temu dekretovi Milicja Obywatelska została podporządkowana Kierownikowi Resortu Bezpieczeństwa Publicznego. Powojenne regulacje zerwały z terminem „POLICJA”, zastępując go określeniem „MILICJA” na wzór radziecki.

Zgodnie z dekretem organizacyjnym Milicja Obywatelska przystosowana została do podziału administracyjnego państwa na województwa i powiaty. Milicja miała być zaprzeczeniem swojej międzywojennej poprzedniczki, którą oskarżano o zachowania antydemokratyczne w latach międzywojennych, kolaborację z okupantem w czasie wojny. Zewnętrznym jej przejawem całkowitego zerwania z tradycjami Policji Państwowej była zmiana umundurowania, wprowadzenie stopni wojskowych i pozbawienie na 11 lat milicjantów pałek gumowych. Milicję budowano z rozmysłem jako formację zaangażowaną w ochronę interesów rządzącej partii, eliminowano z jej szeregów wszystkich tzw. niepewnych politycznie i niezwiązanych klasowo z władzą ludową.

Na czele Milicji Obywatelskiej stał Komendant Główny, który miał jednego zastępcę. Komendant Główny wnioskował, kto ma pełnić funkcję

---

⁴⁵ S. Rutkowski, *Praca polityczno – wychowawcza w MO w latach 1944 – 1948*, Warszawa 1979, s. 6.

⁴⁶ Ed. Ura, *Milicja Obywatelska. Pozycja prawna i zakres działania*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1975, s. 7.

⁴⁷ Dekret PKWN z dnia 7 października 1944 r. o utworzeniu Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1944 r., nr 7, poz. 33).

komendanta wojewódzkiego, a ten wnioskował, kto ma pełnić funkcję komendanta powiatowego.

Przez prawie pół wieku (46 lat) istnienia Milicji Obywatelskiej cały czas istniały następujące stopnie w poszczególnych korpusach:

- korpus podoficerski: szeregowy, kapral, starszy kapral, plutonowy, sierżant, starszy sierżant, sierżant sztabowy, starszy sierżant sztabowy;
- korpus chorążych: młodszy chorąży, chorąży, starszy chorąży, chorąży sztabowy, starszy chorąży sztabowy;
- korpus oficerów młodszych: podporucznik, porucznik, kapitan;
- korpus oficerów starszych: major, podpułkownik, pułkownik, generał.

Pozycję prawną Milicji Obywatelskiej w systemie organów administracji Spraw Wewnętrznych charakteryzowały realizowane przez nią zadania należące do sfery administracji państwowej, do sfery organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości oraz zadania specyficzne obwarowane przepisami o obowiązku zachowania pewnych działań w dyskrecji i poufności⁴⁸. Organizację, pozycję prawną i zakres działania regulowały chronologicznie następujące akty normatywne:

- Dekret z dnia 21 lipca 1944 roku o utworzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego w skład, którego wszedł Kierownik Bezpieczeństwa Publicznego⁴⁹;
- Manifest Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 22 lipca 1944 roku nakazujący rozwiązanie tzw. policji granatowej oraz tworzenie przy radach narodowych podległej im Milicji Obywatelskiej⁵⁰;
- Dekret z dnia 7 października 1944 roku o Milicji Obywatelskiej;
- Dekret z dnia 20 lipca 1954 roku o Milicji Obywatelskiej⁵¹;
- Dekret z dnia 21 grudnia 1955 roku o organizacji i zakresie działania Milicji Obywatelskiej⁵²;
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 roku o urządzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów⁵³.

---

⁴⁸ Ed. Ura, *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988 s. 68.

⁴⁹ Dekret z dnia 21 lipca 1944 r. o utworzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (Dz. U. z 1944 r., nr 1, poz. 1).

⁵⁰ Załącznik do Dz. U. RP z 1944 r., nr 1.

⁵¹ Dekret z dnia 20 lipca 1954 r. Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1954 r., nr 34, poz. 143).

⁵² Dekret z dnia 21 grudnia 1955 r. o organizacji i zakresie działania Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1955 r., nr 46, poz. 311).

⁵³ Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o urządzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów (Dz. U. z 1983 r., nr 38, poz. 172).

Dekretem z dnia 20 lipca 1954 roku o Milicji Obywatelskiej uchylono postanowienia dekretu PKWN z dnia 7 października 1944 roku o Milicji Obywatelskiej i w dekrete tym milicja określona została jako zorganizowana na wzór wojskowy i uzbrojona formacja służby bezpieczeństwa publicznego, związana ściśle z Ministerstwem Bezpieczeństwa Publicznego.

Przełomem w strukturze organizacji i podporządkowania milicji było uchwalenie Dekretu z dnia 7 grudnia 1954 roku o naczelnych organach administracji państwowej w zakresie spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa publicznego⁵⁴. Na jego mocy zniesiono Urząd Ministra Bezpieczeństwa Publicznego i powołano do życia dwa organy: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Komitet do spraw Bezpieczeństwa Publicznego. Milicja została oddzielona od organów bezpieczeństwa publicznego i przeszła do zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych⁵⁵.

Dekretem z dnia 21 grudnia 1955 roku o organizacji i zakresie działania Milicji Obywatelskiej, który obowiązywał (ze zmianami) aż do 1983 roku milicja określana została jako „uzbrojona formacja powołana do ochrony spokoju, ładu, porządku i bezpieczeństwa publicznego”, podlegała Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Minister mógł znosić istniejące i powoływać inne terenowe organy milicji. Organami Milicji zostały:

- Komenda Główna – jako organ centralny,
- Komendy Wojewódzkie, Miejskie i Dzielnicowe oraz Komisariaty i Posterunki – jako organy terenowe.

W 1956 roku powstała Służba Bezpieczeństwa, która w sensie strukturalno – organizacyjnym została powiązana z Milicją Obywatelską, a wyrażało się to poprzez zespolenie niektórych ogniw organizacyjnych, a także ich wzajemnym przenikaniu. Stało się tak poprzez zlikwidowanie Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego przy Radzie Ministrów, a realizowane przez niego sprawy dotyczące ochrony ustroju i interesów państwa włączono do zakresu działania ministra spraw wewnętrznych, wojewodów i powiatowych komend Milicji Obywatelskiej. To rozwiązanie bardzo źle wpłynęło na obraz Milicji Obywatelskiej, która poniosła ol-

---

⁵⁴ Dekret z dnia 7 grudnia 1954 r. o naczelnych organach administracji państwowej w zakresie spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa publicznego (Dz. U. z 1954 r., nr 54, poz. 269).

⁵⁵ Por. Uchwała nr 823a Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1954 r. o zakresie działania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz jego organów terenowych (M. P. z 1955 r., nr 8, poz. 83).

brzymią porażkę. Stało się tak poprzez działania, jakie prowadziła Służba Bezpieczeństwa pod osłoną Milicji Obywatelskiej. W praktyce taka organizacja przetrwała bez zasadniczych i większych zmian aż do 1990 roku.

Liczebność funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa do funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej w 1957 roku wynosiła odpowiednio: w SB było 11 810 osób, a w MO 58 974 osób. Natomiast w 1984 roku w SB było 24 797 osób, a w MO 75 586 osób, co świadczy o kierunku, w jakim władza robiła naciski.

Niekorzystnym rozwiązaniem dla funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej było również to, iż ich stanowiska etatowe były niższe, niż etaty w Służbie Bezpieczeństwa, a widoczne to było w szczególności po liczbie etatów oficerskich. Najgroźniejszym mankamentem dla Milicji Obywatelskiej było to, że społeczeństwo te dwie służby traktowało jako całość, co w znacznym stopniu w wielu wypadkach utrudniało milicjantom wykonywanie zadań związanych z ochroną ładu i porządku publicznego. Ten stan najlepiej obrazuje liczba odnotowanych przestępstw, i tak w 1956 roku było ok. 370 tys. przestępstw, a w 1960 roku było ich ponad 517 tys. (wzrost o około 70 %).

W dniu 14 lipca 1983 roku weszła w życie ustawa o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów, a szczegółowy zakres działania ministra określało Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 1983 roku⁵⁶.

Ustawa ta zmieniła strukturę organizacyjną MO i oznaczało to, że w miejsce komend terenowymi jednostkami milicji stały się wojewódzkie urzędy spraw wewnętrznych, rejonowe, miejskie i dzielnicowe urzędy spraw wewnętrznych oraz komisariaty i posterunki milicji.

W jednostkach Milicji Obywatelskiej utworzono następujące pionry:

1) kryminalny zajmujący się zapobieganiem i przeciwdziałaniem przestępczości kryminalnej, zwalczaniem zabójstw, rozbojów, włamań, kradzieży i poszukiwaniem osób,

2) do walki z przestępczością gospodarczą zajmujący się rozpoznaniem zagrożenia przestępczością, zapobieganiem i ściganiem sprawców przestępstw gospodarczych, a także zwalczaniem przestępstw dewizowych, przywłaszczenia, wyłudzenia mienia, łapownictwa, spekulacji, nadużyciami,

⁵⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 1983 r. (Dz. U. z 1983 r., nr 48, poz. 216).

3) dochodzeniowo – śledczy zajmujący się prowadzeniem czynności dochodzeniowo – śledczych, wykrywaniu sprawców przestępstw,

4) prewencji i ruchu drogowego zajmujący się organizowaniem służby dla ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, zwalczaniem wykroczeń, kontroli przestrzegania przepisów ruchu drogowego, zapobieganie demoralizacji oraz przestępczości nieletnich, wykonywanie służby patrolowej, obchodowej, interwencyjnej, pogotowia, dyżurnych, a także wypracowanie zasad współpracy z Ochotniczymi Rezerwami Milicji Obywatelskiej,

5) techniki kryminalistycznej zajmujący się wykonywaniem ekspertyz; daktyloskopijnej, mechanoskopijnej, fonoskopijnej itp., ujawnianiem, zabezpieczaniem i utrwalaniem dowodów na miejscu zdarzenia,

6) pionów specyficzne zajmujące się sprawami; łączności, kadr, szkolenia, finansów, zdrowia, transportu, administracyjno – gospodarczymi itp.

Osoby ubiegające się o przyjęcie do służby w Milicji Obywatelskiej musiały spełniać następujące warunki:

- posiadać obywatelstwo polskie,
- mieć nieskazitelną przeszłość,
- posiadać odpowiednie wykształcenie,
- mieć dobry stan zdrowia,
- mieć dobre warunki fizyczne.

Każdy nowo przyjęty do Milicji Obywatelskiej funkcjonariusz musiał złożyć przysięgę według roty: „Przysięgamy wierności ojczyźnie i polskiemu komitetowi wyzwolenia narodowego. Będziemy ściśle wykonywać rozkazy naszych przełożonych i stać na straży honoru obywatela i funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej”⁵⁷.

Zadania nałożone na Milicję Obywatelską były wykonywane za pomocą prawnych środków działania, a jej funkcjonariusze posiadali następujące uprawnienia:

- 1) prawo do zatrzymywania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa, naruszających porządek publiczny;
- 2) legitymowania osób w uzasadnionych wypadkach w celu stwierdzenia ich tożsamości;

---

⁵⁷ Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Przemyślu, *Żyją w dziele swoim i dzisiejszym obliczu ojczyzny*, Przemyśl 1979, s. 1.

3) dokonywania przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, a także osób i rzeczy;

4) kontroli meldunkowej;

5) nakładania mandatów karnych;

6) żądania udzielenia pomocy przy wykonywaniu zadań służbowych od osób obowiązanych do udzielania takiej pomocy m.in. od sołtysów, dozorców, administratorów domów, stróżów, członków Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej i innych;

7) prawo do użycia środków przymusu, a w szczególności broni palnej jako środka ostatecznego tylko wówczas, gdy inne środki przymusu nie są wystarczające i jedynie w określonych przypadkach w celu uniemożliwienia popełnienia niebezpiecznego przestępstwa lub w celu obездwładnienia niebezpiecznego przestępcy bądź udaremnienia jego ucieczki;

8) korzystania w razie konieczności z pojazdów konnych i samochodowych nie należących do jednostki MO w szczególnych wypadkach np. w pościgu za bandytą lub niebezpiecznym przestępcą, w czasie akcji zmierzających do likwidacji bandy lub grupy przestępczej, podczas klęsk żywiołowych itp.

W wyniku zmian ustrojowych w Polsce, w dniu 10 maja 1990 roku formalnie uległa likwidacji Służba Bezpieczeństwa i Milicja Obywatelska. Na mocy uchwalonej przez Sejm ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji⁵⁸, utworzona została w miejsce Milicji Obywatelskiej nowa służba wzorowana na formacji z międzywojnia, która otrzymała nazwę Policja.

5. Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej

W pierwszych miesiącach po wyzwoleniu ziem polskich spod okupacji w większych zakładach pracy, w hutach, kopalniach i na wioskach w opuszczonych majątkach po obszarach powstawały tzw. ochotnicze grupy ochronne jako wyraz samoobrony inteligencji pracującej przed rabunkiem i terrorem band reakcyjnych, robotników i chłopów. Powstawały na tych terenach gdzie nie było dostatecznej ilości funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej, funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa i sprawnych or-

---

⁵⁸ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 1990 r., nr 30, poz. 179).

ganów administracji państwowej. Ochotnicze grupy ochronne składały się z partyzantów, komunistów, działaczy radykalnego ruchu chłopskiego, wszystkich świadomych obywateli, którzy zdawali sobie sprawę z konieczności ochrony i zabezpieczenia narodowego majątku i wspólnego mienia.

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 21 lutego 1946 roku została powołana Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej tzw. ORMO⁵⁹. Były to uzbrojone pododdziały na wzór wojskowy składające się z drużyn, kompanii i batalionów. Myślą przewodnią twórców ORMO było wzmocnienie Milicji Obywatelskiej poprzez wykorzystanie czynnika społecznego do wsparcia obozu władzy atakowanego przez podziemie i opozycję, a równocześnie ochrona porządku i bezpieczeństwa ludzi przed działaniami zdemoralizowanych grup i jednostek w wyniku niedawno zakończonej wojny⁶⁰. Na początku powstania ORMO jej pododdziały wspólnie z funkcjonariuszami Milicji Obywatelskiej, funkcjonariuszami Służby Bezpieczeństwa i żołnierzami Ludowego Wojska Polskiego prowadziły walkę z bandami, których najwięcej było w województwach; rzeszowskim, lubelskim, warszawskim i białostockim. W walce o ochronę życia i mienia obywateli w latach 1946 – 1949 zginęło lub zostało rannych ponad trzy tysiące ormowców. Tak, więc w pierwszym okresie powstania Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej jej najważniejszym zadaniem była walka z wrogą działalnością skierowaną przeciwko ludowemu państwu, utrwalenie ustroju demokratycznego i utrzymanie porządku publicznego.

W miarę stabilizowania się sytuacji politycznej i ekonomicznej naszego państwa zmieniały się i rozszerzały zadania Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej. Statutem z 1955 roku⁶¹ ORMO zostało przekształcone z organizacji paramilitarnej w ochotniczą organizację społeczną z wybieralnym komendantem i dowódcami. Statut wprowadzał zmiany w strukturze organizacyjnej, utrzymując podporządkowanie ORMO MO oraz centralny organ w postaci Głównego Inspektoratu i przywracał tworzenie jej komórek w miejscu pracy⁶². Drużyny i jednostki ORMO zastąpiły dotychczasowe plutony, kompanie i bataliony. Głównym zadaniem

---

⁵⁹ Uchwała nie została opublikowana w Dzienniku Urzędowym.

⁶⁰ J. Pytel, *Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej (1946-1989)*, Wydawnictwo Comandor, Warszawa 2009, s. 10.

⁶¹ Dz. Urz. MSW z 1955 r., nr 7, poz. 48.

⁶² J. Pytel, *Ochotnicza ...*, s. 133.

ORMO stała się działalność profilaktyczno – wychowawcza ukierunkowana na walkę z chuligaństwem, zakłóceniem porządku publicznego, nieposzanowaniem mienia społecznego, polepszenie bezpieczeństwa na drogach, kolejach i wodach, do niesienia pomocy ludziom dotkniętym klęskami żywiołowymi. Ponadto zadaniem ORMO było zabezpieczenie mienia państwowego, społecznego i prywatnego, a przede wszystkim ochrona życia i zdrowia obywateli, a także uczestniczenie w różnego rodzaju akcjach i czynach społecznych.

Systematyczny i dynamiczny rozwój społecznych funkcji Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej doprowadził do uchwalenia przez Sejm PRL ustawy z dnia 13 czerwca 1967 roku o Ochotniczej Rezerwie Milicji Obywatelskiej⁶³, jednocześnie przestał obowiązywać Dekret Rady Ministrów z dnia 1 marca 1946 roku o Straży Obywatelskiej na obszarze Ziemi Odzyskanych⁶⁴. Zgodnie z tą ustawą władze ORMO były powoływane do szczebla wojewódzkiego z odpowiednikami w powiatach, miastach, osiedlach i gromadach. Nie przewidziano szczebla centralnego tej organizacji. Nadzór i kontrolę nad ORMO sprawowały właściwe terenowo prezydium rad narodowych. Społeczne komitety ORMO składały się m.in. z przedstawicieli Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR), Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (ZSL), Milicji Obywatelskiej (MO), Związku Młodzieży Socjalistycznej (ZMS), Związku Młodzieży Wiejskiej (ZMW), Ligi Obrony Kraju (LOK), Frontu Jedności Narodu, Związku Ochotniczych Straży Pożarnych, administracji szkolnej, związków zawodowych. Skład ilościowy społecznego komitetu ORMO liczył od 9 do 25 osób.

Społeczny nadzór nad działalnością ORMO sprawowały; Krajowy Społeczny Komitet ORMO oraz wojewódzkie, miejskie, dzielnicowe, miejsko – gminne i gminne komitety ORMO⁶⁵. Komitety te obarczone zostały określonymi do realizacji zadaniami. Jako przykładowe należy wskazać zadania społecznego komitetu ORMO jako organu wykonawczego prezydium rady narodowej:

---

⁶³ Ustawa z dnia 13 czerwca 1967 r. o Ochotniczej Rezerwie Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1967 r., nr 23, poz. 108).

⁶⁴ Dz. U. z 1946 r., nr 10, poz. 71.

⁶⁵ Art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o Ochotniczej Rezerwie Milicji Obywatelskiej (tekst jedn. Dz. U. z 1987 r., nr 15, poz. 94).

1) propagowanie działalności ORMO i wyszukiwanie kandydatów na członków organizacji,

2) powoływanie wojewódzkich, powiatowych, miejskich i dzielnicowych sztabów oraz komendantów ORMO,

3) dbanie o wzorową postawę i wysoki poziom etyczny członków ORMO, prowadzenie wśród nich działalności kulturalno-oświatowej,

4) współdziałanie z organami Milicji Obywatelskiej przy ustalaniu wytycznych działalności jednostek ORMO, z sądami społecznymi, ze strażami pożarnymi i Ligą Obrony Kraju oraz innymi organizacjami społecznymi, z organami obrony terytorialnej,

5) rozpatrywanie skarg na działalność członków ORMO,

6) podejmowanie uchwał o uznaniu za honorowego członka ORMO,

7) zatwierdzanie wyborów komendantów jednostek ORMO i ich zastępców,

8) podejmowanie uchwał o wyróżnieniu członków ORMO, oraz uchwał zatwierdzających kary za naruszenie dyscypliny organizacyjnej,

9) nadzór nad dyscypliną organizacyjną członków ORMO,

10) zatwierdzanie wniosków o pozbawienie członkostwa ORMO w wypadkach przewidzianych ustawą,

11) załatwianie innych spraw określonych statutem.

Na wniosek komendanta jednostki ORMO powoływane były również sztaby jako jego organ pomocniczy. Sztab składał się od 5 do 7 osób i w jego składzie znajdowali się funkcjonariusze posterunku Milicji Obywatelskiej, którzy mieli w zakresie swych obowiązków określone problemy do realizacji np. opieka nad nieletnimi, szkolenie członków, służba porządkowa - ochronna w oddziałach samoobrony, bezpieczeństwo na drogach, kolejach i wodach. Do zadań sztabów należało głównie:

1) zabezpieczenie realizacji zadań i czynności zleconych przez społeczne komitety ORMO i zadań wynikających z ogólnie obowiązujących przepisów,

2) ustalanie z właściwymi jednostkami MO zadań ORMO w dziedzinie ochrony ładu i porządku publicznego i przygotowanie członków organizacji do ich wykonania,

3) współdziałanie z organami obrony terytorialnej i organizacjami społecznymi w rozwijaniu powszechnej samoobrony,

4) rozpatrywanie sprawozdań z działalności poszczególnych członków sztabu ORMO i komendantów jednostek ORMO,

5) sprawowanie nadzoru nad dyscypliną strukturalno – organizacyjną jednostek ORMO i poziomem moralnym członków,

6) udział w organizowaniu narad, odpraw i instruktaży z aktywnym dowódczym ORMO,

7) organizowanie imprez i uroczystości w ORMO (zawody strzeleckie, rajdy turystyczno – krajoobrazowe, obchody rocznic powołania ORMO itp.).

Jednostki organizacyjne ORMO posiadały następujące zadania do realizacji;

1) ochronę porządku w miejscach publicznych,

2) nadzór nad utrzymaniem porządku i czystości w posesjach mieszkalnych,

3) profilaktykę przeciwpożarową,

4) ochronę obiektów państwowych, spółdzielczych,

5) likwidowanie i zwalczanie wybryków chuligańskich,

6) zabezpieczenie lokalnych imprez sportowych i rozrywkowych,

7) udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży pozbawionej właściwej opieki,

8) branie udziału w akcjach ratowniczych i usuwanie skutków awarii, pożarów, katastrof i klęsk żywiołowych,

9) branie udziału w służbach ochronno – porządkowych oddziałów samoobrony,

10) wzmacnianie ochrony transportów pieniędzy, przedmiotów wartościowych, materiałów łatwopalnych i wybuchowych lub samodzielne ich ochranianie,

11) rozwijanie pracy profilaktyczno – wychowawczej wśród użytkowników dróg,

12) zwalczanie alkoholizmu i chuligaństwa wśród użytkowników dróg, ujawnianie i likwidowanie źródeł tego zjawiska,

13) zapobieganie demoralizacji i przestępczości nieletnich,

14) uczestniczenie w służbach na terenie stacji lub obiektów kolejowych,

15) udzielanie pomocy kierownictwu stacji lub służb PKP,

16) zapobieganie nieszczęśliwym wypadkom na kolejach i wodach,

17) prowadzenie walki z kłusownictwem rybnym i leśnym.

Z biegiem lat działalność ORMO została podzielona na wyspecjalizowane komórki i tak wyróżnić można jednostki ORMO do spraw;

- 1) ruchu drogowego,
- 2) dzieci i młodzieży,
- 3) porządku na kolejach,
- 4) ochrony bezpieczeństwa i porządku na wodach.

Członkowie ORMO, którzy byli społecznymi inspektorami do spraw ruchu drogowego posiadali szczególne uprawnienia, a to:

1) prawo legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia oraz świadków tych zdarzeń,

2) doprowadzania osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia do funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej lub najbliższej jednostki MO,

3) stosowanie przymusu bezpośredniego, nie wyłączając siły fizycznej w granicach niezbędnych potrzeby,

4) udzielania pouczeń w celu zapobieżenia naruszeniu porządku publicznego,

5) brania udziału w rozprawach przed kolegium do spraw wykroczeń w charakterze oskarżyciela publicznego i wnoszenia odwołań od orzeczeń kolegiów,

6) zwracania się do sądów społecznych o rozpatrzenie spraw należących do ich właściwości,

7) sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ruchu pieszym, rowerowym, pojazdów zaprzęgowych, jeździe wierzchem i pędzeniu zwierząt,

8) zatrzymania pojazdu na drodze w razie naruszenia przez kierującego przepisów o bezpieczeństwie i porządku na drogach,

9) sprawdzania dokumentów uprawniających do prowadzenia pojazdu i ich zatrzymywania w określonych wypadkach przewidzianych obowiązującymi przepisami,

10) sprawdzanie stanu trzeźwości kierującego na użycie alkoholu lub innego podobnie działającego środka,

11) sprawdzanie urządzeń pojazdu mających wpływ na bezpieczeństwo jazdy,

12) wstępnego zabezpieczenia na miejscu wypadku śladów i dowodów niezbędnych do odtworzenia przebiegu wypadku.

Członkiem ORMO mógł zostać pełnoletni obywatel polski, wyróżniający się nienaganną postawą obywatelską⁶⁶. Członkowie ORMO swoje obowiązki pełnili honorowo na podstawie dobrowolnego przystąpienia do tej organizacji. Osoba taka składała podanie do miejscowej jednostki ORMO lub MO o przyjęcie wraz z życiorysem i opinią polecającą wystawioną przez członka ORMO lub organizację polityczną, społeczną lub zawodową. Osoba przyjęta składała na zebraniu jednostki ustne przyrzeczenie.

Spółecznym inspektorem do spraw ruchu drogowego mógł zostać członek ORMO, który ukończył 25 lat, prowadzi pojazdy samochodowe, co najmniej 2 lata i zdał egzamin przed komisją powołaną przez Komendanta Wojewódzkiego MO z biegłej znajomości przepisów o bezpieczeństwie i porządku na drogach publicznych.

Członkowie ORMO pełnili służbę w patrolach i na posterunkach ulicznych wspólnie z dzielnicowymi i posterunkowymi MO w ubiorze organizacyjnym koloru stalowego lub po cywilnemu z odznaką organizacyjną.

Nadzór i kontrolę nad działalnością Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej sprawowały prezydya rad narodowych i wyrażała się ona poprzez:

- 1) podejmowanie uchwał i wydawania zarządzeń o działalności ORMO w zakresie rozwijania, umacniania i sposobu wykorzystania tej organizacji,

- 2) przydzielaniu jednostkom ORMO niezbędnych pomieszczeń i sprzętu ułatwiającego wykonywanie społecznych obowiązków,

- 3) rozpatrywaniu sprawozdań społecznych komitetów i komendantów jednostek z działalności ORMO,

- 4) udziale przedstawicieli prezydiów we władzach ORMO,

- 5) rozpatrywaniu skarg i zażaleń na działalność lub niewłaściwe postępowanie członków ORMO.

Zwierzchni nadzór nad działalnością ORMO powierzony był ministrowi spraw wewnętrznych⁶⁷ i wyrażał się w nadawaniu statutu, określaniu głównego kierunku działalności ORMO w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego i wydawaniu przepisów wykonawczych. Kompetencje Milicji Obywatelskiej w stosunku do ORMO sprowadzały się

---

⁶⁶ Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o Ochotniczej Rezerwie Milicji Obywatelskiej ...

⁶⁷ Tamże, art .8

do kierowania działalnością ORMO tylko w zakresie ochrony porządku, uczestniczenia w pracach społecznych komitetów i sztabów ORMO, fachowego szkolenia członków i przysposabiania ich do samodzielnego wykonywania zadań porządkowych, prowadzenia ewidencji osobowej członków ORMO⁶⁸.

Ustawa z dnia 23 listopada 1989 roku o rozwiązaniu Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej⁶⁹ zlikwidowała struktury organizacyjne ORMO, które zakończyły swoją działalność, a jej prawa i obowiązki majątkowe przejął Skarb Państwa. Istotną przyczyną likwidacji ORMO obok jej politycznego zaangażowania po stronie istniejącego ustroju była nieprofesjonalna, amatorska działalność ormowców⁷⁰.

---

⁶⁸ Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW „Prewencja” – Warszawa 1972, s. 442 i dalsze,

⁶⁹ Ustawa z dnia 23 listopada 1989 r. o rozwiązaniu Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1989 r., nr 64, poz. 388).

⁷⁰ J. Pytel, *Ochotnicza ...*, s. 133.

Rozdział 2

Kształtowanie się Policji i przemiany ustrojowo-strukturalne

1. Utworzenie Policji w 1990 roku

Koniec lat 80 ubiegłego wieku przyniósł zmiany ustrojowo – gospodarcze, polityczne, a także w sferze bezpieczeństwa i porządku publicznego. Transformacja ustrojowa i przemiany społeczno – gospodarcze wywołały konieczność dostosowania się do nich Policji⁷¹. Początek zmian w samej Policji rozpoczęty został przez ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji⁷², na mocy której zlikwidowana została Milicja Obywatelska i utworzona Policja. Podobnie jak w 1944 roku nową formację zaczęto budować jako zaprzeczenie jej starej poprzedniczki⁷³. Ustawa o Policji w pewnym stopniu upodobniła się do ustawy z lipca 1919 roku o Policji Państwowej. Obie wprowadziły bowiem do polskiego systemu prawa i aparatu administracyjnego rozwiązanie i struktury odpowiadające ówczesnym standardom światowym⁷⁴. Ustawa miała uregulować w ujęciu holistycznym problematykę instytucji Policji⁷⁵. Akt ten z upływem czasu ulegał ewaluacji, a jego przepisy były i są dostosowywane do aktualnych potrzeb i trendów. Zmiany ustawy o Policji pozwalają na wydzielenie dwóch zasadniczych etapów w funkcjonowaniu Policji: lata 1990 – 1998 i okres od 1 stycznia 1999 roku, tj. po wprowadzeniu reformy ustrojowej państwa, przy czym i tutaj wprowadzone zostały zmiany ustawą z dnia 13 listopada 2002 roku. Taki podział uzasadniony jest przyjęciem kryterium usytuowania organów Policji w strukturze organów państwa i zakresu podporządkowania ich organom administracji ogólnej. Zakres zadań i struktura organizacyjna pozwalają zaś na dodatkowy podział pierwszego etapu na lata 1990 – 1995 i 1996 – 1998⁷⁶.

⁷¹ A. Letkiewicz, T. Szankin, *Organizacja i zarządzanie. Kompetencje menedżerskie w Policji*, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2013, s. 197.

⁷² Dz. U. z 1990 r., nr 30, poz. 179.

⁷³ A. Roszkowski, *Historia Policji 1914 – 2000*, PWN, Warszawa 2001 s. 409.

⁷⁴ P. Majer, *Policja w III Rzeczypospolitej*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci główni polskiej Policji (1918-2009)*, ..., s. 164.

⁷⁵ J. A. Grochocka, *Model zarządzania Policją w III Rzeczypospolitej Polskiej - kształtowanie się i podstawowe cechy*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, RS Druk, Rzeszów 2010, s. 323.

⁷⁶ S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, 2 wydanie, ..., s. 15.

W 1990 r., gdy rozpoczęto głęboką reformę struktur państwowych i społecznych w naszym kraju, w miejsce rozwiązanej Milicji Obywatelskiej utworzono nową formację policyjną. Odpolitycznienie służb mundurowych oraz rozdział kierownictwa cywilnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych od struktur policyjnych, a także weryfikacja tej formacji to główne determinanty działania osób przygotowujących tę reformę. W wyniku tych działań status szefów Policji, UOP i Straży Granicznej uległ dużemu usamodzielnieniu, a tym samym autonomizacji w porównaniu do pokrewnych służb z okresu przed 1990 rokiem. Komendant Główny Policji stał się centralnym organem administracji państwowej i służbowym przełożonym wszystkich funkcjonariuszy Policji. Do jego głównych zadań należała odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w państwie. Minister Spraw Wewnętrznych, któremu podlegała Policja, zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych⁷⁷, uzyskał uprawnienie nadzoru nad działalnością Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Pożarnej i Straży Granicznej w zakresie ustalonym odrębnymi ustawami (np. ustawą o Policji).

Oprócz występowania z wnioskiem do Prezesa Rady Ministrów o powołanie Komendanta Głównego Policji, minister nie uzyskał kompetencji formułowania polityki w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wielu autorów eksponuje fakt, że na mocy ustaw z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym⁷⁸ i z 22 marca tegoż roku o terenowych organach rządowej administracji ogólnej⁷⁹ pojawiły się dwa nowe podmioty w dziedzinie ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego: wojewoda oraz organy samorządu gminnego (rada gminy i zarząd). Z jednej strony uzyskały one wpływ, co prawda ograniczony, na funkcjonowanie Policji, z drugiej zaś możliwość samorządu wpływania na lokalne potrzeby w zakresie porządku publicznego poprzez tworzenie w późniejszych latach, własnych samorządowych formacji porządkowych – straży miejskich. Wojewoda jako przedstawiciel rządu w terenie został obciążony zadaniem zapewnienia współdziałania jednostek organizacyjnych działających na obszarze województwa w zakresie utrzymania porządku publicznego, a także zapobiegania klęskom żywiołowym oraz usuwania ich skutków. Ustalono

⁷⁷ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych (Dz. U. z 1990 r., nr 30, poz. 181).

⁷⁸ Dz. U. z 1990 r., nr 16, poz. 95.

⁷⁹ Dz. U. z 1990 r., nr 21, poz. 123.

również uprawnienia wojewody związane ze sprawami porządku publicznego i dotyczące zapobiegania klęskom żywiołowym. Porządek publiczny w wymiarze lokalnym znalazł się także w zakresie zadań własnych samorządu gminnego. Gminy za pomocą własnych służb porządkowych mogły oddziaływać na stan porządku publicznego w środowisku lokalnym.

Zgodnie z ustawą o Policji z 6 kwietnia 1990 r., organy samorządu gminnego i terenowej administracji rządowej „uczestniczą w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego”⁸⁰. Nowelizacje tej ustawy doprecyzowały charakter uczestnictwa organów w realizacji tych zadań. Na podstawie art. 11 ustawy o Policji wojewoda, jak i organy gmin mogły żądać od Policji wyjaśnień oraz przywrócenia stanu zgodnego z porządkiem prawnym. Wojewoda uzyskał prawo opiniowania kandydatów na stanowisko komendanta wojewódzkiego przedstawianych do mianowania przez Komendanta Głównego Policji⁸¹. Komendanci Wojewódzcy Policji zostali zobowiązani do przedstawiania wojewodom okresowych informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w województwie.

Proces decentralizacji działania Policji na najniższym szczeblu organizacyjnym (gminnym) został zapoczątkowany w ten sposób, że komendanci komisariatów zostali zobowiązani do przedstawiania sprawozdania ze swej działalności przewodniczącym zarządów gmin. Organy samorządu terytorialnego uzyskały prawo opiniowania kandydatów na stanowiska komendantów komisariatów Policji (art. 6 ust.4) oraz wydawania opinii w kwestii odwoływania komendantów komisariatów ze swoich stanowisk⁸². Obok tych quasi – kadrowych uprawnień samorząd gminny uzyskał wpływ na funkcjonowanie nowej formy organizacyjnej w ramach korpusu Policji – policji lokalnej. Miała ona być pewnym pomysłem na ukształtowanie nowego modelu powiązań pomiędzy zhierarchizowanym i zmilitaryzowanym korpusem policyjnym, a potrzebami środowisk lokalnych w dziedzinie wpływania na poczucie bezpieczeństwa osobistego obywateli.

Ustawa o Policji przewidywała możliwość częściowego partycypowania przez gminy w kosztach utrzymania jednostek policji lokalnej. Reasumując należy stwierdzić, że reformy przeprowadzone w 1990 roku doprowadziły do:

---

⁸⁰ P. Majer, *Ustawy Polskiej Policji (1791 – 1990)*, Szczytno 2007, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, s.246.

⁸¹ Art. 6 ust. 2 ustawy o Policji...

⁸² Tamże, s.247.

- odpolitycznienia działalności służb podległych MSW,
- autonomizacji działalności Policji w ramach resortu spraw wewnętrznych,
- ograniczenia roli ministra spraw wewnętrznych do funkcji nadzorczych wobec podległych służb,
- powiązania Policji z terenową administracją rządową i samorządem terytorialnym,
- udziału samorządu w ochronie porządku publicznego w wymiarze lokalnym⁸³.

W działaniach tych wystąpiły również niekonsekwencje, z jednej strony zachowano, nawet utrwalono w naszym kraju model scentralizowany Policji, z drugiej zdecydowano się na pewien pluralizm służb porządkowych na szczeblu lokalnym. Przewidziano utworzenie policji lokalnej, lecz jednocześnie w kompetencji samorządu gminnego (miast) znalazła się możliwość powoływania własnych formacji porządkowych w postaci straży miejskich. W taki sposób władze gminne uzyskały wpływ na działalność Policji ale również zostali postawieni przed wyborem czy inwestować w policję lokalną, czy też tworzyć od podstaw własne służby porządkowe. W krajach, które dopiero wstępują na drogę reform ustrojowych powstały dylemat był zdecydowanie przedwcześnie. Ostatecznie policja lokalna uległa likwidacji w 1995 roku, a służby samorządowe rozwinęły się pod względem organizacyjnym i kompetencyjnym. Odbiciem tych zmian była uchwalona w 1997 roku ustawa o strażach gminnych⁸⁴.

W kolejnych latach nadal rozwijano proces dalszego coraz ściślejszego powiązania Policji z terenowymi organami administracji rządowej i samorządowej (gminnej). Jednakże dalej podmioty te były autonomiczne wobec siebie pod względem kompetencyjnym. Nowelizacja ustawy o Policji z 1995 roku wprowadziła ściślejsze powiązanie Policji z administracją ogólną. Zasadnicze novum stanowiło jednak włączenie organów Policji do kręgu podmiotów zespolonych z wojewodą i stanowiących tym samym nadal pion organów admini-

---

⁸³ A. Misiuk, *Rola administracji publicznej w dziedzinie ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego*, <http://com.home.pl/dobrauczelnia.pl>, s.3.

⁸⁴ Tamże, s. 3.

stracji ogólnej⁸⁵. Obok dotychczas wymaganej podczas odwoływania i powoływania komendantów rejonowych i wojewódzkich Policji opinii wojewody doszła jeszcze potrzeba opinii sejmiku samorządowego. Istotne znaczenie miało sprecyzowanie odbiorców rocznych (dotychczas okresowych) sprawozdań i informacji przekazywanych przez „szefów” jednostek Policji. Według art. 10 znowelizowanej ustawy w tej grupie znaleźli się wojewodowie, sejmiki samorządowe i rady gmin. Te podmioty obok tego biernego uprawnienia w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego uzyskały prawo żądania w każdej sytuacji „zagrożenia bezpieczeństwa lub zakłócenia porządku publicznego” złożenia stosownych informacji i sprawozdań od komendantów Policji. Dotychczas wojewoda, burmistrz czy też wójt mieli prawo żądania wyjaśnień i przywrócenia stanu zgodnego z porządkiem prawnym w powyższych dziedzinach.

W przeprowadzonych w 1995 roku zmianach ustawowych dodano zagadnienie działań zapobiegawczych. W efekcie terenowe organy administracji rządowej i samorządu gminnego uzyskały uprawnienia oddziaływania na działania Policji zarówno o charakterze represyjnym, jak i prewencyjnym. Jednakże nadal nie były to uprawnienia władcze wobec Policji.

W 1995 roku Policja zaczęła stosować nowe metody działania, takie jak zakup kontrolowany, kontrolowane wręczenie korzyści majątkowej i przesyłki nadzorowanej. Na mocy nowelizacji ustawy o Policji uzupełnione zostały zadania o zapewnienie spokoju „w środkach publicznego transportu” i „na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania”. Śmiało można wysnuć twierdzenie, że właśnie w tym roku nastąpiła znacząca zmiana w strategii zwalczania przestępczości. Zarzucono bowiem wtedy proste recepty na zwiększenie skuteczności Policji w rodzaju nie w pełni przygotowanych reorganizacji czy domagania się zwiększenia liczby etatów jako warunku sukcesu⁸⁶.

Wśród zadań własnych samorządu gminnego, zgodnie z ustawą z 8 marca 1990 roku, znajduje się jedynie „zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnych w zakresie ochrony porządku publicznego”. Tak więc, rada gminy czy też zarząd nie miały prawa stawiać żądania podjęcia działań przez Policję w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Zwróć należy rów-

⁸⁵ A. Misiuk, *Policja III RP – geneza, zarys działalności*, [w:] P. Majer, A. Misiuk (red.), *15 lat polskiej Policji (1990 – 2005)*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2005, s. 14.

⁸⁶ P. Majer, *Policja w III Rzeczypospolitej*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci główni polskiej Policji (1918-2009)*, ..., s. 167.

niez uwagę na problem odpowiedzialności nie tylko za treść stawianych wobec Policji żądań, ale przede wszystkim za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w wymiarze lokalnym. Rozwiązanie tego zagadnienia wymagało głębokiej reformy ustrojowej administracji publicznej. W wyniku przeprowadzonych zmian ustawowych w tym okresie nastąpiło dalsze powiększenie wpływu wojewody i organów samorządu terytorialnego na działalność Policji.

Kontynuacją przyjętej koncepcji pojmowania odpowiedzialności za sprawy ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w naszym kraju była ustawa z 8 sierpnia 1996 roku o zmianie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej⁸⁷. W związku z przeprowadzaną wówczas reformą centrum administracyjnego państwa, która polegała na wzmocnieniu pozycji Prezesa Rady Ministrów, nastąpiło poszerzenie kompetencji wojewody jako przedstawiciela rządu w terenie. Podporządkowano jemu kierowników służb i inspekcji wykonujących dotychczas zadania określone w ustawach szczegółowych jako podmioty administracji specjalnej. W wielu przypadkach obejmowały one obszar ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jednak te uprawnienia wojewody nie rozciągały się na Policję, której nie wpisano w pojęcie „służb i inspekcji” rozumianego zgodnie z art. 1 pkt 2 znowelizowanej ustawy. Natomiast należy odnotować dalsze poszerzenie funkcji koordynacyjnej wojewody w omawianej dziedzinie. Dotychczas obejmowała ona obszar „utrzymania porządku publicznego, a także zapobiegania klęskom żywiołowym oraz usuwania ich skutków”. W nowej sytuacji zadanie koordynacji objęło problematykę zapobiegania zagrożeniu życia i zdrowia ludzi, zagrożeniu środowiska, utrzymywania porządku publicznego i bezpieczeństwa państwa, ochrony praw obywatelskich oraz zapobiegania klęskom żywiołowym i innym nadzwyczajnym zagrożeniom, a także zwalczania i usuwania ich skutków. Tak więc z jednej strony nastąpiło funkcjonalne wzmocnienie pozycji wojewody poprzez zastąpienie roli podmiotu zabezpieczającego współdziałanie autonomicznych służb i instytucji na koordynatora tego współdziałania, z drugiej zaś wydatnie poszerzyła się materialna sfera kompetencji wojewody⁸⁸.

---

⁸⁷ Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 roku o zmianie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz. U. z 1996 r., nr 106, poz. 498).

⁸⁸ A. Misiuk, *Rola ...*, s. 4.

Reforma ustroju administracyjnego, która w 1999 roku została wprowadzona w naszym kraju, była kolejnym koniecznym krokiem w kierunku tworzenia społeczeństwa obywatelskiego i demokratycznego państwa. Decentralizacja systemu administrowania państwem była głównym elementem tego procesu. Na wszystkich szczeblach podziału administracyjnego państwa pojawiły się struktury samorządu terytorialnego (poza gminnym w 1998 roku utworzono samorząd powiatowy i wojewódzki). Następować stały proces rozbudowy administracji zespolonej, a organy terenowej administracji rządowej stały się faktycznym przedstawicielem rządu w terenie. Warunki te spowodowały zmianę miejsca i roli Policji w państwie. Policja z autonomicznego działu administracji specjalnej, instytucji skrajnie scentralizowanej i zorganizowanej na wzór formacji militarnych, zaczęła powoli ewaluować w kierunku modelu mieszanego (opartego o zdecentralizowane struktury terenowe) oraz organu administracji zespolonej, spełniającego funkcję wykonawczą początkowo wobec terenowych organów administracji rządowej, a może w niedalekiej przyszłości organów samorządu terytorialnego. Ta reforma administracji bezpieczeństwa i porządku publicznego wymagała nie tylko zmian stanu struktur organizacyjnych służb policyjnych, określenia jasnego rozumienia podziału kompetencji zadań w tej dziedzinie, ale przede wszystkim musiała spowodować rewizję tradycyjnego pojmowania roli Policji i samorządu terytorialnego w dziedzinie ochrony porządku publicznego. Wśród sformułowań ustawy o Policji w zakresie nas interesującym na czoło wysuwa się art. 3, który dotyczy wprost zadań samorządu i terenowych organów administracji rządowej (tu w pierwotnym tekście użyto nieprecyzyjnego określenia „państwowej”, później skorygowanego), a nie Policji. Stwierdza on mianowicie, że organy te „uczestniczą w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego”. W istocie rzeczy przepis ten niejako przypomina rozstrzygnięcia, które znalazły się już w obu wcześniejszych nieco ustawach ustrojowych, dotyczących obu pionów administracyjnych. Potwierdza domniemanie kompetencji gmin oraz wyraźnie stwierdza istnienie pewnej gestii wojewody również w obszarze bezpieczeństwa publicznego⁸⁹.

---

⁸⁹ P. Sarnecki, *Właściwości organów terenowych w sprawach porządku i bezpieczeństwa publicznego w nowej strukturze lokalnych władz publicznych*, Warszawa 1999, Instytut Spraw Publicznych, s. 13.

2. Policja po zmianach ustrojowych państwa w 1999 roku

Model Policji nakreślony przez ustawę o Policji w brzmieniu z 1998 roku stanowił dobrą bazę dla przeprowadzenia gruntownej reformy wewnętrznej Policji, zasadzającej się na decentralizacji uprawnień, uspołecznieniu Policji, ucywilnieniu kadr, regionalizacji, reorganizacji komisariatów, komend powiatowych, wojewódzkich i Komendy Głównej⁹⁰. Z dniem 1 stycznia 1999 roku weszła w życie reforma ustroju administracyjnego państwa, w wyniku której uległ zmianie charakter organów terenowej administracji rządowej, a także został utworzony samorząd wojewódzki i powiatowy. Jedną z zasad przyjętej reformy administracji publicznej było ustanowienie odpowiedzialności za rezultat działania całej administracji określonego stopnia podziału terytorialnego, w tym również służb, inspekcji i straży⁹¹. Administracja rządowa na szczeblu wojewódzkim zorganizowana została na zasadzie zespolenia, co oznaczało, że wojewoda stał się zwierzchnikiem nie tylko klasycznej administracji rządowej działającej w ramach poszczególnych wydziałów urzędu wojewódzkiego, ale również określonych służb, inspekcji i straży wykonujących zadania administracji ogólnej w województwie.

Zadania i kompetencje służb, inspekcji i straży oraz kształt organizacyjny i funkcjonalny organów administracji zespolonej wynika z ustaw szczególnych⁹². Zachowano jeszcze wiele organów administracji niezespolonej (specjalnej), co jest uzasadnione ogólnopaństwowym charakterem wykonywanych zadań, nie związanych z terenem województwa (np. Urząd Ochrony Państwa, administracja wojskowa czy też Straż Graniczna). Jednak Policja ostatecznie znalazła się w kręgu podmiotów zespolonych z wojewodą. Stanowiło to swoiste zakończenie procesu trwającego bez mała osiem lat związania jej z organami terenowej administracji rządowej. Policja została podporządkowana wojewodom, faktycznym podmiotom odpowiedzialnym za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w województwie. W miejsce dotychczasowych komend wojewódzkich i rejonowych utworzone zostały nowe jednostki szczebla wojewódzkiego

⁹⁰ J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja ...*, s. 44.

⁹¹ S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Zakamycze, Kraków 2003, s. 74.

⁹² A. Wiktorowska, *Terenowe organy administracji państwowej*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, *System prawa administracyjnego. Tom 6. Podmioty administrujące*, Wydawnictwo C. H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2011, s. 384.

i powiatowego, zaś na szczeblu centralnym pozostała Komenda Główna Policji. Podporządkowano jej 16 komend wojewódzkich oraz komendę stołeczną, będącą komendą miejską, ale na prawach wojewódzkiej. Niżej w hierarchii usytuowano 329 komend powiatowych, z których 316 miało w przeszłości status komend rejonowych, a 13 – komisariatów⁹³. Na najniższym szczeblu w organizacji Policji pozostały komisariaty w liczbie 2072.

Jednym z celów przemian w ustroju administracyjnym państwa miała być decentralizacja oraz skrócenie okresu podejmowania decyzji. Po zreformowaniu, Policja w aspekcie prewencji i współpracy ze społecznościami lokalnymi stała się organizacją zdecentralizowaną⁹⁴. W konsekwencji zmiany te spowodowały wprowadzenie również nowelizacji min. ustawy o Policji, Państwowej Straży Pożarnej, ochronie przeciwpożarowej, bezpieczeństwie imprez masowych, świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych, powszechnym obowiązku obrony. Zadania i kompetencje organów samorządu gminnego, które wykonywały zadania lokalne w dziedzinie ochrony porządku publicznego i ochrony przeciwpożarowej pozostały nie zmienione. Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym, w dziedzinie bezpieczeństwa i porządku obywateli na samorząd powiatowy nałożono obowiązek wykonywania zadań o charakterze powiatowym⁹⁵. Ustawa z tego samego roku na samorząd wojewódzki nałożyła zadania dotyczące bezpieczeństwa publicznego w wymiarze całego województwa⁹⁶. Zdaniem wielu samorządów zakres kompetencyjny poszczególnych szczebli po jego wprowadzeniu szczególnie w kwestiach dotyczących Policji nie był precyzyjny i przejrzysty. Wojewoda uzyskał prawo wydawania wszystkim jednostkom administracji publicznej obowiązujących poleceń w sytuacji nadzwyczajnych zagrożeń, a całej administracji rządowej w każdej sytuacji – z tytułu pozycji przedstawiciela rządu w terenie. Ze względów oczywistych najszersze kompetencje wojewody dotyczą organów administracji zespolonej, gdzie woje-

---

⁹³ P. Majer, *Policja w III Rzeczypospolitej*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci główni polskiej Policji (1918-2009)*, ..., s. 166.

⁹⁴ J. A. Grochocka, *Model zarządzania Policją w III Rzeczypospolitej Polskiej - kształtowanie się i podstawowe cechy*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Śłużby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, ..., s. 328.

⁹⁵ Dz. U. z 1998 r., nr 91, poz. 578.

⁹⁶ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 1998 r., nr 91, poz. 576).

wodę uznaje się za ich zwierzchnika. Nastąpiło tu zatem istotne wzmocnienie funkcjonalne pozycji wojewody, ponieważ oprócz pierwotnego zapewnienia współdziałania, które sytuowało wojewodę jako animatora działań innych podmiotów, wspomniana nowelizacja wprowadza dodatkowe określenie – koordynowanie współdziałania⁹⁷.

W wyniku utworzenia kolejnych dwóch szczebli samorządu terytorialnego: powiatowego i wojewódzkiego otrzymały one, zwłaszcza organy powiatowe, podobne uprawnienia wobec Policji, jakie dotychczas miały władze gminne. Jednocześnie nastąpił wzrost wpływu samorządu terytorialnego na politykę kadrową Policji oraz możliwość realnego oddziaływania na stan kadrowy i materialny służb policyjnych w terenie poprzez pokrywanie części kosztów funkcjonowania Policji, a w związku z tym wnioskowanie o zwiększenie etatów w rewirach dzielnicowych.

Ustawa kompetencyjna z 24 lipca 1998 r. określiła terenowe organy administracji rządowej w sferze ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, do których zaliczeni zostali: wojewoda, komendant powiatowy Policji oraz komendant komisariatu Policji. W dziedzinie polityki kadrowej organy administracji rządowej oraz samorządu terytorialnego uzyskały również dość pokaźny wpływ. Wojewoda, mimo że nie powoływał i odwoływał komendantów Policji, lecz zgodnie z art. 6b znowelizowanej ustawy o Policji, tzw. ustawą kompetencyjną z 24 lipca 1998r.⁹⁸, wyrażał zgodę na powołanie komendanta wojewódzkiego Policji, wskazywał osobę, którą komendant wojewódzki powoływał na stanowisko komendanta powiatowego. W sytuacji, gdy nie dochodziło do porozumienia w sprawie kandydata pomiędzy komendantem wojewódzkim a starostą, uczestniczył poprzez swoich przedstawicieli w komisjach konkursowych, które przedstawiały kandydatury do objęcia stanowiska komendantów wojewódzkich oraz powiatowych. Było to ogromnym postępowaniem w stosunku do dotychczasowych uprawnień personalnych szefa wojewódzkiej administracji rządowej. Z kolei, jak już wspomniano, powołanie komendanta powiatowego wymagało porozumienia „szefa” Policji wojewódzkiej z właściwym starostą. Ponadto jego przedstawiciele mieli zapewniony udział w komisjach

---

⁹⁷ A. Misiuk, *Administracja Porządku i Bezpieczeństwa Publicznego. Zagadnienia prawno – ustrojowe*, Warszawa 2008, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, s. 93.

⁹⁸ art. 62 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. z 1998 r., nr 106, poz. 668).

konkursowych, które wyłaniały kandydatów na komendantów powiatowych. Należy przyznać, iż udział przedstawicieli administracji publicznej w komisjach konkursowych nie miał charakteru tylko symbolicznego, ale zgodnie z art. 6h ustawy o Policji gwarantował w komisji wojewódzkiej na pięciu członków dwa miejsca dla przedstawicieli wojewody, a w komisjach powiatowych na pięciu członków, dwóch przedstawicieli starosty i jeden wojewody.

Na siedemnaście wojewódzkich konkursów, które miały wyłonić kandydatów na komendantów wojewódzkich, tylko w pięciu przypadkach przeprowadzono całą procedurę konkursową i przedstawiono po dwóch kandydatów do akceptacji. Natomiast w siedmiu województwach komisje konkursowe nie porozumiały się i nie doszło do wytypowania kandydatów. W trzech przypadkach nie doszło do konkursu. Na 342 powiaty w 105 doszło do wszczęcia procedur konkursowych, z tego w 91 przypadkach konkurs zakończył się wyborem co najmniej dwóch kandydatów oraz porozumieniem komendanta wojewódzkiego Policji i właściwego starosty. Brak porozumienia pomimo wyłonienia odpowiedniej liczby kandydatów wystąpił w 13 powiatach. W razie nieodbycia się konkursu lub też braku porozumienia pomiędzy komendantem wojewódzkim a właściwym starostą wskazania dokonywał wojewoda. Taka sytuacja zaistniała w 222 powiatach⁹⁹.

Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z 3 lutego 1999 roku wprowadziło zmiany w zakresie wymagań wobec kandydatów na stanowiska kierownicze w Policji co do wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby. Poprzez wprowadzenie tego rozporządzenia zapoczątkowano proces profesjonalizacji kadry kierowniczej w Policji. W zakresie co do stażu służby przyjęto założenie, że na stanowisko Komendanta Powiatowego Policji w kategorii I i II może być powołany oficer Policji posiadający 7 lat stażu służby w Policji, natomiast do pozostałych kategorii niezbędny był 6 letni staż służby. Jako drugie kryterium wprowadzono staż służby na stanowiskach kierowniczych w Policji. Podobnie jak w przypadku ogólnego stażu służby odrębnie potraktowano stanowisko Komendanta Powiatowego Policji I i II kategorii, a odrębnie w pozostałych kategoriach. W pierwszym przypadku wymagane było trzyletnie doświadczenie na stanowiskach kierowniczych, w drugim przypadku jako wystarczające uznano dwuletnie doświadczenie. Jako stanowisko kierownicze

---

⁹⁹ A. Misiuk, *Rola ...*, s. 6.

w świetle funkcjonującego wówczas rozporządzenia uznano komendanta lub zastępcę komendanta w komendzie, komisariacie i szkole Policji, dyrektora biura (równorzędnego) lub jego zastępcę w KGP, naczelnika wydziału albo jego zastępcę w KWP, dowódcę oddziału prewencji Policji w KWP lub jego zastępcę oraz naczelnika wydziału bądź jego zastępcę w KPP, komisariacie czy też komisariacie specjalistycznym. Elementem wpływającym na obsadę stanowisk zaszergowanych do 08 (włącznie) grupy uposażenia zasadniczego była konieczność posiadania przez policjanta wykształcenia wyższego z tytułem magistra. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Komendant Główny Policji na wniosek komendanta wojewódzkiego, komendanta powiatowego lub komendanta szkoły mógł wyrazić zgodę na mianowanie lub powołanie na stanowisko służbowe zaszergowane do tych grup uposażenia zasadniczego policjanta posiadającego jedynie wykształcenie wyższe zawodowe. Zasady te były stosowane przy powoływaniu nowych komendantów wojewódzkich Policji oraz komendantów powiatowych Policji. Przełożeni ci wdrożyli je również przy obsadzaniu stanowisk kierowniczych w komendach wojewódzkich Policji, w komendach powiatowych (miejskich) Policji oraz w komisariatach Policji.

W Polsce w związku z reformą ustrojową przeprowadzono zespolenie administracji potocznie określane „miękkim”. W przeciwieństwie do zespolenia „twardego” rozgraniczona została odpowiedzialność polityczna za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz zwierzchnictwo nad formacją policyjną¹⁰⁰. Należy zwrócić uwagę, że odmiennie ukształtowana została administracja zespolona w powiecie od tej w województwie. Administrację tę tworzą organy administracji rządowej wraz z administracją samorządową¹⁰¹. Konstrukcja zespolenia (w doktrynie wyróżnia się zespolenie organizacyjne, finansowe, osobowe, kompetencyjne) ma istotny wpływ na kształt struktur organizacyjnych w administracji rządowej, na to, który organ tej administracji działa we własnym imieniu oraz komu i na jakich zasadach podlega, wpływa także na rozwiązania organizacyjno – ustrojowe samorządu powiatowego poprzez przypisanie powiatowi zadań związanych z zapewnieniem wykonywania zadań powiatowych służb, inspekcji i straży i ustanowienie form tego zwierzchnictwa oraz ustawowe określenie „powiatowa administracja zespolona”, obejmujące starostwo

---

¹⁰⁰ Tamże, s. 7.

¹⁰¹ E. Ura, *Prawo administracyjne. Wydanie 1*, Lexis Nexis, Warszawa 2010, s. 187.

powiatowe, powiatowy urząd pracy, będący jednostką organizacyjną powiatu oraz jednostki organizacyjne stanowiące aparat pomocniczy powiatowych służb, inspekcji i straży¹⁰².

Główne znaczenie w dobie przemian w Policji miała również zmiana systemu finansowania jednostek terenowych Policji. Budżet powiatowych służb, inspekcji i straży tworzony był z dotacji celowych z budżetu państwa oraz budżetu powiatu, który może pokryć część kosztów ich funkcjonowania. Ten system umożliwił wgląd władz administracji publicznej w finanse instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek w terenie, a jednocześnie poczucie współodpowiedzialności. Samodzielność finansowa komendantów powiatowych w dalszych latach została oceniona negatywnie, stąd też od 2003 roku ponownie dysponentami środków finansowych dla komend powiatowych (miejskich) stali się komendanci wojewódzcy Policji¹⁰³.

Nowy, zdecentralizowany system finansowania Policji ukazał kolejne komplikacje, np. związane z finansowaniem zadań konwojowych poza granicami powiatu i województwa. W powiatach, w których komendy Policji są wspólne dla miasta – powiatu grodzkiego i powiatu ziemskiego – starostowie wskazywali, iż ich wpływ na funkcjonowanie Policji jest znacznie mniejszy niż prezydentów miast. Wynika to z obiektywnej oceny sytuacji, że komendy Policji przywiązują większą wagę i przeznaczają więcej sił oraz środków na zabezpieczenie ładu i porządku w mieście niż w powiecie ziemskim. Próby koncentracji sił policyjnych w dużych komisariatach wzbudzały obawy samorządu gminnego. Stanowisko władz gminnych było zrozumiałe, gdyż oddaje interes społeczności lokalnych – potrzebę poczucia bezpieczeństwa oraz niebezpieczeństwo zerwania tradycyjnej łączności Policji ze społecznościami lokalnymi.

Należy sądzić, iż w nowoczesnym państwie, aby stworzyć bezpieczne warunki do egzystencji obywateli, będzie następowała zarówno decentralizacja struktur i ich zadań, jak i centralizacja. Dobitym przykładem było wydzielenie ze struktur jednostek terenowych Policji służb zajmujących się zwalczaniem przestępczości zorganizowanej i narkotykowej, a także bezpośrednie podporządkowanie Komendzie Głównej Policji.

---

¹⁰² M. Stahl, *Zagadnienia ogólne*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, *System prawa administracyjnego. Tom 6. Podmioty administrujące*, Wydawnictwo C. H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2011, s. 93 - 94.

¹⁰³ Ustawa z dnia 13 listopada 2013 roku o zmianie ustawy o Policji, ustawy o administracji rządowej w województwie i ustawy o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2002 r., nr 200, poz.1688).

Nowy etap w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej, coraz częściej mającej charakter mafijny, wyznaczyło utworzenie 15 kwietnia 2000 roku przez Komendanta Głównego Policji za zgodą Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Centralnego Biura Śledczego, zwanego powszechnie polskim FBI¹⁰⁴. Po wielu latach w 2014 roku Centralne Biuro Śledcze zostało przekształcone w samodzielną jednostkę organizacyjną służby śledczej realizującą swoje zadania na terenie całego kraju i otrzymało nazwę Centralne Biuro Śledcze Policji¹⁰⁵. Ponadto należy odnotować, iż w wielu krajach zachodnich (Wielka Brytania, Holandia), gdzie istniały długie tradycje zdecentralizowanej Policji widoczne są coraz mocniejsze tendencje do centralizacji służb policyjnych. Należy domniemywać, że Policja w Polsce będzie funkcjonować jako formacja scentralizowana z licznymi elementami dekoncentracji miejscowej i rzeczowej, zdeterminowanej stawianymi przed tą służbą zadaniami.

3. Przemiany w zadaniach Policji

Dokonując analizy zadań Policji w pierwszej kolejności wskazać należy na zadania Policji Państwowej powołanej na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1919 roku o Policji Państwowej¹⁰⁶. Przyjęto wówczas, że ma to być akt prawny zwięzły, podejmujący jedynie fundamentalne zasady ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz organizacji Policji¹⁰⁷. Zgodnie z cytowaną ustawą służba ta jako organ wykonawczy władz państwowych i samorządowych miała za zadanie ochronę bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego. Ustawa o Policji Państwowej nie zawierała katalogu zadań tej formacji, wskazywała jedynie na zadania jej organów. Dla przykładu do zadań głównego komendanta należały czynności wykonawcze w zakresie organizacji, administracji, zaopatrzenia, uzbrojenia oraz uzupełnień i wyszkolenia policji w państwie¹⁰⁸. Z kolei okręgowi komendanci załatwiali wszystkie sprawy związane z organizacją, administracją, uzupełnieniem i wyszkoleniem policji w okręgu¹⁰⁹.

---

¹⁰⁴ A. Misiuk, *Administracja ...*, s. 95.

¹⁰⁵ Art. 5a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 355, z późn. zm.).

¹⁰⁶ Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 61, poz. 363.

¹⁰⁷ R. Socha, A. Letkiewicz, P. Guła, *Policyjne ...*, s. 41.

¹⁰⁸ Art. 6 ustawy o Policji Państwowej ...

¹⁰⁹ Tamże, art. 7.

Na uwagę zasługuje fakt, że cytowane zadania w dzisiejszym postrzeganiu określić można szeroko jako zadania „logistyczne”. Komentant główny i komendanci okręgowi byli jedynymi organami, których właściwość obejmowała tę kategorię zadań, a cała policja była im podległa w tym zakresie. Jeżeli chodzi zaś o pozostałe zadania, to w zakresie służby bezpieczeństwa i czynności wykonawczych władz państwowych policja podlegała w powiatach komisarzom rządowym, w miastach, stanowiących odrębną jednostkę administracyjną – miejscowym przedstawicielom władzy administracyjnej, którzy w tym zakresie podlegali Ministrowi Spraw Wewnętrznych¹¹⁰. Policja Państwowa oprócz zadań typowo policyjnych zobowiązana była do realizacji czynności porządkowo – administracyjnych zleczanych przez np. przez sądy i prokuratury. Czynności te w znacznej mierze wykonywane były na podstawie ogólnej normy kompetencyjnej zawartej w ustawie oraz prawa zwyczajowego.

Dopiero rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 roku o Policji Państwowej¹¹¹ zmniejszyło uzależnienie organów policyjnych od niektórych instytucji państwowych i samorządowych oraz zredukowało ich wpływ na działalność tej służby. Policja Państwowa została określona jako jednolity, zorganizowany na wzór wojskowy korpus, przeznaczony do utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego¹¹². Funkcje wykonawcze w zakresie bezpieczeństwa i spokoju publicznego Policja Państwowa spełniała bezpośrednio, zaś sprawy porządku publicznego realizowane były poprzez wspieranie lub przez nadzorowanie (w sytuacjach uregulowanych odrębnymi przepisami) organów państwowych, samorządowych i innych powołanych do wykonywania przepisów z zakresu porządku publicznego. Organy Policji Państwowej były organami wykonawczymi dla sądów i prokuratur w kwestiach dochodzenia i ścigania przestępstw, przy czym w tych sprawach lub w celu usunięcia oporu i ochrony czynności urzędowych, miały one prawo wydawania wiążących poleceń. Przyjęte zmiany były zgodne z tendencjami panującymi w tym zakresie w innych krajach europejskich i zmierzały do intensyfikacji działań zmierzających do zwalczania przestępczości polspolitej.

W okresie II wojny światowej funkcjonowała „Policja Polska Ge-

---

¹¹⁰ Tamże, art. 11.

¹¹¹ Dz. U. z 1928 r., nr 28, poz. 257.

¹¹² Art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej.

neralnego Gubernatorstwa” będąca przekształconą formacją z okresu dwudziestolecia międzywojennego. Na obszarze Polski pozostającym pod okupacją niemiecką rozkazem Wyższego Dowódcy SS i Policji z października 1939 roku powołano do służby wszystkich funkcjonariuszy Policji Państwowej znajdujących się na obszarze Generalnego Gubernatorstwa¹¹³. Służbę w niej w znacznej mierze pełnili funkcjonariusze „Policji Granatowej” realizując zadania określone przez okupanta, co przyczyniło się do dyskredytacji tej służby. Niemcy nałożyli na Policję Polską obowiązek całkowitej bieżącej ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego¹¹⁴. Pozostawanie na usługach okupantów stało się powodem do rozwiązania dotychczasowej formacji, a stało się to na podstawie Dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 15 sierpnia 1944 roku¹¹⁵.

Dekret z 7 października 1944 roku o Milicji Obywatelskiej Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, określał Milicję Obywatelską jako prawo – publiczną formację służby Bezpieczeństwa Państwa, a do jej zakresu działania należały:

- ochrona bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego,
- dochodzenie i ściganie przestępstw,
- wykonywanie zleceń władz administracyjnych, sądów i prokuratury w zakresie prawem przewidzianych¹¹⁶.

W sensie formalnym były to te same zadania, jakie w przeszłości nakładała na Policję Państwową ustawa z 24 lipca 1919 roku i tylko w tym punkcie te formacje były do siebie podobne¹¹⁷.

Punktem zwrotnym w zadaniach Milicji Obywatelskiej stał się Dekret z dnia 21 grudnia 1955 roku o organizacji i zakresie działania Milicji Obywatelskiej, który znacznie szerzej niż było to dotychczas, formułował katalog obowiązków milicji. Zgodnie z tym aktem do zakresu działania Milicji Obywatelskiej należało¹¹⁸:

---

¹¹³ C. Guźniczak, *Policja w Polsce. Rys historyczny od 1914 roku do współczesności*, [w:] K. Iwan, I. Korpaczewska, *Zeszyty Naukowe Collegium Balticum nr 8*, Szczecińska Szkoła Wyższa Collegium Balticum, Szczecin 2014, s. 19.

¹¹⁴ Tamże, s. 20.

¹¹⁵ Dz. U. RP z 1944 r., nr 2, poz. 6.

¹¹⁶ Art. 1 i 2 Dekretu z 7 października 1944 r. o Milicji Obywatelskiej Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (Dz. U. z 1944 r., nr 7, poz. 33).

¹¹⁷ Z. Jakubowski, *Franciszek Józwiak – Witold: życie i działalność*, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1974, s. 189.

¹¹⁸ Art. 6 Dekretu ...

- 1) utrzymanie bezpieczeństwa publicznego,
- 2) ochrona spokoju, ładu i porządku publicznego,
- 3) ochrona życia i zdrowia obywateli,
- 4) ochrona własności społecznej i mienia obywateli,
- 5) zapobieganie i przeciwdziałanie przestępczości, organizowanie walki z przestępczością i opracowywanie skutecznych metod tej walki,
- 6) przeprowadzanie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych, wykonywanie zleceń organów Prokuratury, organów śledczych bezpieczeństwa publicznego i sądów – w zakresie przewidzianym prawem,
- 7) wykonywanie zleceń rad narodowych i ich prezydiów – w zakresie ustalonym przepisami prawa,
- 8) czuwanie – w zakresie prawem przewidzianym – nad przestrzeganiem przepisów w dziedzinie handlu, ochrony przeciwpożarowej, przepisów sanitarno – porządkowych w miejscach otwartych, przepisów o porządku publicznym na obszarze kolejowym oraz przepisów porządkowych na przystaniach wodnych, plażach i kąpieliskach oraz w innych miejscach publicznych,
- 9) czuwanie nad przestrzeganiem przepisów o ruchu ulicznym i drogowym,
- 10) wydawanie w zakresie prawem przewidzianym pozwoleń na posiadanie broni palnej, przebywanie w strefie nadgranicznej oraz dokonywanie zdjęć fotograficznych i filmowych w miejscach, gdzie zezwolenie takie jest wymagane,
- 11) wydawanie dowodów osobistych i prowadzenie ewidencji ludności,
- 12) prowadzenie rejestracji cudzoziemców,
- 13) wykonywanie innych czynności przewidzianych w przepisach prawa.

Kolejna zmiana w zadaniach określona została przez ustawę z dnia 14 lipca 1983 roku o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów¹¹⁹. Ustawa ta określiła ministra jako organ naczelną administracji państwowej w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego. Minister wykonywał swoje zadania poprzez m.in. Służbę Bezpieczeństwa i Milicję Obywatelską,

---

¹¹⁹ Dz. U. z 1983 r., nr 38, poz. 172.

których podstawowymi zadaniami była ochrona bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego¹²⁰.

Czasy Milicji Obywatelskiej dobiegły końca z chwilą utworzenia w 1990 roku Policji, która wzorowana była na przedwojennej Policji Państwowej. Policja stała się jedną z wielu nowo utworzonych formacji mundurowych. Organ ten spełnia funkcje organu o kompetencji generalnej w sferze policji, gdyż pozostałe struktury organizacyjne typu policyjnego specjalizują się w realizacji zadań policji na określonym odcinku aktywności administracji¹²¹. Jest to organ, który łączy funkcje policji kryminalnej z funkcjami policji w sferze administracji¹²². Policja stała się umundurowaną i uzbrojoną formacją przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa obywateli oraz do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego i otrzymała szereg zadań, które określone zostały w art. 1 ust. 2 ustawy o Policji. Do zadań tych należały:

1) ochrona życia i zdrowia obywateli oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;

2) ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach komunikacji publicznej i w ruchu drogowym;

3) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z zainteresowanymi organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;

4) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;

5) nadzór nad strażami miejskimi powołanymi przez organy samorządu terytorialnego, a także nadzór nad innymi specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach;

6) kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych;

7) współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;

---

¹²⁰ Art.5 ustawy ...

¹²¹ Z. Leoński, *Zarys prawa administracyjnego. Działalność administracji, Wydanie 1*, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 2001, s. 128.

¹²² Tamże, s. 128.

Porównując te zadania do zadań Milicji Obywatelskiej wyraźnie widać, że ich liczba zmalała z trzynastu do siedmiu. Nie oznaczało to wcale, że Policja miała mniejszy zakres obowiązków, lecz wynikało z filozofii działania tej służby polegającej na współpracy ze społeczeństwem.

Dynamiczne zmiany w państwie oraz narastająca przestępczość wymuszały liczne nowelizacje ustawy o Policji również w zakresie realizowanych zadań. Szczególne znaczenie w ich kształtowaniu miała zmiana ustawy z 1995 roku¹²³, na mocy której uległa modyfikacja pojęcia Policja. W nowym brzmieniu art. 1 ust. 1 zdefiniowano Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego, przy czym pojęcie to nie uległo zmianie do dnia dzisiejszego. Nastąpiły również zmiany w treści ustawowych zadań, i tak w art. 1 ust. 2 pkt 1 pojęcie „obywateli” zastąpiono słowem „ludzi”, co w dosłownym znaczeniu rozszerzyło krąg podmiotów, których życie i zdrowie powinna chronić Policja. Zadanie drugie otrzymało brzmienie: ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania. W zadaniu trzecim przyjęto, że wszystkie organy państwowe, samorządowe i organizacje społeczne powinny dążyć do zapobiegania popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym, stąd też skreśleniu uległo słowo „zainteresowanymi”. Wreszcie punkt piąty otrzymał brzmienie „nadzór nad strażami gminnymi (miejskimi) tworzonymi na podstawie ustawy oraz nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach”.

W 2001 roku do katalogu zadań dodano punkt ósmy wprowadzający współpracę z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych¹²⁴. Ostateczna wersja tego zadania w brzmieniu „gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych” wprowadzona została w 2002

---

¹²³ Ustawa z dnia 21 lipca 1995 r. o zmianie ustaw: o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej (Dz. U. z 1995 r., nr 104, poz. 515).

¹²⁴ Dodany przez art. 52 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 2001 roku o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (Dz. U. z 2001 r., nr 110, poz. 1189), która weszła w życie 6 kwietnia 2002 roku.

roku¹²⁵. W art. 1 ust. 3 określono, że „Policja realizuje także zadania wynikające z umów i porozumień międzynarodowych, na zasadach i w zakresie w nich określonych”¹²⁶. W 2002 roku dodane zostało zadanie dziewiąte „prowadzenie Krajowego Systemu Informatycznego”¹²⁷, które uchylone zostało z dniem 16 sierpnia 2004 roku. Kolejne zadanie określone zostało jako „prowadzenie bazy danych zawierającej informacje o wynikach analizy kwasu dezoksyrybonukleinowego (DNA)”¹²⁸. W punkcie jedenastym określono, że zadaniem Policji jest również „utworzenie, eksploatacja i utrzymanie systemu informacyjnego umożliwiającego organom administracji rządowej i organom sprawiedliwości przekazywanie oraz dostęp do danych gromadzonych w Systemie Informacyjnym Schengen (SIS), niezbędnych z punktu widzenia funkcjonowania obszaru Schengen”¹²⁹.

Po licznych zmianach następujących w ustawie o Policji ostatecznie zadania ukształtowane zostały w następujący sposób:

Do podstawowych zadań Policji należą:

- 1) ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- 2) ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;

---

¹²⁵ Brzmienie ustalone przez art. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 23 maja 2002 roku o zmianie ustawy o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych, ustawy o Policji, ustawy o cudzoziemcach i ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2002 r., nr 81, poz. 731), która weszła w życie 1 stycznia 2003 roku.

¹²⁶ Dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, ustawy - Prawo bankowe, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. z 2001 r., nr 100, poz. 1084).

¹²⁷ Dodany przez art. 2 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 23 maja 2002 roku o zmianie ustawy o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych, ustawy o Policji, ustawy o cudzoziemcach i ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2002 r., nr 81, poz. 731). Uchylony przez art. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r., nr 179, poz. 1842).

¹²⁸ Dodane przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o Policji oraz ustawy - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2005 r., Nr 10, poz. 70), która weszła w życie z dniem 1 lutego 2005 r.

¹²⁹ Dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2006 r., nr 158, poz. 1122), która weszła w życie z dniem 20 września 2006 r.

3) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;

4) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;

5) nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach;

6) kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych;

7) współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi, a także z organami i instytucjami Unii Europejskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;

8) gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych;

9) (uchylony)

10) prowadzenie zbiorów danych zawierających informacje gromadzone przez uprawnione organy o odciskach linii papilarnych osób, niezidentyfikowanych śladach linii papilarnych miejsc przestępstw oraz o wynikach analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA).

11) (uchylony).

Policja realizuje także zadania wynikające z przepisów prawa Unii Europejskiej oraz umów i porozumień międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych¹³⁰.

Oprócz ustawy o Policji wiele norm zawierających zadania do realizacji znajduje się w innych ustawach, do których w szczególności zaliczyć należy:

➤ ustawę z 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych¹³¹;

➤ ustawę z 22 sierpnia 1997 roku o ochronie osób i mienia¹³²;

➤ ustawę z 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym¹³³;

¹³⁰ Art. 1 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 355 z późn. zm.).

¹³¹ tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 611 z późn. zm.

¹³² tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1099 z późn. zm.

¹³³ Tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 1137 z późn. zm.

- ustawę z 18 kwietnia 2002 roku o stanie klęski żywiołowej¹³⁴;
- ustawę z 21 czerwca 2002 roku o stanie wyjątkowym¹³⁵;
- ustawę z 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach¹³⁶;
- ustawę z 6 czerwca 1997 roku o kodeks postępowania karnego¹³⁷;
- ustawę z 24 sierpnia 2001 roku o kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia¹³⁸;
- ustawę z 14 czerwca 1960 roku o kodeks postępowania administracyjnego¹³⁹;
- ustawę z 17 czerwca 1966 roku o postępowaniu egzekucyjnym w administracji¹⁴⁰.

Policja realizuje także zadania wynikające z umów i porozumień międzynarodowych, w tym szczególnie miejsce zajmuje Europol będący unijną organizacją policyjną, pozwalającą policjantom i innym organom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo i porządek publiczny poszczególnych państw członkowskich na wymianę doświadczeń i informacji w zakresie ścigania przestępczości¹⁴¹. Z kolei z punktu widzenia funkcjonowania obszaru Schengen zadania Policji sprowadzają się do utworzenia, eksploatacji i utrzymania systemu informacyjnego umożliwiającego organom administracji rządowej i organom sprawiedliwości przekazywanie oraz dostęp do danych gromadzonych w Systemie Informacyjnym Schengen (SIS)¹⁴². Policja w granicach swych zadań stosuje zaś odpowiednie prawne formy działania mające na celu realizację czynności: operacyjno – rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych i administracyjno – porządkowych. Strategicznym celem działalności Policji jest służba społeczeństwu poprzez skuteczną ochronę bezpieczeństwa ludzi, mienia oraz utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego¹⁴³. Policja prowadzi działania w zakresie profilaktyki i edukacji społeczeństwa, w ramach których współpracuje z wieloma podmiotami, w szczególności rządowymi i sa-

¹³⁴ Tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 333 z późn. zm.

¹³⁵ Dz. U. z 2002 r., nr 113, poz. 985 z późn. zm.

¹³⁶ Dz. U. z 2013 r., poz. 1650 z późn. zm.

¹³⁷ Dz. U. z 1997 r., nr 89, poz. 555 z późn. zm.

¹³⁸ Tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 395 z późn. zm.

¹³⁹ Tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 267 z późn. zm.

¹⁴⁰ Tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1619 z późn. zm.

¹⁴¹ A. Letkiewicz, T. Szankin, *Organizacja ...*, s. 201.

¹⁴² R. Socha, A. Letkiewicz, P. Guła, *Policyjne ...*, s. 55.

¹⁴³ C. Guźniczak, *Policja ...*, s. 25.

morządowymi, a także stymuluje do aktywności organizacje pozarządowe i obywatelskie¹⁴⁴. Formy wykonywania zadań przez Policję są charakterystyczne dla organów administracji o kompetencjach szczególnych¹⁴⁵.

4. Policja jako struktura oparta na organach

Administracja publiczna ulega ciągłym przekształceniom, zmienia się jej struktura oraz przemianie ulega pozycja prawna jej organów. Te zjawiska nie są obce również Policji jako integralnej części tejże administracji. Administracja podejmuje różnego rodzaju działania i tworzy struktury organizacyjne, a zatem administracja to równocześnie struktura i działanie¹⁴⁶.

Normy prawne oraz doktryna ukształtowały współcześnie dwie formy organizacji administracji, scentralizowaną i zdecentralizowaną. Organizacja oraz system organów Policji i ich podporządkowanie jednoznacznie wskazuje na scentralizowaną formę jej organizacji z licznymi elementami dekoncentracji. W tym miejscu wskazać należy na pojęcie centralizacji, które jest definiowane przez różnych autorów. Na uwagę w kontekście prowadzonych rozważań zasługuje definicja przedstawiona przez E. Urę i Ed. Urę, którzy uważają, że (...) „przez centralizację rozumie się taki sposób zorganizowania aparatu administracyjnego państwa, w którym organy niższego stopnia są hierarchicznie podporządkowane organom wyższego stopnia”¹⁴⁷. Z kolei J. Niczyporuk uważa, że (...) „dekoncentracja administracji publicznej polega na ustanowieniu przez określony organ administracji publicznej wtórnej normy kompetencyjnej, która umożliwi organowi administracji publicznej uzyskującemu kompetencje wykonanie odpowiadające pierwotnej normie kompetencyjnej”¹⁴⁸. Warto tu jeszcze wspomnieć o pojęciu hierarchicznego podporządkowania, które oznacza taką zależność organu niższego stopnia od organu stopnia wyższego, że organ wyższego stopnia ma prawo kierowania pracą

---

¹⁴⁴ Tamże, s. 25.

¹⁴⁵ A. Letkiewicz, T. Szankin, *Organizacja ...*, s. 201.

¹⁴⁶ J. Wyporska-Frankiewicz, *Publicznoprawne formy działania o charakterze dwustronnym*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010, s. 22.

¹⁴⁷ E. Ura, Ed. Ura, *Prawo administracyjne, Wydanie 6*, Lexis Nexis, Warszawa 2006, s. 39.

¹⁴⁸ J. Niczyporuk, *Dekoncentracja administracji publicznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej, Lublin 2006, s. 61.

organu niższego poprzez polecenia oraz decyduje o obsadzie personalnej organu niższego¹⁴⁹. W Policji wyraźnie dostrzegalna jest również hierarchia organizacyjna, która odnosi się do różnorodnych aspektów organizacyjnych tej służby. Hierarchia organizacyjna to układ stanowisk, komórek i jednostek organizacyjnych, w którym mniejsze elementy organizacji z określonego względu wchodzi w skład większych i podlegają ich kierownictwu¹⁵⁰. Niewątpliwie jednak kluczową rolę w organizacji Policji odgrywa system organów Policji, które to z uwagi na umiejscowienie tej służby są częścią organów administracji publicznej.

Definicja organu administracji publicznej nie została stworzona przez ustawodawcę, w prawie administracyjnym istnieją tylko definicje użyteczne na gruncie danej ustawy¹⁵¹. Generalnie rzecz ujmując, przez organ rozumieć należy wewnętrzną jednostkę organizacyjną danego podmiotu prawa, która wyposażona została w uprawnienie wyrażania woli tego podmiotu¹⁵². Dla przykładu, na potrzeby postępowania administracyjnego, zgodnie z art. 5 § 2 pkt 3 kodeksu postępowania administracyjnego, przez organy administracji publicznej rozumie się ministrów, centralne organy administracji rządowej, wojewodów, działające w ich lub we własnym imieniu inne terenowe organy administracji rządowej (zespolonej i niezespolej), organy jednostek samorządu terytorialnego oraz organy i inne podmioty państwowe i inne podmioty, gdy są one powołane z mocy prawa lub na podstawie porozumień do załatwiania spraw indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnej¹⁵³. Pojęcie organu administracyjnego w znaczeniu normatywnym nie odpowiada w pełni doktrynalnemu jego rozumieniu, ponieważ obejmuje organy administracji rządowej centralne i terenowe, zespolone i niezespolone, organy jednostek samorządu terytorialnego oraz ich związków i również samorządowe kolegia odwoławcze, a ponadto jeszcze inne organy państwowe lub podmioty wykonujące funkcje władcze administracji publicz-

---

¹⁴⁹ E. Ura, Ed. Ura, *Prawo administracyjne, Wydanie 8*, Lexis Nexis, Warszawa 2009, s. 41- 42.

¹⁵⁰ W. Pływaczewski, G. Kędzierska (red.), *Leksykon policyjny*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2001, s. 105 – 106.

¹⁵¹ M. Kotulski, *Organy administracji publicznej*, [w:] W. Jakimowicz (red.), *Przewodnik po prawie administracyjnym*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 135.

¹⁵² B. Szmulik, B. Przywora, *Zagadnienia ogólne*, [w:] B. Szmulik, M. Paździor (red.), *Konstytucyjny system organów państwowych*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 18.

¹⁵³ M. Wierzbowski, A. Wiktorowska (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2011, s. 19 – 20.

nej na podstawie przepisów prawa lub na mocy porozumień zawieranych w wykonaniu odpowiednich prawnych upoważnień¹⁵⁴.

Wspomnieć należy także o definicji, która stworzona została na potrzeby projektowanej w 2008 roku ustawy „Przepisy ogólne prawa administracyjnego”¹⁵⁵. Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 3 projektu ustawy, przez organ administracji publicznej należy rozumieć „wyodrębnioną państwową lub samorządową jednostkę organizacyjną albo inny podmiot, któremu na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego lub porozumienia administracyjnego powierzono wykonywanie, w formach władczych lub niewładczych, działań należących do administracji publicznej. Jednym z najprostszych i wyraźnie zdefiniowanych pojęć jest stanowisko, że (...) „organami administracji są wszystkie organy nienależące do sfery władzy ustawodawczej i sądowniczej, a przypisane do sfery władzy wykonawczej”¹⁵⁶. Jeżeli chodzi natomiast o organy Policji to na próżno byłoby szukać ich definicji w uregulowaniach ustawowych. Liczne opracowania oczywiście przez analogię wskazują na cechy organów administracji publicznej, które dotyczą także samej Policji.

Organy Policji zostały powołane do wykonywania wyznaczonych przez prawo zadań państwowych¹⁵⁷. Tworzą one system ukształtowany historycznie, który podlegał różnym przemianom związanym nie tylko ze zmianami ustrojowymi ale również wynikający z postępu cywilizacyjnego oraz oczekiwań społecznych. W celu pełnego zobrazowania zagadnienia organizacji Policji w oparciu o jej organy należy zwrócić uwagę na najważniejsze przemiany historyczne dotyczące problemu będącego przedmiotem zainteresowania.

Okres dwudziestolecia międzywojennego to przede wszystkim tworzenie struktur policyjnych i dążenie do modelu na miarę europejską. Naczelną zasadą dotyczącą Policji Państwowej oraz Policji Województwa Śląskiego było podporządkowanie na szczeblu centralnym Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a w terenie wojewodom i starostom. Na czele

---

¹⁵⁴ J. Borkowski, *Aspekt przedmiotowy regulacji prawa procesowego administracyjnego*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, *System prawa administracyjnego, Prawo procesowe administracyjne, Tom 9*, Wydawnictwo C. H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2010, s. 130.

¹⁵⁵ Dane za stroną internetową: <http://www.rpo.gov.pl/pliki/12059280660.pdf>

¹⁵⁶ M. Stahl, *Zagadnienia ogólne*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, *System prawa administracyjnego, Podmioty administrujące, Tom 6, ...*, s. 62.

¹⁵⁷ B. Hołyst, *Policja na świecie, Wydanie 1*, Lexis Nexis, Warszawa 2011, s. 93.

zhierarchizowanej Policji Państwowej stał Komendant Główny, podległy Ministrowi Spraw Wewnętrznych. W okresie międzywojnia funkcję Komendanta Głównego sprawowało sześciu oficerów¹⁵⁸:

*Inspektor generalny Władysław Henszel
(24 lipca 1919 – 20 kwietnia 1922).*

*Inspektor generalny Wiktor Zygmunt Sas Hoszowski
(8 kwietnia 1922 – 17 marca 1923).*

---

¹⁵⁸ <http://www.panstwowa.policja.pl/pp/komendanci-glowni/1,Komendanci-Glowni-Policji-Panstwowej.html>

*Pułkownik Michał Bajer
(17 marca 1923 – 1 lipca 1923).*

*Inspektor generalny Marian Gorgoniusz Borzęcki
(1 lipca 1923 – 4 listopada 1926).*

*Pułkownik Janusz Zygmunt Jagrym Maleszewski
(5 listopada 1926 – 24 stycznia 1935).*

*General brygady Józef Ignacy Kordian Zamorski
(25 stycznia 1935 do kampanii wrześniowej 1939).*

Komendantowi Głównemu Policji Państwowej podporządkowani zostali komendanci okręgowi, którym podlegali komendanci powiatowi. Komendant Główny miał prawo wydawania przepisów, rozkazów i regulaminów. Kierował Komendą Główną Policji, która była jemu podporządkowana¹⁵⁹. Ustawa z dnia 24 lipca 1919 roku o Policji Państwowej w zasadzie określała jednoznacznie jedynie aparat pomocniczy Komendanta Głównego. Na szczeblu województwa działały komendy okręgowe, które stanowiły drugą instancję władz policyjnych¹⁶⁰. Od marca 1925 roku kompetencje dotychczasowego komendanta okręgowego przejął komendant wojewódzki. W miejsce sześciu komend okręgowych utworzonych zostało szesnaście komend wojewódzkich i Komendę Główną Policji Województwa Śląskiego. W powiatach funkcjonowały komendy powiatowe, a na ich czele stali komendanci powiatowi. W 1927 roku funkcjonowały 273 komendy powiatowe¹⁶¹. Niżej w hierarchii znajdowały się komisariaty, które obejmowały miasta lub dzielnice, a szefem komisariatu był jego komendant, zaś na terenie gmin funkcjonowały posterunki. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 roku o Policji Państwowej¹⁶² w art. 26 wyraźnie wskazywało już na organizację struktur policyjnych w oparciu o funkcjonujące organy Policji. Zgodnie z cytowanym przepisem „organem pracy Komendanta Głównego Policji Państwowej była Komenda Główna Policji Państwowej, komendanta wojewódzkiego – Komenda Wojewódzka Policji Państwowej, komendanta powiatowego – Komenda Powiatowa Policji Państwowej”. W analizowanym okresie początki Policji Państwowej to zdecydowanie model zdecentralizowany, który w 1928 roku uległ transformacji w stronę większej centralizacji tej formacji.

Jak już wcześniej wspomniano negatywne doświadczenia z okresu okupacji hitlerowskiej spowodowały rozwiązanie w 1944 roku Policji Państwowej i utworzenie nowej formacji o charakterze policyjnym. Powstała Milicja Obywatelska z założenia miała odciąć się od dotychczasowej służby. W aspekcie organizacyjnym była ona służbą zcentralizowaną z licznymi wzorcami radzieckimi, której organizacja pod względem terytorialnym przystosowana została do podziału administracyjnego państwa.

¹⁵⁹ S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, ..., s. 14.

¹⁶⁰ R. Socha, A. Letkiewicz, P. Guła, *Policyjne ...*, s. 43.

¹⁶¹ Tamże, s. 43.

¹⁶² Dz. U. z 1928 r., nr 28, poz. 257.

Na mocy Dekretu z dnia 7 grudnia 1954 roku o naczelnym organach administracji państwowej w zakresie spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa publicznego, kierownictwo działalnością Milicji Obywatelskiej należało do Ministra Spraw Wewnętrznych¹⁶³ jako naczelnego organu administracji państwowej. Podstawą organizacji Milicji Obywatelskiej były funkcjonujące organy, do których zaliczyć należy¹⁶⁴:

- komendę główną – jako organ centralny;
- komendy wojewódzkie, miejskie i dzielnicowe oraz komisariaty i posterunki – jako organy terenowe.

W związku z wejściem w życie ustawy o dwustopniowej strukturze terenowych organów władzy i administracji (1 czerwca 1975 roku) zlikwidowano komendy powiatowe MO, które zastąpiono komendami rejonowymi MO¹⁶⁵.

Na czele Milicji Obywatelskiej stali jej komendanci główni¹⁶⁶:

1. gen. dyw. WP Franciszek Józwiak (15.08.1944 r. do 08.03.1949 r.),
2. gen. bryg. MO Józef Konarzewski (09.03.1949 r. do 22.09.1953 r.),
3. płk WP Stanisław Wolański (22.09.1953 r. do 12.06.1956 r.),
4. gen. bryg. MO Ryszard Dobieszak (12.06.1956 r. do 20.07.1965 r.),
5. gen. bryg. dr WP Tadeusz Pietrzak (20.07.1965 r. do 31.08.1971 r.),
6. gen. bryg. MO Kazimierz Chojnacki (01.09.1971 r. do 02.05.1973 r.),
7. gen. bryg. MO Marian Janicki (03.05.1973 r. do 19.02.1978 r.),
8. gen. dyw. MO Stanisław Zaczekowski (20.02.1978 r. do 21.10.1981 r.),
9. gen. dyw. MO dr Józef Beim (25.11.1981 r. do 30.04.1987 r.),
10. gen. dyw. MO dr Zenon Trzeciński (14.05.1987 r. do 09.05.1990 r.).

Przez większość okresu funkcjonowania tej służby, jej komendanci, wraz z Komendantem Głównym nie sprawowali funkcji organów administracji rządowej. Sytuacja ta zmieniła się po wejściu w życie ustawy z dnia 14 lipca 1983 roku o urzędzie Ministra Spraw We-

---

¹⁶³ Art. 2 pkt 1 Dekretu z dnia 7 grudnia 1954 r. o naczelnym organach administracji państwowej w zakresie spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa publicznego (Dz. U. z 1954 r., nr 54, poz. 269).

¹⁶⁴ Art. 4 ust. 1 Dekretu z dnia 21 grudnia 1955 r. o organizacji i zakresie działania Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1955 r., nr 46, poz. 311).

¹⁶⁵ C. Guźniczak, *Policja w Polsce. Rys historyczny od 1914 roku do współczesności*, [w:] K. Iwan, I. Korpaczewska, *Zeszyty Naukowe Collegium Balticum nr 8*, ..., s. 22.

¹⁶⁶ P. Majer, *Komendanci główni Milicji Obywatelskiej* [w:] P. Majer (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918–2002)*..., s. 103–159.

wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów¹⁶⁷. W tejże ustawie zawarty został zakres działania oraz określono terenowe organy Ministra Spraw Wewnętrznych właściwe w tych sprawach. Ochrona bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego należała do podstawowych zadań Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej. Terenowymi organami Ministra Spraw Wewnętrznych w tym zakresie stali się:

- 1) szefowie wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych;
- 2) szefowie rejonowych, miejskich i dzielnicowych urzędów spraw wewnętrznych oraz komendanci komisariatów i posterunków Milicji Obywatelskiej.

Jednocześnie dotychczasowe komendy wojewódzkie i rejonowe MO przemianowane zostały na wojewódzkie i rejonowe urzędy spraw wewnętrznych.

Szefowie urzędów i komendanci komisariatów i posterunków wykonywali swoje zadania przy pomocy podległych im urzędów, komisariatów i posterunków¹⁶⁸. Na mocy tej ustawy minister uzyskał kompetencje do określenia zakresu działania i organizacji wymienionych organów, a w stosunku do szefów rejonowych urzędów spraw wewnętrznych – do określenia terytorialnego zasięgu działania oraz podległych jednostek. Przedstawione rozwiązania organizacyjne bez większych zmian obowiązywały do 1990 roku.

Zapoczątkowana w 1989 r. w Polsce transformacja ustrojowa i przemiany społeczne oraz gospodarcze odcisnęły pozytywny ślad w wielu obszarach funkcjonowania państwa, nie pomijając dziedzin typowych dla resortu spraw wewnętrznych¹⁶⁹. W efekcie uchwalono „pakiet ustaw policyjnych” na czele z ustawą o Policji. Od strony konstruktywnej ustawa składała się z dwóch umownych części, z których pierwsza zawierała zespół unormowań dotyczących organizacji i funkcjonowania Policji jako części administracji publicznej realizującej zadania państwa w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa i porządku. Druga część stanowiła w istocie tzw. pragmatykę służbową, czyli zbiór przepisów regulują-

¹⁶⁷ Dz. U. z 1983 r., nr 38, poz. 172.

¹⁶⁸ Art. 5 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów, ...

¹⁶⁹ C. Guźniczak, *Policja w Polsce. Rys historyczny od 1914 roku do współczesności*, [w:] K. Iwan, I. Korpaczewska, *Zeszyty Naukowe Collegium Balticum nr 8, ...*, s. 22.

cych status służbowy policjanta¹⁷⁰. Zasady organizacji Policji, określone w umownej części pierwszej ustawy, wprowadzały podział na tzw. jej rodzaje oraz regulowały jej system w aspekcie terytorialnym¹⁷¹. Organizacja Policji stanowi strukturę scentralizowaną o silnym hierarchicznym podporządkowaniu, wyrażającym się w zależności osobowej i służbowej¹⁷². Struktur organizacyjnych nie tworzy się jednak wokół kolegialnych ogniw kierowania, ale wokół organów monokratycznych o charakterze zawodowym¹⁷³. W modelu scentralizowanym organy kierownicze Policji stanowią jeden z elementów składowych organów centralnych instytucji państwowych¹⁷⁴. W tym względzie jako zasady organizacyjne można wyróżnić regułę jednoosobowych organów Policji oraz dyrektywę budowy ich struktur w oparciu o czynnik biurokratyczny¹⁷⁵. System organizacji Policji przedstawiony został w ustawie w dwóch ujęciach¹⁷⁶.

Pierwsze ujęcie, to podział na tzw. rodzaje policji. Zgodnie z ustawą, w pierwszym brzmieniu, Policja składała się z:

- 1) policji kryminalnej, obejmującej służby: dochodzeniowo – śledczą, operacyjno – rozpoznawczą, techniki kryminalistycznej, techniki operacyjnej,
- 2) policji ruchu drogowego i prewencji,
- 3) oddziałów prewencji i pododdziałów antyterrorystycznych,
- 4) policji specjalistycznej, w tym kolejowej, wodnej lotniczej,
- 5) policji lokalnej.

Drugie ujęcie stanowił system organów Policji w zakresie terytorialnym. Centralnym organem administracji państwowej, właściwym w sprawach ochrony bezpieczeństwa obywateli oraz utrzymania

---

¹⁷⁰ P. Majer, *Policja w III Rzeczypospolitej*, [w:] P. Majer (red.), *Komendanci główni polskiej Policji (1918-2009)*, ..., s. 163.

¹⁷¹ Tamże, s. 163.

¹⁷² M. Pawłowska, *Prawo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] M. Niemiec (red.), *Materialne prawo administracyjne*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 161.

¹⁷³ J. Dobkowski, *Zasady organizacji Policji*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, RS Druk, Rzeszów 2010, s. 313.

¹⁷⁴ J. A. Grochocka, *Model zarządzania Policją w III Rzeczypospolitej Polskiej – kształtowanie się i podstawowe cechy (1989 – 2009)*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, ..., s. 325.

¹⁷⁵ J. Dobkowski, *Zasady organizacji Policji*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, ..., s. 313.

¹⁷⁶ A. Misiuk, *Policja III RP – geneza, zarys działalności* [w:] *15 lat polskiej Policji (1990–2005)*, red. P. Majer, A. Misiuk, ..., s. 11.

bezpieczeństwa i porządku publicznego stał się Komendant Główny Policji, podległy Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Funkcję Komendanta Głównego Policji w poszczególnych okresach sprawowali¹⁷⁷:

- 1.nadinsp. Leszek Lamparski (20.05.1990 r. do 18.06.1991 r.),
- 2.podinsp. Roman Hula (17.07.1991 r. do 14.01.1992 r.),
- 3.nadinsp. Zenon Smolarek (25.02.1992 r. do 08.02.1995 r.),
- 4.nadinsp. Jerzy Stańczyk (07.03.1995 r. do 03.01.1997 r.),
- 5.nadinsp. Marek Papała (03.01.1997 r. do 29.01.1998r.),
- 6.gen. insp. Jan Michna (29.01.1998 r. do 25.10.2001 r.),
- 7.gen. insp. Antoni Kowalczyk (27.10.2001 r. do 29.10.2003 r.),
- 8.gen. insp. Leszek Szreder (29.10.2003 r. do 03.11.2005 r.),
- 9.Marek Bieńkowski (03.11.2005 r. do 12.02.2007 r.),
- 10.Konrad Kornatowski (12.02.2007 r. do 08.08.2007 r.),
- 11.nadinsp. Tadeusz Budzik (13.08.2007 r. do 06.03.2008 r.),
- 12.gen. insp. Andrzej Matejuk (06.03.2008 r. do 09.01.2012 r.),
- 13.gen. insp. Marek Działoszyński (10.01.2012 r. do 11.02.2015 r.),
- 14.gen. insp. Krzysztof Gajewski (12.02.2015 r. do nadal).

W terenie zaś, zadania ochrony bezpieczeństwa obywateli oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, realizowane były przez „terenowe organy Policji”, do których należeli:

- 1) komendanci wojewódzcy Policji,
- 2) komendanci rejonowi Policji,
- 3) komendanci komisariatów Policji”.

W początkowym okresie funkcjonowania Policji przyjęta została zasada, że wymienione organy są powoływane przez uprawniony organ wyższego szczebla, po spełnieniu ustawowych przesłanek. Nowelizacja ustawy o Policji z 1995 r.¹⁷⁸ wprowadziła w tym aspekcie zmianę polegającą na odstąpieniu od instytucji mianowania na rzecz powołania. Stojący na czele Policji Komendant Główny jako centralny organ administracji państwowej podległy ministrowi spraw wewnętrznych przejął odpowiedzialność za bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny¹⁷⁹. Kierownik

¹⁷⁷ http://www.info.policja.pl/portal/inf/1184/Komendanci_glowni_Policji_od_1990_roku.html

¹⁷⁸ Ustawa z dnia 21 lipca 1995 r. o zmianie ustaw: o urządzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 1995 r., nr 104, poz. 515).

¹⁷⁹ J. A. Grochocka, *Model zarządzania Policją w III Rzeczypospolitej Polskiej – kształtowanie się i podstawowe cechy (1989 – 2009)*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Slużby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej, ...*, s. 324.

jednostki Policji, który jako monokratyczny organ administracji publicznej posiada przypisane przez ustawy kompetencje własne (dekoncentracja takich kompetencji może nastąpić wyłącznie w drodze upoważnienia administracyjnego – tzw. dekoncentracja faktyczna), działa również w zakresie organizacji pracy podległego zespołu pracowniczego¹⁸⁰.

Zmiany ustrojowe w państwie oraz utworzenie trójstopniowego podziału administracyjnego w 1999 roku wywarły również wpływ na organizację samej Policji i jej organów. Komendant Główny Policji określony został jako centralny organ administracji rządowej, a nie jak dotychczas administracji państwowej.

Organem administracji rządowej, właściwym w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze województwa został:

1) wojewoda przy pomocy komendanta wojewódzkiego Policji działającego w jego imieniu albo komendant wojewódzki Policji działający w imieniu własnym w sprawach:

a) wykonywania czynności operacyjno – rozpoznawczych, dochodzeniowo – śledczych i czynności z zakresu ścigania wykroczeń,

b) wydawania indywidualnych aktów administracyjnych, jeżeli ustawy tak stanowią,

2) komendant powiatowy (miejski) Policji,

3) komendant komisariatu Policji¹⁸¹.

Pomimo licznych nowelizacji ustawy o Policji oraz przemian w tej służbie, taka organizacja funkcjonuje w praktycznie niezmienionej formie do dnia dzisiejszego.

Prawodawca określił zadania Policji w licznych aktach prawnych¹⁸². W celu realizacji ustawowych zadań służba ta została zorganizowana w oparciu o organy, które realizują nałożone zadania przy pomocy komend i komisariatów stanowiących ich aparat pomocniczy i będących jednocześnie jednostkami organizacyjnymi. Na szczeblu centralnym organem Policji jest Komendant Główny Policji, który swoje zadania realizuje

---

¹⁸⁰ J. Dobkowski, *Zasady organizacji Policji*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, ..., s. 316.

¹⁸¹ Znowelizowany art. 6 ust. 1 ustawy o Policji. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. z 1998 r., nr 106, poz. 668).

¹⁸² B. Hołyst, *Policja na świecie*, *Wydanie I*, ..., s. 93.

przy pomocy Komendy Głównej Policji. Poziom wojewódzki, to komendant wojewódzki Policji (Komendant Stołeczny Policji) i jego aparat pomocniczy komenda wojewódzka Policji (Komenda Stołeczna Policji). Zaś w powiecie funkcjonuje komendant powiatowy (miejski) Policji oraz komendy powiatowe (miejskie) Policji. Generalnie terytorialny zasięg działania wymienionych organów, z wyjątkiem Komendanta Stołecznego Policji, odpowiada zasadniczemu podziałowi administracyjnemu państwa¹⁸³. Ustawa jednak daje możliwość dostosowania jej do lokalnych potrzeb przez tworzenie odpowiednich jednostek również dla obszarów mniejszych niż gmina¹⁸⁴.

Najniżej w hierarchii organów Policji znajduje się komendant komisariatu, który zadania realizuje przy pomocy jednostki organizacyjnej jaką jest właśnie komisariat Policji. Cechą charakterystyczną jest brak przywiązania tego organu do podziału administracyjnego państwa, zasięg działania komisariatu określa właściwy komendant wojewódzki Policji. Początki funkcjonowania Policji, to przypisanie tych struktur do szczebla gminnego, jednak postępujący proces centralizacji tej służby doprowadził do dużej swobody w ich organizacji. Dla przykładu w aglomeracjach miejskich funkcjonują komisariaty w ramach pomocniczego podziału terytorialnego, gdzie zakresem działania obejmują dzielnice czy osiedla lub określony teren charakterystyczny, np. z uwagi na zurbanizowanie czy też układ dróg. W ostatnim okresie czasu często spotykanym rozwiązaniem, szczególnie w małych gminach wiejskich jest tworzenie komisariatów Policji obejmujących swoim zasięgiem działania jedną lub w kilka gmin (komisariaty międzygminne).

Doświadczenia już ćwierćwiecza funkcjonowania odrodzonej Policji wskazują, że jej zorganizowanie w oparciu o monokratyczne organy zdało swój egzamin. Pod zastanowienie należy natomiast poddać czy np. kierownik posterunku Policji, który realizuje zadania zarówno z zakresu służby prewencyjnej, jak i kryminalnej nie powinien mieć statusu organu, a komórka ta zostać jednostką organizacyjną Policji. Takie rozwiązanie wypełniło by lukę organizacyjną, która powstała na najniższym szczeblu, na płaszczyźnie Policja, a społeczeństwo lokalne. Spowodowało by to również większą samodzielność tych struktur i krok w stronę dekoncentracji terytorialnej Policji.

---

¹⁸³ B. Wiśniewski, Z. Piątek (red.), *Współczesny wymiar funkcjonowania Policji*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2009, s. 30.

¹⁸⁴ A. Letkiewicz, T. Szankin, *Organizacja ...*, s. 223.

Rozdział 3

Policja w Łąncucie

1. Historia łąncuckiej Policji

Z uwagi na jedynie fragmentaryczny materiał źródłowy, niezmiernie trudnym zadaniem jest odtworzenie początków oraz historii łąncuckiej Policji, brak jest również dokumentów świadczących o strukturze, zasadach organizacji i zakresie działania, jak też jej lokalizacji. Z zapisów w Księdze Uchwał Rady Miejskiej w Łąncucie wywnioskować należy, że w mieście funkcjonowała policja lokalna, opłacana z kasy miasta.

Pierwsze wzmianki dotyczące łąncuckich służb porządku publicznego sięgają 1880 roku. Księgi Uchwał Rady Miejskiej wskazują, że głównym tematem obrad były kwestie dotyczące pensji i umundurowania policjantów. Kolejne lata to postępujące umundurowanie, które określono jako „sukienne” i służące przez dwa lata. Jednym z obowiązków inspektora policji były sprawy porządku i czystości w mieście. W 1884 roku została podjęta decyzja o uszyciu trzech płaszczy, stąd wniosek, że było trzech funkcjonariuszy. Do zadań inspektora policji Leona Peszkowskiego¹⁸⁵ dodano „wydawanie paszportów dla bydła” (zadanie sanitarne). W późniejszym czasie z uwagi na prawdopodobną opieszałość, funkcję tę przejął sekretarz gminy. W 1885 roku nastąpiło przyjęcie kolejnego funkcjonariusza oraz uszyto pięć kompletów mundurów (prawdopodobnie było pięciu policjantów). Funkcjonariusze w tamtych latach ponosili odpowiedzialność służbową za swoje czyny, czego przykładem była groźba zwolnienia ze służby Feliksa Nizioła i ukaranie grzywną za pijaństwo.

W 1890 roku przeprowadzono reformę w policji polegającą m.in. na utworzeniu stanowiska biurowego i zwolnieniu osób niekompetentnych („J. Dudek – nie umiał pisać, Nizioł – pijak”), w ich miejsce przyjęto dwóch nowych. Kolejni policjanci, którzy zostali zwolnieni to: Borcz – przejście na emeryturę, zaś Soczan – zwolniony za nieudolność. Roczna prowizja nowoprzyjętego policjanta wynosiła 150 zł. Z tegoż roku występuje również wzmianka, że policjanci nosili szable, zaś jednym z obowiązków funkcjonariuszy było uzyskanie zgody na ślub, takową uzyskał Jan Peszko.

¹⁸⁵ AP w Rzeszowie, AMŁ, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łąncucie 1879 – 1882, sygn. 14.

W roku 1892 kancelista policji Józef Krupka oskarżony został o zbrodnię. W 1893 roku Antoni Peszko został wybrany naczelnikiem straży ogniowej, a podporządkowaniu mu policji zostało uznane jako niezgodne z ustawą. W tym też roku z uwagi na rezygnację z funkcji rewizora policji, jego obowiązki przejął kancelista Leon Peszkowski. Za nietaktowne zachowanie ukaranych zostało trzech policjantów. Z uwagi na popełnione nadużycia przez rewizora policji Leona Peszkowskiego w 1896 roku zwierzchnictwo nad policją przejął sekretarz Sz. Szust.

Jeżeli chodzi o dochody funkcjonariuszy to w 1898 roku dokonano wypłat: Sz. Szustowi – 60 zł., rewizorowi L. Peszkowskiemu – 40 zł. oraz sześciu policjantom po 8 zł. (w sumie 48 zł.). W późniejszym okresie pojawił się problem z obsadą stanowiska rewizora policji, w 1898 roku ogłoszono konkurs na to stanowisko¹⁸⁶. Sprawa ciągnęła się jeszcze przez kolejne lata (wymagane kwalifikacje to studia, znajomość języka niemieckiego i polskiego, dobra opinia, mniej niż 40 lat), płaca inspektora policji – 720 k. W 1904 roku sierżantem policji miejskiej został Jan Gusiecki. Ostatecznie w 1908 roku inspektorem policji został Michał Ostrowski z Halicza¹⁸⁷. Rok później zatrudniono trzech policjantów starszych i trzech młodszych oraz „ustabilizowano” komendanta Ostrowskiego.

W 1913 roku nadal toczyła się debata na temat pensji dla miejskiej policji, zakresu jej czynności, a także dyżurów nocnych i konwojów. Kilka lat później powraca też temat mundurów¹⁸⁸. W 1918 roku omawiane zostają sprawy „milicji miejskiej”, ze strony niejakiego Żardeckiego padła propozycja aby było ich dwunastu, komendantem miał zostać Tomasz Uberman. Tuż po uzyskaniu niepodległości w 1918 roku postanowiono zacząć ściągać opłaty na milicję, postanowiono też rozwiązać istniejącą drużynę milicji i powołać komisję, która zajmowała się utworzeniem bezpłatnej Straży Obywatelskiej. Przyjęcie nowych policjantów nastąpiło w 1919 roku¹⁸⁹. W 1926 roku opracowano statut dla pracowników gminy dotyczący zasad przyjmowania, płac, kwalifikacji itp. na różnych stanowiskach m.in. w policji¹⁹⁰. W 1927 roku w policji przeprowadzono reorganizację zwiększając liczbę policjantów z siedmiu na dwunastu. Inspektorem został wówczas

¹⁸⁶ AP w Rzeszowie, AML, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łańcucie 1883 – 1906, sygn. 14.

¹⁸⁷ AP w Rzeszowie, AML, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łańcucie 1906 – 1920, sygn. 54a.

¹⁸⁸ Tamże.

¹⁸⁹ Tamże.

¹⁹⁰ AP w Rzeszowie, AML, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łańcucie 1925 – 1927, sygn. 56.

Emil Malarczuk. Policja składała się z inspektora zaliczanego do urzędników oraz dwunastu zaliczanych do sług miejskich. W tym samym roku uchwalono „Statut organizacyjny i instrukcję dla straży policyjnej miasta Łańcuta”. Policjanci uzbrojeni zostali w rewolwer (w razie konieczności) oraz otrzymali bardzo szeroki zakres czynności¹⁹¹. W 1935 roku posługiwano się nazwą „straż miejska” z uwagi na funkcjonowanie Policji Państwowej.

W księgach miejskich nie zachowało się zbyt wiele informacji na temat funkcjonowania policji w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Ustawa z dnia 24 lipca 1919 roku o Policji Państwowej, na podstawie której powołano do życia Policję Państwową dała podwaliny do jej organizacji w oparciu o okręgi. Z dniem 1 grudnia 1919 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przejęło etaty funkcjonariuszy Żandarmerii Krajowej i Policji Wojskowej z Galicji, a dalszym krokiem było tworzenie tam nowej formacji policyjnej. Na jej czele stanął Komendant Policji Państwowej na Małopolskę Wschodnią z siedzibą we Lwowie, będący pomocnikiem komendanta głównego Policji Państwowej. Stanowisko to objął nadinspektor Wiktor Sas – Hoszowski¹⁹².

Kolejnym działaniem było utworzenie w Małopolsce Wschodniej trzech tymczasowych okręgowych komend Policji Państwowej. Jedną z nich była komenda w Przemyślu, kierowana przez insp. Włodzimierza Stupnickiego. Obejmowała ona powiaty: Brzozów, Nisko, Łańcut, Sanok i Sanok – miasto, Przeworsk, Jarosław i Jarosław – miasto, Lesko, Przemyśl i Przemyśl – miasto, Dobromil, Cieszanów, Jaworów, Mościska, Sambor i Sambor – miasto, Stary Sambor, Turka, Drohobycz i Drohobycz – miasto oraz Krosno¹⁹³.

Po uchwaleniu ustawy o Policji Państwowej, w 1920 roku władze Łańcuta zwróciły się do Okręgowej Komisji Policji z zapytaniem o koszt utworzenia na terenie miasta placówki Policji Państwowej. Pierwsze wzmianki dotyczące tej służby w Łańcucie datowane są na 1921 rok. Dowództwo nad Policją Państwową w Łańcucie objął sierżant Twardojewicz¹⁹⁴, a jej siedziba znajdowała się przy ul. Mickiewicza.

---

¹⁹¹ AP w Rzeszowie, AML, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łańcucie 1927 – 1930, sygn. 57.

¹⁹² Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie wcielenia żandarmerii krajowej i policji wojskowej na obszarze byłej Galicji do Policji Państwowej na zasadzie art. 3 przepisów przejściowych do Ustawy o Policji Państwowej z dnia 24 lipca 1919 r. (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 61, poz. 363), z 12 listopada 1919 r. (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 87, poz. 475).

¹⁹³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 listopada 1919 r. (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 91, poz. 494).

¹⁹⁴ AP w Rzeszowie, AML, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łańcucie 1920 – 1924, sygn. 55.

W 1939 roku Policja Państwowa posiadała rozbudowaną strukturę organizacyjną, zaś rozmieszczenie jednostek policji na terenie Małopolski Wschodniej – województwo lwowskie, przedstawiało się następująco:

Komenda Wojewódzka Policji Państwowej we Lwowie, Urząd Śledczy we Lwowie; komendy powiatowe Policji Państwowej w: Bóbrce (10 posterunków), Brzozowie (8 posterunków), Dobromilu (13 posterunków), Drohobyczu (Wydział Śledczy w Drohobyczu, Komisariat Policji Państwowej w Drohobyczu), Komisariat Policji Państwowej w Borysławiu, (14 posterunków oraz 2 wartownie), Gródku Jagiellońskim (12 posterunków), Jarosławiu (Komisariat Policji Państwowej w Jarosławiu i 13 posterunków), Lesku (18 posterunków i 1 wartownia), Lubaczowie (10 posterunków), Lwowie (22 posterunki i 1 wartownia), Łańcucie (12 posterunków), Mościskach (8 posterunków), Nisku (9 posterunków), Przemyślu (Wydział Śledczy w Przemyślu, Komisariat Policji Państwowej w Przemyślu, 14 posterunków i 1 wartownia), Przeworsku (5 posterunków), Rawie Ruskiej (13 posterunków), Rudkach (10 posterunków), Rzeszowie (Wydział Śledczy w Rzeszowie, Komisariat Policji Państwowej w Rzeszowie i 12 posterunków), Samborze (Komisariat Policji Państwowej w Samborze i 14 posterunków), Sanoku (14 posterunków), Sokalu (Wydział Śledczy w Sokalu i 13 posterunków), Tarnobrzegu (12 posterunków), Turce (15 posterunków), Żółkwi (9 posterunków) oraz Komenda Policji Państwowej Miasta Lwowa (Wydział Śledczy we Lwowie, 10 komisariatów, 2 posterunki, 2 wartownie oraz oddział rezerwy).

Na terenie województwa znajdowały się również jednostki Policji Państwowej podporządkowane bezpośrednio Komendzie Głównej Policji Państwowej w Warszawie. Były to: Normalna Szkoła Fachowa dla Szeregowych Policji Państwowej w Mostkach Wielkich, 6 kompania Rezerwy Policynnej i 1 Szwadron Rezerwy Policynnej we Lwowie oraz 10 kompania Rezerwy Policynnej w Jarosławiu¹⁹⁵.

Po rozwiązaniu Manifestem Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 22 lipca 1944 roku tzw. policji granatowej i w jej miejsce Dekretem tegoż samego Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 7 października 1944 roku utworzono Milicję Obywatelską. W efekcie zmian prawnych, utworzona została Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Rzeszowie. Na terenie jej działania powstało 17

---

¹⁹⁵ Dyslokacja urzędów (jednostek) policyjnych, Warszawa 1938 (ze zm. w 1939 r.), s. 6, 232 – 291.

Komend Powiatowych Milicji Obywatelskiej (między innymi Komenda Powiatowa Milicji Obywatelskiej w Łąncucie), 3 Komisariaty Milicji Obywatelskiej oraz 176 Posterunków Gminnych Milicji Obywatelskiej. Pierwszym Komendantem Powiatowym Milicji Obywatelskiej w Łąncucie został plut. Bronisław Sroka.

W praktyce Komenda Powiatowa Milicji Obywatelskiej w Łąncucie funkcjonowała do 1975 roku. Na mocy ustawy z dnia 28 maja 1975 roku o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych¹⁹⁶, otrzymała ona nazwę Komenda Miejska Milicji Obywatelskiej w Łąncucie.

Po 14 lipca 1983 roku kiedy weszła w życie ustawa o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów, a szczegółowy zakres działania ministra określało Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 1983 roku¹⁹⁷, zmieniła się struktura organizacyjna MO i tak w miejsce komend terenowych jednostkami milicji stały się wojewódzkie urzędy spraw wewnętrznych, rejonowe, miejskie i dzielnicowe urzędy spraw wewnętrznych oraz komisariaty i posterunki milicji. Z Komendy Miejskiej Milicji Obywatelskiej w Łąncucie utworzony został Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych w Łąncucie.

W wyniku zmian ustrojowych w Polsce, w dniu 10 maja 1990 roku formalnie uległa likwidacji Służba Bezpieczeństwa i Milicja Obywatelska na mocy uchwalonej przez Sejm ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji¹⁹⁸, utworzona została w miejsce Milicji Obywatelskiej nowa służba wzorowana na formacji z międzywojnia, która otrzymała nazwę Policja, i nazwa ta funkcjonuje do chwili obecnej. W Łąncucie powstała Komenda Rejonowa Policji, która w wyniku zmian ustrojowych polegających na utworzeniu trójstopniowego podziału administracyjnego państwa, w 1999 roku została przekształcona na Komendę Powiatową Policji. Od utworzenia w 1990 roku Policji funkcję komendanta powiatowego (rejonowego) sprawowali następujący funkcjonariusze:

1. insp. Stanisław Białas do czerwca 1990 roku (późniejszy Komendant Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie w latach 1990 – 1996 i Komendant Wojewódzkiej Policji w Gdańsku w latach 1997 – 2002),

---

¹⁹⁶ Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. z 1975 r., nr 16, poz. 91).

¹⁹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 1983 r. (Dz. U. z 1983 r., nr 48, poz. 216).

¹⁹⁸ Dz. U. z 1990 r., nr 30, poz. 179.

2. mł. insp. Zbigniew Michoń od 31 lipca 1990 r. do 14 maja 1993 r.,
3. mł. insp. Waclaw Mucha od 15 czerwca 1993 r. do 30 czerwca 1999 r.,
4. podinsp. Edward Jakubowski od 1 lipca 1999 r. do 15 lipca 2002 r.,
5. insp. Franciszek Rybczyński od 23 sierpnia 2002 r. do 15 marca 2003 r.,
6. insp. Andrzej Reizer od 16 marca 2003 r. do 25 lutego 2010 r.,
7. mł. insp. Janusz Uberman od 26 kwietnia 2010 r. do 16 lutego 2011 r.,
8. insp. Waclaw Mazur od 16 marca 2011 r. do 15 lutego 2012 r.,
9. insp. Robert Woźnik od 30 marca 2012 r. do 19 października 2014 r.,
10. nadkom. Andrzej Żygadło od 1 grudnia 2014 roku do nadal.

Analizując dzieje formacji policyjnych w Łańcucie zauważalne jest już od końca XIX wieku powiązanie z władzami lokalnymi, które kształtowały służby porządkowe. Więzy łączące samorząd terytorialny z Policją pozostały do dnia dzisiejszego. Wprawdzie mimo istnienia formalnej odrębności i niezależności Policji od samorządu terytorialnego, ich zakresy działania w sprawach ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego pozostają zbieżne, przez co podmioty te pozostają do siebie w stosunku zależności funkcjonalnych i powiązań pozaorganizacyjnych¹⁹⁹.

Historia łańcuckiej Policji jako formacji państwowej w praktyce rozpoczęła się w 1921 roku i trwa do dnia dzisiejszego. Jednostka ta ulegała na przestrzeni lat licznym przemianom charakterystycznym dla przemian ustrojowych w państwie oraz całej formacji. Zauważalne jest również ściśle powiązanie już od pierwszych lat powojennych z formacjami policyjnymi funkcjonującymi najpierw w województwie rzeszowskim, a następnie podkarpackim.

2. Komenda Powiatowa Policji w Łańcucie jako integralna część podkarpackiej Policji

Policja województwa podkarpackiego to struktura zbudowana w oparciu o funkcjonujące na poszczególnych szczeblach organy, które są właściwe w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Przy czym komendant wojewódzki i powiatowy (miejski) Policji wykonują swoje zadania przy pomocy podległych im komend oraz są przełożonymi policjantów na terenie

---

¹⁹⁹ J. Dobkowski, *Policja i samorząd terytorialny w Polsce. Charakterystyka prawna relacji wzajemnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2015, s. 8.

swojego działania. Zauważyć należy, że odmiennie ukształtowana została przez ustawę o Policji właściwość tych dwóch organów. Otóż organem właściwym na obszarze województwa w sprawach określonych w art. 5 ust. 1 jest wojewoda działający przy pomocy komendanta wojewódzkiego lub sam komendant wojewódzki w sprawach: wykonywania czynności operacyjno – rozpoznawczych, dochodzeniowo – śledczych i czynności z zakresu ścigania wykroczeń; wydawania indywidualnych aktów administracyjnych, jeżeli ustawy tak stanowią. Należy więc uznać, że we wszystkich innych przypadkach, niż wymienione powyżej, organem właściwym w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego jest wojewoda²⁰⁰. Jeżeli chodzi o komendanta powiatowego (miejskiego), to jest on organem właściwym w zakresie wszystkich określonych powyżej spraw.

Funkcjonowanie Policji w systemie aparatu administracyjnego ułatwia również przyjęta przez ustawodawcę, struktura organizacyjna tej służby i rozmieszczenie jej jednostek terenowych na wszystkich szczeblach podziału terytorialnego państwa²⁰¹. Każda z jednostek organizacyjnych (komend) posiada określoną liczbę etatów policyjnych i pracowniczych, w tym stanowiska służby cywilnej i nieobjęte mnożnikowym systemem wynagradzania. Ogólna zaś liczba etatów policyjnych kształtowana jest przez ustawę budżetową, w której na 2015 rok określono ich liczbę na poziomie 102 309²⁰². Komendant Główny Policji jako centralny organ administracji rządowej właściwy w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, jak też przełożony wszystkich funkcjonariuszy Policji ma ustawowy obowiązek m.in. określania zasad naliczeń etatowych w Policji – art. 12 ust. 2 ustawy z 6 kwietnia 1990 roku o Policji²⁰³. Stosując kryteria określone w zarządzeniu nr 88 Komendanta Głównego Policji z dnia 1 lutego 2011 roku w sprawie zasad naliczeń etatowych²⁰⁴, dokonuje naliczeń tychże etatów dla poszczególnych „garnizonów Policji”. Na podstawie zarządzenia organizacyjnego nr 50/15 z dnia 22 października 2015 roku Komendanta Głównego Policji w sprawie ustalenia

---

²⁰⁰ B. Opaliński, P. Szustakiewicz, *Policja ...*, s. 33.

²⁰¹ Tamże, s. 189.

²⁰² Zgodnie z art. 15 Ustawy Budżetowej na rok 2015 (Dz. U. z 2015 r., poz. 153) ustala się etaty Policji w liczbie 102 370, w tym 102 309 etatów w jednostkach organizacyjnych Policji.

²⁰³ A. Letkiewicz, T. Szankin, *Organizacja ...*, s. 220.

²⁰⁴ Dz. Urz. KGP z 2011 r., nr 2, poz. 7 z późn. zm.

liczby etatów Policji i pracowników Policji w województwie podkarpackim²⁰⁵, dla podkarpackiej Policji przyznanych zostało 4477 etatów policyjnych, przy czym Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie dysponuje 569 etatami Policji, a komendy powiatowe i miejskie dysponują 3621 etatami policyjnymi. Pozostałe stanowiska przeznaczone zostały do organizacji specjalistycznych struktur jakimi są Oddział Prewencji Policji w Rzeszowie i Samodzielny Pododdział Antyterrorystyczny Policji w Rzeszowie. W sposób analogiczny do opisanego powyżej komendant wojewódzki Policji dokonuje naliczeń dla poszczególnych komend szczebla powiatowego, a komendant powiatowy (miejski) dla komendy i funkcjonujących na terenie jego działania komisariatów Policji. Przy dokonywaniu naliczeń etatowych przede wszystkim brane są pod uwagę takie kryteria jak: liczba ludności, przestępczość, ludność w miastach liczących co najmniej 50 tysięcy mieszkańców oraz obszar.

Wbrew ogólnemu przekonaniu Policja, to nie tylko funkcjonariusze ale również cała rzesza osób zatrudnionych na stanowiskach pracowniczych²⁰⁶. Przyjmując założenia zbliżone do tych z naliczeń etatów policyjnych dokonywany jest rozdział etatów pracowniczych, których w jednostkach Policji województwa podkarpackiego jest 1104, z czego w korpusie służby cywilnej jest 545 pracowników i 559 stanowisk nieobjętych mnożnikowym systemem wynagradzania. Dla komend powiatowych i miejskich przyznanych zostało odpowiednio 310 i 337 etatów, zaś w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie pozostają 235 i 222 stanowiska pracownicze.

Województwo podkarpackie to dość zróżnicowany teren z różnym poziomem industrializacji jak i stanem demograficznym. Po dokonanych zmianach ustrojowych z 1999 roku powstało 21 powiatów. Taki stan wywarł również skutek w organizacji Policji, czego efektem było utworzenie jednostek powiatowych, tj. 17 komend powiatowych Policji i 4 komend miejskich Policji działających w Krośnie, Przemyśle, Rzeszowie i Tarnobrzegu. Stany etatowe tych jednostek są bardzo zróżnicowane, począwszy od 68 stanowisk policyjnych w najmniejszej komendzie, a skończywszy na 620 etatach w największej. Komenda Powiatowa Policji

²⁰⁵ Zarządzenie nie podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym KGP.

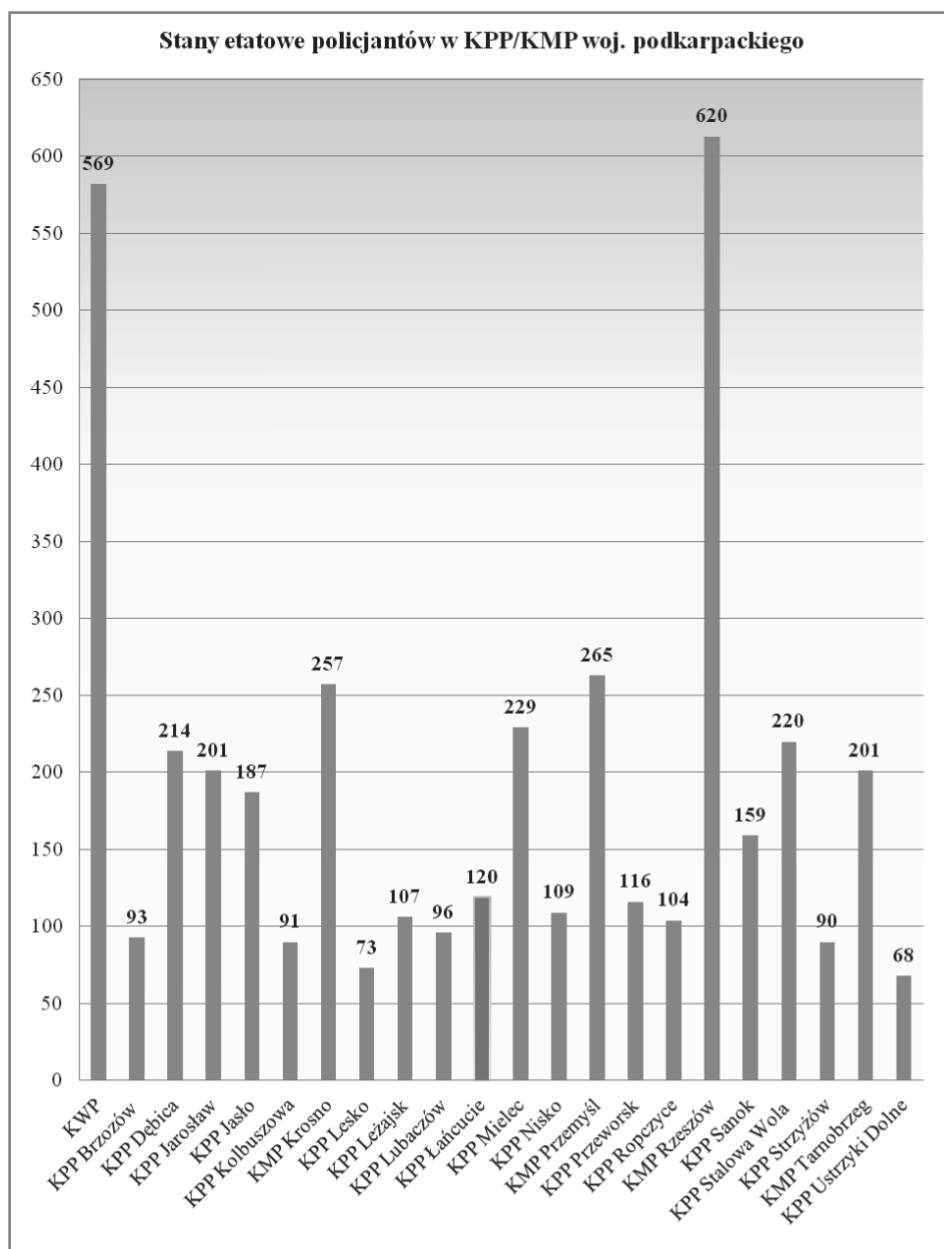
²⁰⁶ B. Jaworski, *Charakter stosunków zatrudnienia w Policji*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, RS Druk, Rzeszów 2010, s. 333.

w Łąncucie zaliczana jest do grupy mniejszych jednostek organizacyjnych z uwagi na liczbę etatów policyjnych na poziomie 120 oraz 21 stanowisk pracowniczych (k.s.c. – 9, stanowiska bezmnożnikowe – 12)²⁰⁷.

Ukazując Policję w Łąncucie jako jedną z jednostek w województwie istotne znaczenie ma porównanie ich stanów etatowych, które przedstawia poniższy wykres.

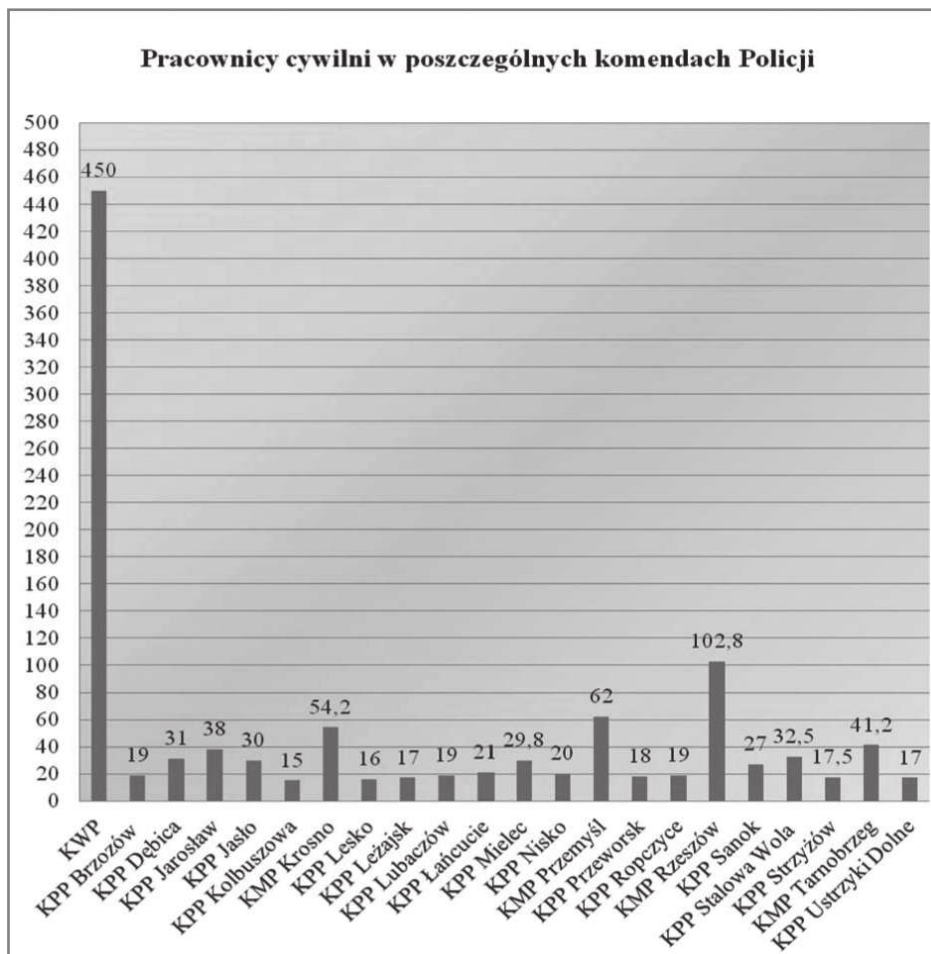
---

²⁰⁷ Zarządzenie organizacyjne nr 6/15 z dnia 27 października 2015 r. Podkarpackiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w sprawie ustalenia liczby etatów Policji i pracowników Policji w Komendzie Powiatowej Policji w Łąncucie.

Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy
Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie.

Dopełnieniem porównań w zakresie stanów etatowych są liczby etatów na których zatrudniani są pracownicy cywilni.

Strukturę organizacyjną Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie, tryb kierowania, funkcje komendy i zadania jej komórek organizacyjnych ustalono w regulaminie tej jednostki²⁰⁸. Regulaminy komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji ustala właściwy dla nich komendant w porozumieniu z przełożonym²⁰⁹. Zgodnie z § 2 cytowanego regulaminu, komenda jest jednostką organizacyjną, przy pomocy której Komendant Powiatowy Policji w Łańcu-

²⁰⁸ Regulamin Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie z dnia 28 czerwca 2013 r. z późn. zm.

²⁰⁹ R. Szałowski, *Prawoadministracyjne kompetencje Policji*, Wydawnictwo Akademii Humanistyczno – Ekonomicznej w Łodzi, Łódź 2010, s. 20.

cie realizuje zadania Policji w zakresie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego określone w ustawach i wydanych na ich podstawie przepisach wykonawczych. Terytorialny zasięg działania komendy obejmuje obszar administracyjny powiatu łańcuckiego.

W regulaminie określona została również struktura organizacyjna komendy, zakładająca jej podział na następujące komórki organizacyjne:

1) Kierownictwo:

a) Komendant Powiatowy Policji,

b) I Zastępca Komendanta Powiatowego Policji;

2) Komórki organizacyjne w służbie kryminalnej:

a) Wydział Kryminalny;

3) Komórki organizacyjne w służbie prewencyjnej:

a) Wydział Prewencji,

b) Wydział Ruchu Drogowego,

c) Jednoosobowe Stanowisko do spraw Prasowo – Informacyjnych;

4) Komórki organizacyjne w służbie wspomagającej działalność Policji w zakresie organizacyjnym, logistycznym i technicznym:

a) Zespół Kadr i Szkolenia,

b) Wydział Wspomagający,

c) Zespół do spraw Ochrony Informacji Niejawnych,

Wyszczególnione w regulaminie wydziały zostały podzielone na komórki organizacyjne niższego szczebla, są to z reguły referaty, zespoły lub też stanowiska jednoosobowe.

Wydział Kryminalny Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie, którego naczelnikiem jest podinsp. Jan Węgrzyn, składa się z Referatu Operacyjno – Rozpoznawczego, Zespołu Dochodzeniowo – Śledczego, Zespołu do Walki z Przestępczością Gospodarczą, Zespołu Techniki Kryminalistycznej, Zespołu ds. Poszukiwań i Identyfikacji Osób oraz Przestępczości Nieletnich, Zespołu Zwalczania Przestępczości Pseudokibiców oraz do Walki z Przestępczością Narkotykową, Jednoosobowego Stanowiska ds. Nadzoru nad Postępowaniami Przygotowawczymi Statystyki Przestępczości oraz dwóch stanowisk pracowniczych. Służba ta stanowi jedną trzecią stanu etatowego całej jednostki organizacyjnej.

W służbie prewencyjnej dominującą rolę odgrywa 67 osobowy Wydział Prewencji, na czele z naczelnikiem kom. Dariuszem Lech, który skła-

da się: z Zespołu Patrolowo – Interwencyjnego, Zespołu Dzielnicowych, Zespołu Dyżurnych, Zespołu Ochronnego, Zespołu Wykroczeń, Zespołu ds. Organizacji Służby, Zarządzania Kryzysowego i Spraw Obronnych, Zespołu ds. Nietletnich i Patologii oraz jednego stanowiska pracownika cywilnego. Mniejszą strukturę stanowi 17 osobowy Wydział Ruchu Drogowego, w strukturze którego wyodrębniono: stanowisko naczelnika – kom. Mariusz Kruczek oraz Zespół Kontroli Ruchu Drogowego, wspomaganą przez osobę zatrudnioną na stanowisku cywilnym.

Najmniejszym wydziałem jest 13 osobowy Wydział Wspomagający, który nie został podzielony na komórki niższego szczebla, a jego kadre stanowią: podinsp. Piotr Mazur piastujący funkcję naczelnika (stanowisko policyjne), trzech pracowników korpusu służby cywilnej oraz dziewięciu pracowników zatrudnionych na stanowiskach nie objętych mnożnikowym systemem wynagradzania.

Sprawowaniem nadzoru na realizacją zadań przez poszczególne komórki organizacyjne obarczeni zostali Komendant Powiatowy Policji w Łąncucie nadkom. Andrzej Żygadło oraz jego I Zastępca nadkom. Grzegorz Błaszczyk. Zadania te umiejscowione zostały również w Regulaminie Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie.

Odnosząc się do zadań zwrócić trzeba uwagę, że ich katalog dla jednostek organizacyjnych określony został w zarządzeniu nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji²¹⁰, w którym odpowiednio wyszczególniono zakres działania komendy wojewódzkiej Policji i komendy powiatowej Policji. Szerzej na temat zakresów działania w dalszej części książki.

Personel w jednostce jest zróżnicowany i stanowią go zarówno mężczyźni jak i kobiety. Zauważalnym zjawiskiem jest przewaga kobiet zatrudnionych na stanowiskach pracowniczych, zaś wśród policjantów dominują mężczyźni.

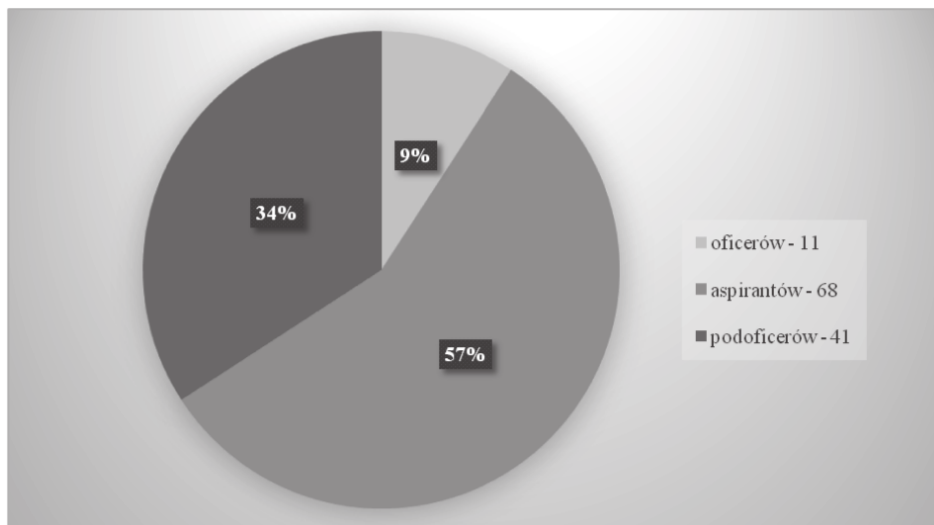
²¹⁰ Tekst jedn. Dz. Urz. KGP z 2013 r., poz. 50 z późn. zm.

Policjanci / Pracownicy	Kobiety	Mężczyźni	Suma
policjanci	12	108	120
udział procentowy	10%	90%	100%
pracownicy	15	6	21
udział procentowy	71%	29%	100%

Policjanci i pracownicy Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie posiadają zróżnicowane kwalifikacje, z przewagą osób posiadających wykształcenie średnie.

Wykształcenie	Policjanci	Pracownicy
zasadnicze	0	2
średnie	69	15
wyższe	51	4

Funkcjonariusze Policji zatrudnieni są na różnych stanowiskach służbowych, do których przyporządkowane zostały stopnie policyjne przypisane do poszczególnych korpusów.

Podsumowując rozważania dotyczące Policji w Łąncucie jako części podkarpackiej Policji jednoznacznie należy wskazać, że jej organizacja oraz zasoby ludzkie wkomponowują się w założenia organizacyjne i są typowe dla innych komend tego szczebla. Sama zaś integralność wynika z usytuowania powiatu w województwie podkarpackim, przy czym stan etatowy tej jednostki organizacyjnej jest porównywalny do innych komend funkcjonujących w powiatach o podobnej wielkości. Faktem jest również, że na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie brak jest posterunków Policji, które mogą być tworzone jako komórki najbardziej wysunięte w terenie i zbliżone do obywatela. Natomiast decyzja o utworzeniu posterunku Policji, powinna być poprzedzona analizą stanu bezpieczeństwa na terenie gminy oraz konsultacjami z przedstawicielami samorządu terytorialnego²¹¹. Analizy stanu bezpieczeństwa, rozmieszczenie miejscowości w powiecie oraz układ komunikacyjny powodują, na co wskazało już doświadczenie, że rolę posterunków w powiecie łąncuc-

²¹¹ P. Radziszewski, *Podstawy prawne współdziałania samorządu i Policji*, [w:] A. Szymaniak (red.), *Samorząd a Policja. Kształtowanie bezpieczeństwa lokalnego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2007, s. 19.

kim z powodzeniem przejęły punkty kontaktowe (przyjęć interesantów). Kwestią otwartą pozostaje natomiast możliwość dostosowywania struktur i organizacji Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie do zmiennych przecieź warunków oraz pojawiających się nowych zadań i wyzwań na gruncie realizacji ustawowych zadań tej formacji policyjnej.

3. Zadania i wyzwania

Komenda Powiatowa Policji w Łąncucie jako aparat pomocniczy komendanta powiatowego realizuje zadania przewidziane w ustawie o Policji i innych przepisach prawa powszechnie obowiązującego. Do źródeł powszechnie obowiązującego prawa ustawa zasadnicza zalicza: Konstytucję, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe, prawo Unii Europejskiej, rozporządzenia z mocą ustawy, rozporządzenia oraz akty prawa miejscowego²¹². Jeżeli pominąć szczególną rolę Konstytucji jako ustawy zasadniczej zwieńczającej cały system źródeł polskiego prawa, to miejsce podstawowe w systemie tego prawa powierzono ustawie²¹³. Co się zaś tyczy źródeł prawa wewnątrznie obowiązującego znajdują one swoje podstawy w art. 93 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Niejako w opozycji do źródeł prawa powszechnie obowiązującego katalog źródeł prawa wewnętrznego ma charakter otwarty, zarówno jeśli chodzi o podmioty uprawnione do ich wydawania, jak i ich rodzaj²¹⁴. Akty prawa wewnętrznego są aktami normatywnymi, tzn. formułują reguły postępowania ujęte w postaci norm o abstrakcyjnym (powtarzalnym) i generalnym charakterze²¹⁵. Adresatami aktu prawa wewnętrznego mogą być tylko podmioty pozostające w stosunku podporządkowania wobec organu wydającego taki akt²¹⁶.

---

²¹² M. Paździor, *Źródła prawa*, [w:] B. Szmulik, M. Paździor, *Konstytucyjny system organów państwowych*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 31.

²¹³ L. Garlicki, *Konstytucyjne źródła prawa administracyjnego*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *Konstytucyjne podst wy funkcjonowania administracji publicznej. System prawa administracyjnego*, Tom. 2, Wydawnictwo C.H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2012, s. 58.

²¹⁴ M. Paździor, *Źródła prawa*, [w:] B. Szmulik, M. Paździor, *Konstytucyjny ...*, s. 31.

²¹⁵ L. Garlicki, *Konstytucyjne źródła prawa administracyjnego*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *Konstytucyjne ...*, s. 78.

²¹⁶ Tamże, s. 80.

Szczegółowy zakres działania komend i komisariatów został zaś ujednolicony przepisem mającym właściwie charakter aktu wewnętrznego jakim jest cytowane już wcześniej zarządzenie nr 1041 Komendanta Głównego Policji. Zgodnie z tym aktem do zakresu działania komendy powiatowej Policji należy w szczególności²¹⁷:

1) tworzenie i realizacja, we współdziałaniu z organami samorządu terytorialnego oraz organizacjami i instytucjami pozarządowymi, programów prewencyjnych ukierunkowanych na:

a) zapewnienie osobom zamieszkałym na obszarze powiatu bezpieczeństwa i porządku w miejscach publicznych,

b) zwalczanie przestępczości,

c) ujawnianie, zapobieganie i zwalczanie zjawisk patologii społecznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,

d) zapewnienie mieszkańcom możliwości sygnalizowania lub zgłaszania Policji o zdarzeniach i sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu ludzi i mienia albo porządkowi publicznemu, a także stworzenie warunków umożliwiających natychmiastowe reakcje Policji na takie sygnały lub zgłoszenia,

e) organizowanie, koordynowanie i wykonywanie czynności patrolowych, interwencyjnych oraz ochronnych,

f) edukacja mieszkańców w zakresie uwarunkowań dotyczących utrzymywania porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz aktywnego udziału w przedsięwzięciach profilaktycznych podejmowanych na obszarze powiatu,

g) kreowanie w społecznościach lokalnych pozytywnego wizerunku Policji oraz podejmowanych przez Policję działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego;

2) wykonywanie czynności operacyjno – rozpoznawczych i dochodzeniowo – śledczych w celu ujawniania przestępstw i sprawnego wykrywania ich sprawców, współdziałając w tym zakresie z innymi jednostkami Policji;

3) prowadzenie i koordynowanie poszukiwań osób i rzeczy, a także identyfikacja osób i zwłok, współdziałanie w tym zakresie z innymi jednostkami Policji, organami administracji publicznej i organizacjami społecznymi;

---

²¹⁷ § 30 zarządzenia nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r.

4) koordynowanie czynności operacyjno – rozpoznawczych i dochodzeniowo – śledczych podejmowanych przez jednostki Policji nadzorowane przez komendanta powiatowego Policji oraz udzielanie tym jednostkom wsparcia;

5) realizowanie zadań związanych z zabezpieczeniem śladów i dowodów przestępstwa na miejscach zdarzeń;

6) organizowanie, wykonanie, nadzór i kontrola działań Policji w zakresie pełnienia służby przez policjantów służby prewencyjnej;

7) organizowanie, koordynowanie i nadzorowanie funkcjonowania służb dyżurnych w jednostkach Policji nadzorowanych przez komendanta powiatowego Policji;

8) planowanie i organizacja działań własnych związanych z realizacją zadań w zakresie zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego podczas organizowanych zgromadzeń publicznych i protestów społecznych oraz w związku z odbywaniem się imprez masowych;

9) organizowanie i wykonywanie, nadzór i kontrola działań Policji w zakresie zapobiegania i zwalczania wykroczeń oraz współdziałanie na obszarze powiatu w tym zakresie z organami ochrony prawnej administracji publicznej oraz organizacjami społecznymi, inicjowanie lokalnej polityki zapobiegania, ujawniania i ścigania sprawców wykroczeń;

10) ochrona bezpieczeństwa ludzi oraz porządku publicznego w komunikacji publicznej oraz na wodach i terenach przywodnych;

11) wykonywanie czynności zapewniających bezpieczeństwo i porządek w ruchu na drogach publicznych przez kierowanie tym ruchem oraz jego kontrolowanie;

12) realizowanie zadań związanych z likwidacją skutków zdarzeń drogowych oraz zabezpieczeniem procesowym śladów i dowodów;

13) analizowanie zjawisk w dziedzinie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, określanie tendencji w tym zakresie i kreowanie lokalnej polityki przeciwdziałania zagrożeniom w ruchu drogowym;

14) edukacja mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży szkolnej, w zakresie bezpiecznego korzystania z dróg, wód i terenów przywodnych oraz przeciwdziałania zagrożeniom w ruchu drogowym, na wodach i na tych terenach;

15) zapewnienie właściwych warunków opieki nad nieletnimi przebywającymi w izbie dziecka oraz realizacja programów wychowawczych;

16) zapewnienie właściwych warunków pobytu w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia;

17) realizowanie doprowadzeń osób oraz współdziałanie w tym zakresie z właściwymi komórkami organizacyjnymi KGP, komenda wojewódzka Policji oraz jednostkami Policji nadzorowanymi przez komendanta powiatowego Policji;

18) współdziałanie w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości z funkcjonującymi na obszarze powiatu organami ochrony prawnej, a także współdziałanie w zakresie profilaktyki wychowawczej i edukacji z organami administracji publicznej, organizacjami społecznymi oraz mediami;

19) analizowanie zjawisk kryminogennych oraz rozpoznanych zagrożeń przestępczością, ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk patologicznych dotyczących dzieci i młodzieży;

20) ocenianie funkcjonowania jednostek Policji nadzorowanych przez komendanta powiatowego Policji;

21) podejmowanie działań w ramach realizacji umów i porozumień międzynarodowych w zakresie zwalczania przestępczości, międzynarodowej współpracy policyjnej oraz uczestnictwa w międzynarodowych organizacjach policyjnych;

22) planowanie i organizacja działań własnych oraz koordynacja działań jednostek Policji nadzorowanych przez komendanta powiatowego Policji w warunkach katastrof naturalnych i awarii technicznych, a także przygotowania do wykonywania zadań w warunkach konstytucyjnie określonych stanów nadzwyczajnych oraz bieżące współdziałanie z innymi podmiotami systemu bezpieczeństwa państwa;

23) prowadzenie postępowań administracyjnych w sprawach określonych w ustawach oraz rejestracja broni pneumatycznej;

24) zapewnienie obsługi prasowej oraz organizowanie kontaktów komendanta powiatowego Policji z mediami, a także wykonywanie zadań w zakresie komunikacji wewnętrznej;

25) realizowanie zadań służby wspomagającej Policji na obszarze powiatu.

Przedstawiony powyżej zakres działania stanowi pewnego rodzaju bazę i punkt wyjścia do określenia zadań poszczególnych komórek organizacyjnych Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie, które ujęte zostały w regulaminie tej jednostki organizacyjnej. Z uwagi na ich liczebność

wskazać należy chociażby na te najistotniejsze z perspektywy funkcjonowania tejże jednostki organizacyjnej.

Do zadań Wydziału Kryminalnego należy:

1) analizowanie i ocenianie stanu zagrożenia przestępczością kryminalną i gospodarczą, dynamiki, struktury i geografii przestępstw, źródeł i przyczyn zagrożenia i określanie na ich podstawie taktyki działań zapobiegawczo – wykrywczych,

2) prowadzenie postępowań przygotowawczych i wykonywanie czynności dochodzeniowo – śledczych zleconych przez uprawnione podmioty,

3) wykonywanie czynności operacyjno – rozpoznawczych,

4) organizowanie i prowadzenie poszukiwań:

a) osób ukrywających się przed organami wymiaru sprawiedliwości,

b) niebezpiecznych przestępców w trybie poszukiwań nadzwyczajnych,

c) osób zaginionych, a nadto identyfikowanie nieznanymi zwłok i ustalanie tożsamości nieznanymi osób,

5) prowadzenie różnych form pracy operacyjnej,

6) współdziałanie i wymiana informacji z odpowiednimi komórkami organizacyjnymi Komendy Wojewódzkiej Policji i innymi jednostkami Policji,

7) wykonywanie czynności z zakresu techniki kryminalistycznej,

8) współpraca z organami prokuratury i sądów w zakresie prowadzonych postępowań przygotowawczych,

9) współpraca z organami administracji rządowej i samorządowej oraz innymi podmiotami w zakresie objętym działalnością wydziału,

10) prowadzenie wymaganej przepisami rejestracji kryminalnej i statystyki przestępstw,

11) prowadzenie oględzin miejsc zdarzeń i sporządzanie wymaganej dokumentacji,

12) analizowanie zjawisk kryminogennych oraz rozpoznanych zagrożeń przestępczością, ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk patologicznych dotyczących nieletnich i pseudokibiców,

13) prowadzenie składnicy dowodów rzeczowych dla wszystkich komórek organizacyjnych Komendy,

14) zabezpieczanie pojazdów w trybie procesowym.

Wśród zadań Wydziału Prewencji należy wyszczególnić:

- 1) realizację zadań patrolowych, patrolowo – interwencyjnych, obchodowych,
- 2) tworzenie i realizację we współdziałaniu z organami samorządu terytorialnego oraz organizacjami i instytucjami pozarządowymi programów prewencyjnych,
- 3) organizowanie i koordynowanie działań dyżurnych Komendy w zakresie zachowania ciągłości pracy jednostki, gotowości do realizacji ustawowych zadań Policji, sprawnego kierowania i wykorzystywania sił i środków oraz sprawnego funkcjonowania systemu obiegu bieżących informacji o przestępstwach i zdarzeniach,
- 4) planowanie i organizację działań związanych z realizacją zadań w zakresie zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego podczas organizowanych imprez masowych i protestów społecznych oraz innych zdarzeń wymagających koordynacji działań i kierowania siłami policyjnymi,
- 5) zapobieganie, ujawnianie i ściganie sprawców wykroczeń,
- 6) nadzór i prowadzenie czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia w zakresie ruchu drogowego i prewencji,
- 7) wdrażanie i koordynowanie przedsięwzięć profilaktycznych i edukacyjnych przeciwdziałających przestępczości nieletnich oraz monitorowanie i analizowanie innych zjawisk kryminogennych i patologicznych, występujących wśród nieletnich,
- 8) współdziałanie w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości z funkcjonującymi na obszarze powiatu organami ochrony prawnej, a także współdziałanie w zakresie profilaktyki wychowawczej i edukacji z organami administracji publicznej, organizacjami społecznymi oraz mediami,
- 9) planowanie i organizację działań własnych w sytuacjach kryzysowych,
- 10) zatrzymywanie, doprowadzanie i osadzanie sprawców przestępstw i wykroczeń oraz wykonywanie czynności związanych z wydaleniem cudzoziemców,
- 11) opracowanie i aktualizację planu działań pościgowych oraz rozwijanie działań pościgowo – blokadowych zarządzonych przez Dyżurnego Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie,
- 12) organizowanie i prowadzenie akcji policyjnych,
- 13) organizowanie służby dzielnicowych,

14) udzielanie asysty uprawnionym podmiotom przy wykonywaniu ich ustawowych zadań,

15) realizowanie doprowadzeń osób oraz współdziałanie w tym zakresie z Komendą Wojewódzką Policji w Rzeszowie,

16) realizację zadań dotyczących przygotowań obronnych związanych z militaryzacją Komendy,

17) organizowanie i koordynowanie działań negocjatorów w Komendzie.

Do zadań Wydziału Ruchu Drogowego należy:

1) wykonywanie czynności zapewniających bezpieczeństwo i porządek w ruchu drogowym na drogach publicznych poprzez kierowanie tym ruchem, kontrolowanie i ściganie sprawców przestępstw i wykroczeń zagrażających bezpieczeństwu w ruchu drogowym,

2) analizowanie zjawisk w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, badanie przyczyn i okoliczności powstawania wypadków i kolizji drogowych, planowanie i podejmowanie przedsięwzięć ograniczających zagrożenia w ruchu drogowym,

3) realizowanie zadań związanych z likwidacją skutków zdarzeń drogowych,

4) prowadzenie działalności profilaktyczno – informacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży szkolnej, w zakresie bezpiecznego korzystania z dróg,

5) obsługa radarowych mierników prędkości,

6) realizacja zadań w zakresie kontroli drogowych pod kątem naruszenia przepisów dotyczących transportu drogowego,

7) opiniowanie projektów organizacji ruchu lub zmiany takiej organizacji na drogach gminnych i powiatowych,

8) usuwanie pojazdów w trybie administracyjnym.

Główne zadania Wydziału Wspomagającego to:

1) obsługa mandatowa,

2) realizacja doraźnych zakupów materiałów eksploatacyjnych oraz drobnego wyposażenia w uzgodnieniu z Wydziałem Zaopatrzenia Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie,

3) obsługa administracyjna funkcjonariuszy Komendy z zakresu gospodarki mieszkaniowej oraz świadczeń pieniężnych związanych z prawem do lokalu mieszkalnego,

4) prowadzenie działalności socjalnej pracowników, policjantów i emerytów policyjnych,

5) sporządzanie wykazów policjantów uprawnionych do równoważników pieniężnych w zamian umundurowanie, ryczałtu za pranie odzieży ochronnej i roboczej, równoważnika za wyżywienie psów służbowych oraz równoważnika pieniężnego w zamian za wyżywienie w naturze w okresie zimowym,

6) obsługa funkcjonariuszy i pracowników Komendy w zakresie przyjmowania wniosków o wypłatę pozostałych należności pieniężnych (w tym delegacji służbowych),

7) prowadzenie ewidencji ilościowej składników majątku będącego w ewidencji głównej Wydziału Zaopatrzenia Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie przez upoważnioną przez Komendanta Powiatowego Policji osobę,

8) bieżąca konserwacja i utrzymanie obiektów,

9) planowanie i ustalanie potrzeb oraz prowadzenie ewidencji ilościowej sprzętu i materiałów techniki policyjnej, biurowej i materiałów kancelaryjno – biurowych oraz ich dystrybucja,

10) ustalenie spraw organizacyjnych związanych z zapewnieniem posiłków profilaktycznych i napojów dla pracowników i policjantów,

11) realizowanie w zleconym przez Komendę Wojewódzką Policji w Rzeszowie zakresie zadań dotyczących legalizacji i konserwacji i napraw sprzętu techniki policyjnej,

12) prowadzenie wybrakowania zużytego sprzętu kwaterunkowego pod nadzorem Wydziału Zaopatrzenia Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie,

13) prowadzenie ewidencji przekazanych środków uzbrojenia oraz składanie zapotrzebowań na amunicję do celów szkoleniowych,

14) nadzorowanie działalności transportowej w Komendzie,

15) nadzorowanie usług parkowania i holowania pojazdów zatrzymanych do celów procesowych,

16) sporządzanie miesięcznych zestawień przejechanych kilometrów przez pojazdy służbowe,

17) wydawanie i ewidencjonowanie uprawnień na prowadzenie pojazdów uprzywilejowanych,

18) prowadzenie postępowań szkodowych,

19) wykonywanie zadań ochrony przeciwpożarowej i medycyny pracy w zakresie badań lekarskich i psychologicznych uprawniających do prowadzenia pojazdów uprzywilejowanych,

20) realizacja zadań dotyczących przygotowań obronnych z zakresu zabezpieczenia materiałowo – technicznego potrzeb Komendy w razie militaryzacji,

21) utrzymanie w sprawności istniejących systemów łączności,

22) utrzymanie i zarządzanie systemami informatycznymi eksploatowanymi w Komendzie oraz wdrażanie policyjnych i poza policyjnych systemów informatycznych udostępnianych centralnie,

23) nadzór nad prawidłowym działaniem węzła Ogólnopolskiej Sieci Teleinformatycznej na potrzeby obsługi numeru alarmowego 112 „OST – 112” w Komendzie,

24) administrowanie systemami operacyjnymi zainstalowanymi w komputerach włączonych do Policyjnej Sieci Transmisji Danych oraz pracujących samodzielnie i w lokalnej sieci Komendy,

25) szkolenie policjantów i pracowników cywilnych z zakresu eksploatacji systemów informatycznych,

26) realizacja zadań związanych z ochroną danych osobowych,

27) wykonywanie zadań służby bezpieczeństwa i higieny pracy,

28) wykonywanie zadań z zakresu medycyny pracy,

29) obsługa administracyjno – biurowa kierownictwa Komendy,

30) koordynacja, przyjmowanie, rozpatrywanie oraz załatwianie skarg i wniosków.

Do zadań Zespołu Kadr i Szkolenia należy:

1) wykonywanie czynności materialno – technicznych związanych ze sprawami kadrowymi i szkoleniowymi Komendy,

2) prowadzenie dokumentacji organizacyjno – etatowej,

3) przygotowywanie projektów decyzji, rozkazów, wniosków i umów,

4) nadzorowanie procesu adaptacji policjantów w okresie służby przygotowawczej,

5) organizowanie szkoleń i doskonalenia zawodowego oraz szkoleń w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy,

6) realizacja zadań dotyczących przygotowań obronnych z zakresu zabezpieczenia kadrowego potrzeb jednostki organizacyjnej Policji podlegającej militaryzacji.

Zespół ds. Ochrony Informacji Niejawnych realizuje następujące zadania:

1) zapewnienie ochrony informacji niejawnych oraz systemów i sie-

ci teleinformatycznych, w których są przetwarzane informacje niejawne, w tym stosowanie środków bezpieczeństwa fizycznego,

2) weryfikacja i bieżąca kontrola zgodności funkcjonowania systemów teleinformatycznych ze szczególnymi wymaganiami bezpieczeństwa oraz przestrzegania procedur bezpiecznej eksploatacji, odpowiednimi do poszczególnych użytkowanych systemów,

3) nadzór nad ochroną informacji niejawnych wytwarzanych i przetwarzanych w systemach i sieciach teleinformatycznych w Komendzie,

4) kontrola ochrony informacji niejawnych oraz przestrzegania przepisów o ochronie tych informacji, w szczególności okresowa kontrola ewidencji materiałów i obiegu dokumentów w Komendzie,

5) prowadzenie kancelarii tajnej,

6) prowadzenie zwykłych i poszerzonych postępowań sprawdzających oraz kontrolnych postępowań sprawdzających wobec własnych funkcjonariuszy, pracowników, osób ubiegających się o przyjęcie do służby lub pracy oraz osób wykonujących na ich rzecz czynności zlecone lub ubiegających się o wykonywanie tych czynności, po przeprowadzonym postępowaniu wydawanie poświadczeń bezpieczeństwa upoważniających do dostępu do informacji niejawnych,

7) prowadzenie szkoleń w zakresie ochrony informacji niejawnych przed wydaniem poświadczenia bezpieczeństwa do klauzuli „poufne”, „tajne” i „ściśle tajne” lub pisemnego upoważnienia wydawanego przez Komendanta Powiatowego Policji do dostępu do informacji niejawnych oznaczonych klauzulą „zastrzeżone”,

8) współpraca ze służbami ochrony państwa w zakresie przewidzianym ustawą o ochronie informacji niejawnych,

9) prowadzenie zbioru oświadczeń o stanie majątkowym policjantów Komendy,

10) prowadzenie postępowań wyjaśniających w przypadku stwierdzenia naruszenia w Komendzie przepisów o ochronie informacji niejawnych, podejmując niezwłocznie działania zmierzające do wyjaśnienia okoliczności tego naruszenia oraz ograniczenia jego negatywnych skutków.

Na Jednoosobowym Stanowisku ds. Prasowo – Informacyjnych realizowane są następujące zadania:

1) wykonywanie działalności prasowo – informacyjnej,

2) realizowanie zadań z zakresu komunikacji wewnętrznej,

3) wykonywanie zadań wynikających z ustawy o dostępie do informacji publicznej,

4) administrowanie stroną Biuletynu Informacji Publicznej Komendanta Powiatowego Policji,

5) współpraca z samorządami i organizacjami pozarządowymi w zakresie promowania bezpieczeństwa i porządku publicznego,

6) współdziałanie z organami administracji publicznej, szkołami, organizacjami społecznym oraz mediami w zakresie edukacji, profilaktyki wychowawczej i prewencji kryminalnej, współuczestniczenie w badaniach społecznych prowadzonych na potrzeby Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie i innych jednostek Policji,

7) zapewnienie przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych oraz obowiązujących w tym zakresie standardów i kontrolowanie ich stosowania.

Niezmiernie istotną kwestią dla funkcjonowania Policji w Łąncucie są warunki socjalne oraz wyposażenie w najnowszy sprzęt i urządzenia. W chwili obecnej tzw. „piętą Achilleśa” jest siedziba Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie, która pomimo istotnych przemian i rozwoju całej Policji, od wielu lat pozostawała bez zmian.

Obecny budynek przy pl. Jana III Sobieskiego 19, w którym znajduje się Komenda Powiatowa Policji w Łąncucie stał się jej własnością dopiero w okresie powojennym. Do 1874 roku budynek główny należał do Chaima Ruchwanga, następnie do Ozyasza Liliena, natomiast oficyny należały do rodzin Jęczalików i Stutzlów. Następnie był własnością rodzin Lilienów, Horowitrów, Ringlów, Grunfeldów i Stutzlów. Przed wojną w 1937 roku całą kamienicę kupił (a być może jedynie działkę pod budowę) Franciszek Bieniasz, który jest uważany jest za budowniczego kamienicy.

Wcześniej stał na tym miejscu budynek wzniesiony w II połowie XIX wieku, który 2 lata przed wybuchem wojny został radykalnie przebudowany, a być może nawet zburzony i następnie wzniesiony od podstaw. W praktyce „od zawsze” zabudowania w tym miejscu były własnością prywatną. Dopiero w czasie II wojny światowej kamienica została zarekwirowana przez Niemców, którzy utworzyli tu swoją siedzibę. Do chwili obecnej cały budynek jest w posiadaniu Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie (budynek wybudowany został na dział-

Budynek KPP w Łańcutie

Stanowisko kierowania KPP w Łańcutie

ce ewidencyjnej nr 3824/1, działka katastralna nr: 118, księga wieczysta nr 37208, właścicielem jest Skarb Państwa).

Dzięki staraniom kierownictwa Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie, na mocy Uchwały nr XVI/106/2008 Rady Miejskiej w Łańcucie z dnia 8 kwietnia 2008 roku, umową darowizny (wartość darowizny określono na kwotę 580.000 zł.) potwierdzoną Aktem Notarialnym z dnia 28 listopada 2008 roku przekazana została na rzecz Skarbu Państwa działka o łącznej powierzchni 74,47 ara położona w Łańcucie przy ul. Traugutta z przeznaczeniem pod budowę nowej siedziby Komendy Powiatowej Policji.

W 2012 roku po uzyskaniu zgody Komendanta Głównego Policji, został opracowany program inwestycji pod nazwą: „Budowa nowej siedziby Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie, ul. Traugutta”. Program po uzgodnieniu w Biurze Logistyki Policji Komendy Głównej Policji został zatwierdzony przez Zastępcę Komendanta Głównego Policji (wartość kosztorysowa inwestycji według tego programu to 16.147.664 zł brutto). Zadanie inwestycyjne zostało ujęte w planie inwestycyjnym Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie na 2013 rok. W tym też roku zlecono wybranemu w drodze przetargu nieograniczonego biuro projektowemu z Krakowa opracowanie koncepcji oraz kompletnej dokumentacji projektowo – kosztorysowej. Projekt został opracowany z uwzględnieniem elementów zawartych w Księdze Standaryzacji Komend i Komisariatów Policji. W miesiącu lipcu 2014 roku uzyskano decyzję o pozwoleniu na budowę wydaną przez Starostwo Powiatowe w Łańcucie, a w dniu 27 sierpnia 2014 roku po rozstrzygnięciu dwuetapowego przetargu nieograniczonego, został wybrany wykonawca robót.

Wykonawca prac budowlanych rozpoczął je w dniu 15 września 2014 roku, a w dniu 18 listopada miało miejsce uroczyste wmurowanie aktu erekcyjnego z udziałem m.in. Podkarpackiego Komendanta Wojewódzkiego Policji nadinsp. Zdzisława Stopczyka, Burmistrza Miasta Łańcuta Stanisława Gwizdaka, Starosty Łańcuckiego Adama Krzysztonia, Przewodniczącego Rady Powiatu Łańcuckiego Stanisława Panka.

W ramach realizowanego zadania inwestycyjnego dla Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie powstanie: budynek administracyjno – biurowy, dwukondygnacyjny nie podpiwniczony o powierzchni użytkowej – 2498,17 m²; budynek garażowo – warsztatowy z podręcznym stanowiskiem warsztatowym i stanowiskiem do mycia samochodów, parterowy,

nie podpiwniczony o powierzchni użytkowej – 291,90 m²; boksy dla 3 psów służbowych o powierzchni 21 m², 60 miejsc parkingowych, a także cała niezbędna dla tej nieruchomości infrastruktura zewnętrzna. Ukończenie budowy komendy planowane jest na koniec 2015 roku.

Dla łańcuckiej Policji oraz całego środowiska jest to wydarzenie bez precedensu, gdyż służba ta będzie dysponowała najnowszą infrastrukturą zgodną ze standardami opracowanymi dla nowoczesnych obiektów policyjnych. Diametralnej zmianie ulegnie też poziom wyposażenia, co w znacznej mierze przyczyni się do sprawności działania funkcjonariuszy Policji w Łąncucie i całym powiecie.

Do głównych celów i zarazem wyzwań stojących przed Komendą Powiatową Policji w Łąncucie zaliczyć należy realizację priorytetów i mierników Komendanta Głównego Policji. Niezmiernie istotne i ważne są wynikające z analizy bieżącego stanu zagrożenia bezpieczeństwa publicznego, właściwe relacje ze społeczeństwem, kształtowane m.in. poprzez organizowanie debat społecznych i spotkań celem wysłuchania spostrzeżeń, uwag mieszkańców powiatu i ustalenia kierunków działania oraz kształtowanie właściwego wizerunku policjanta i Policji. Wreszcie wskazać trzeba na intensyfikację wszelkiej działalności mającej na celu przeciwdziałanie i wykrywanie przestępstw, i wykroczeń, szczególnie tych najbardziej dotkliwych dla obywateli oraz całych społeczności lokalnych.

Największym jednak wyzwaniem i zarazem celem działalności całej Policji, a co się z tym wiąże Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie jest przede wszystkim służba społeczeństwu, czego wymiernym efektem jest poczucie bezpieczeństwa i zadowolenie obywateli ze stanu bezpieczeństwa na danym terenie. Celem bezpieczeństwa lokalnego jest zapewnienie odpowiedniego poziomu życia mieszkańcom danej społeczności lokalnej²¹⁸.

---

²¹⁸ E. Ura, S. Pieprzny, *Bezpieczeństwo publiczne i bezpieczeństwo lokalne*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, E. Ura, S. Pieprzny (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2015, s. 29-30.

Zakończenie

Policja jako służba funkcjonuje w oparciu o zasadę praworządności, a stojąc na straży prawa podejmuje się działalności mającej na celu utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie całego państwa. W ramach funkcji gwaranta bezpieczeństwa, powinnością aparatu państwowego jest zapewnienie każdemu człowiekowi przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej rzeczywistej ochrony przed przemocą, brutalnością i innymi zachowaniami mogącymi godzić w ich dobra chronione prawem²¹⁹. Nowoczesne państwo, którego prawo jest oparte na zasadach demokratycznych potrzebuje dobrze funkcjonującej, sprawnej i skutecznej Policji. Osiągnięcie takiego stanu służb porządkowych jest procesem niesłychanie skomplikowanym, uzależnionym od wielu różnych warunków, niekiedy trudnych do spełnienia²²⁰. Nie bez znaczenia w tym względzie są doświadczenia nabyte przez poprzedników Policji, czyli Policję Państwową oraz Milicję Obywatelską, a także w trakcie jej ponad dwudziestopięcioletniej historii.

Zaprezentowane w opracowaniu treści stanowią próbę ujęcia w sposób skompensowany najistotniejszych aspektów dotyczących przemian w różnych dziedzinach funkcjonowania tej służby na przestrzeni wielu lat. Skoncentrowano się na uwarunkowaniach historycznych zachodzących przemian kładąc szczególnie akcent na zadania i organizację Policji poczynając od I, a skończywszy na III Rzeczypospolitej. Poruszone zostały wątki funkcjonowania tej służby w niełatwych czasach okupacji hitlerowskiej, gdzie próbowano dostrzec oprócz negatywnych aspektów również może pojedyncze, ale zauważalne działania w zakresie walki z okupantem. Zwrócono także uwagę na okres funkcjonowania Milicji Obywatelskiej, która jako aparat socjalistycznego państwa w znacznym stopniu utożsamiana jest z działalnością służby bezpieczeństwa. Nie bez znaczenia w tym względzie jest również działalność Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, która wspomagała Milicję Obywatelską. Spojrzenie na wymienione służby ma charakter zebrania syntetycznego materiału bez analizy pozytywnych i negatywnych aspektów ich oddziaływania.

²¹⁹ B. Opaliński, P. Szustakiewicz, *Policja ...*, s. 26.

²²⁰ B. Hołyst, *Policja na świecie, Wydanie 1, ...*, s. 112.

Istotnym elementem są również przemiany jakie miały miejsce w prawodawstwie dotyczącym służb policyjnych, w których dostrzegalnym zjawiskiem jest w niektórych sytuacjach powrót do rozwiązań ukształtowanych w poprzednich okresach czasu. Taka sytuacja ma chociażby miejsce przy stosowaniu przepisów dotyczących organów Policji, czy też powrót do nazewnictwa stopni policyjnych z okresu międzywojennego.

Duży akcent położono na status prawny Policji i jej organów przed zmianami i po zmianach ustrojowych jakie zaszły w państwie w 1999 roku, co miało istotne znaczenie w kształtowaniu obecnej pozycji prawnej tej formacji.

Osobnym elementem publikacji, chociaż związanym z ukazaniem Policji w ujęciu retrospektywnym, są rozważania dotyczące funkcjonowania jednostki szczebla powiatowego. Jako przykładową jednostkę wybrano Komendę Powiatową Policji w Łąncucie, która z uwagi na położenie stanowi część Policji funkcjonującej w województwie podkarpackim. Pomimo tożsamyh zadań i organizacji w stosunku do innych komend powiatowych, posiada ona swoją specyfikę, jak też zadania i wyzwania, którym musi sprostać jej kierownictwo. Podobnie jak w innych jednostkach skuteczność działania musi iść w parze z potrzebami społecznymi przy jednoczesnym współdziałaniu z samorządem lokalnym oraz organizacjami społecznymi. Szczególne znaczenie w powiecie łańcuckim odgrywa partnerstwo z organami samorządu terytorialnego, które aktywnie wspierają Policję, czując swoją współodpowiedzialność za bezpieczeństwo i porządek publiczny w powiecie oraz samym mieście Łąncucie.

Po dokonaniu wnikliwej analizy materiału źródłowego, wskazać również trzeba, że nadrzędnym celem działalności całej Policji niezależnie od stopnia jej zorganizowania jest wypełnianie ustawowych zadań, na czele z realizacją jej głównej funkcji jaką jest służba społeczeństwu oraz ochrona bezpieczeństwa ludzi i utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Uświadamiając sobie szeroki zakres obowiązków należących do Policji, słusznym staje się stwierdzenie, że bez wątpienia zasługuje ona na miano jednej z najważniejszych instytucji społecznych w państwie²²¹. Nikt w dzisiejszych czasach nie wyobraża sobie funkcyjono-

---

²²¹ J. A. Grochocka, *Model zarządzania Policją w III Rzeczypospolitej Polskiej - kształtowanie się i podstawowe cechy*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, ..., s. 332.

wania struktur państwa bez służb o charakterze policyjnym, które pomimo sprawowania w pewnym aspekcie funkcji represyjnej coraz częściej korzystają z niewładczych form działania jaką jest np. działalność społeczno – organizatorska.

To właśnie w takiej formie podejmowane są przez Policję, często przy współpracy z partnerami pozapolicyjnymi, liczne akcje profilaktyczne uświadamiające społeczeństwu negatywne skutki określonych zachowań.

Bazując na informacjach zawartych w poszczególnych częściach książki powstało oryginalne kompendium wiedzy na temat służb policyjnych w Łąncucie przy uwzględnieniu zjawisk zachodzących w polskiej Policji. Wyrazić należy więc przekonanie, że niniejsza publikacja stanowić będzie źródło wiedzy oraz ciekawą lekturę dla wszystkich zainteresowanych przemianami w Policji.

Wykaz literatury

Borkowski J., *Aspekt przedmiotowy regulacji prawa procesowego administracyjnego*, [w:] Hauser, R. Niewiadomski Z., Wróbel A., *System prawa administracyjnego, Prawo procesowe administracyjne, Tom 9*, Wydawnictwo C. H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2010,

Czapska J., Wójcikiewicz J., *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Zakamycze, Kraków 1999,

Dobkowski J., *Zasady organizacji Policji*, [w:] Ura E., Pieprzny S. (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, RS Druk, Rzeszów 2010,

Dobkowski J., *Policja i samorząd terytorialny w Polsce. Charakterystyka prawna relacji wzajemnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2015,

Garlicki L., *Konstytucyjne źródła prawa administracyjnego*, [w:] Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A. (red.), *Konstytucyjne podstawy funkcjonowania administracji publicznej. System prawa administracyjnego, Tom. 2*, Wydawnictwo C.H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2012,

Getter M., *Policja Polska w Generalnym Gubernatorstwie 1939 - 1945, Przegląd Policyjny 1999*, nr 1(53) – 2(54), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1999,

Getter M., *Policja Polska w Generalnej Guberni, 80 lat w służbie państwa i narodu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2001,

Grochocka J. A., *Model zarządzania Policją w III Rzeczypospolitej Polskiej – kształtowanie się i podstawowe cechy*, [w:] Ura E., Pieprzny S. (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, RS Druk, Rzeszów 2010,

Guzniczak C., *Policja w Polsce. Rys historyczny od 1914 roku do współczesności*, [w:] Iwan K., Korpaczewska I., *Zeszyty Naukowe Collegium Balticum nr 8*, Szczecińska Szkoła Wyższa Collegium Balticum, Szczecin 2014,

Hołyst B., *Policja na świecie, Wydanie 1*, Lexis Nexis, Warszawa 2011,

Jakubowski Z., *Franciszek Józwiak – Witold: życie i działalność*, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1974,

Jaworski B., *Charakter stosunków zatrudnienia w Policji*, [w:] Ura E., Pieprzny S. (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, RS Druk, Rzeszów 2010,

Kotulski M., *Organy administracji publicznej*, [w:] Jakimowicz W. (red.), *Przewodnik po prawie administracyjnym*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013,

Leoński Z., *Zarys prawa administracyjnego. Działalność administracji, Wydanie 1*, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 2001,

Letkiewicz A., Szankin T., *Organizacja i zarządzanie. Kompetencje menedżerskie Policji*, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2013,

Majer P., *Ustawy Polskiej Policji (1791 – 1990)*, Szczytno 2007, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie,

Majer P., *Geneza polskiej policji*, [w:] Majer P. (red.), *Komendanci Główni Polskiej Policji (1918 – 2009)*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2009,

Majer P., *Policja w III Rzeczypospolitej*, [w:] Majer P. (red.), *Komendanci główni polskiej Policji (1918-2009)*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2009,

Misiuk A., *Historia Policji*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1997,

Misiuk A., *Organizacja bezpieczeństwa i porządku publicznego I Rzeczypospolitej*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1999,

Misiuk A., *Materiały i dokumenty*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54) – Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1999,

Misiuk A., Sokołowski M., *Służby policyjne na ziemiach polskich w latach 1795 – 1918*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1999,

Misiuk A., *Polskie organizacje bezpieczeństwa w okresie I wojny światowej*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1999,

Misiuk A., *Instytucje policyjne w II Rzeczypospolitej*, Przegląd Policyjny 1999, nr 1(53) – 2(54), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 1999,

Misiuk A., *Policja III RP – geneza, zarys działalności*, [w:] Majer P., Misiuk A. (red.), *15 lat polskiej Policji (1990 – 2005)*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2005,

Misiuk A., *Administracja Porządku i Bezpieczeństwa Publicznego. Zagadnienia prawno – ustrojowe*, Warszawa 2008, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne,

Misiuk A., *Rola administracji publicznej w dziedzinie ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego*, <http://com.home.pl/dobrauczelnia.pl>,

Niczyporuk J., *Dekoncentracja administracji publicznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej, Lublin 2006,

Opaliński B., Szustakiewicz P., *Policja. Studium administracyjnoprawne*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2013,

Pawłowska M., *Prawo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] Niemiec M. (red.), *Materialne prawo administracyjne*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013,

Paździor M., *Źródła prawa*, [w:] Szmulik B., Paździor M., *Konstytucyjny system organów państwowych*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2014,

Pieprzny S., *Policja organizacja i funkcjonowanie*, Zakamycze, Kraków 2003,

Pieprzny S., *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, 2 wydanie, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2007,

Pieprzny S., *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014,

Pływaczewski W., Kędzierska G. (red.), *Leksykon policyjny*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2001,

Pytel J., *Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej (1946-1989)*, Wydawnictwo Comandor, Warszawa 2009,

Radziszewski P., *Podstawy prawne współdziałania samorządu i Policji*, [w:] Szymaniak A. (red.), *Samorząd a Policja. Kształtowanie bezpieczeństwa lokalnego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2007,

Roszkowski A., *Historia Policji 1914 – 2000*, PWN, Warszawa 2001,

Rutkowski S., *Praca polityczna – wychowawcza w MO w latach 1944 – 1948*, Warszawa 1979,

Sarnecki P., *Właściwości organów terenowych w sprawach porządku*

i bezpieczeństwa publicznego w nowej strukturze lokalnych władz publicznych, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 1999,

Sławik K., *Zarys prawa policyjnego*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011,

Socha R., Letkiewicz A., Guła P., *Policyjne oddziały i pododdziały zwarte w Polsce. Historia i teraźniejszość*, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2010,

Stahl M., *Zagadnienia ogólne*, [w:] Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A., *System prawa administracyjnego. Tom 6. Podmioty administrujące*, Wydawnictwo C. H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2011,

Szałowski R., *Prawoadministracyjne kompetencje Policji*, Wydawnictwo Akademii Humanistyczno – Ekonomicznej w Łodzi, Łódź 2010,

Szmulik B., Przywora B., *Zagadnienia ogólne*, [w:] Szmulik B., Paździor M. (red.), *Konstytucyjny system organów państwowych*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2014,

Ura E., *Prawo administracyjne. Wydanie 1*, Lexis Nexis, Warszawa 2010,

Ura E., Pieprzny S., *Bezpieczeństwo publiczne i bezpieczeństwo lokalne*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, Ura E., Pieprzny S. (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2015,

Ura E., Ura Ed., *Prawo administracyjne, Wydanie 6*, Lexis Nexis, Warszawa 2006,

Ura E., Ura Ed., *Prawo administracyjne, Wydanie 8*, Lexis Nexis, Warszawa 2009,

Ura Ed., *Milicja Obywatelska. Pozycja prawna i zakres działania*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1975,

Ura Ed., *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988,

Wierzbowski M., Wiktorowska A. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2011,

Wiktorowska A., *Terenowe organy administracji państwowej*, [w:] Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A., *System prawa administracyjnego. Tom 6. Podmioty administrujące*, Wydawnictwo C. H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2011,

Wiśniewski B., Piątek Z. (red.), *Współczesny wymiar funkcjonowania*

Policji, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2009,

Wolfenburg T., Misiewicz J. (oprac.), *Tymczasowa Instrukcja Policji Państwowej*, Warszawa 1924, s. 81 i 84, [w:] Siemiak Z., *Wynagrodzenie, uzbrojenie i wyposażenie Policji Państwowej, 80 lat w służbie państwa i narodu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2001,

Wyporska – Frankiewicz J., *Publicznoprawne formy działania o charakterze dwustronnym*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010.

Wykaz innych źródeł

1. AP w Rzeszowie, AMŁ, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łąncucie 1879 – 1882, sygn. 14,
2. AP w Rzeszowie, AMŁ, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łąncucie 1883 – 1906, sygn. 14,
3. AP w Rzeszowie, AMŁ, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łąncucie 1906 – 1920, sygn. 54a,
4. AP w Rzeszowie, AMŁ, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łąncucie 1920 – 1924, sygn. 55,
5. AP w Rzeszowie, AMŁ, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łąncucie 1925 – 1927, sygn. 56,
6. AP w Rzeszowie, AMŁ, Księga Uchwał Rady Miejskiej w Łąncucie 1927 – 1930, sygn. 57,
7. Okólnik MSW z dnia 12 sierpnia 1925 r. w sprawie organizacji Policji Politycznej – AAN, zespół MSW, sygn. 153,
8. Dyslokacja urzędów (jednostek) policyjnych, Warszawa 1938 (ze zm. w 1939 r.),
9. Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Przemyślu, *Żyją w dziele swoim i dzisiejszym obliczu ojczyzny*, Przemyśl 1979,
10. Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW „Prewencja” – Warszawa 1972.

Wykaz aktów normatywnych

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 24 lipca 1919 r. o Policji Państwowej (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 61, poz. 363),
3. Ustawa z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji w postaci województw (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 65, poz. 395),
4. Ustawa z 14 czerwca 1960 roku o kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U z 2013 r., poz. 267 z późn. zm.),
5. Ustawa z 17 czerwca 1966 roku o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1619 z późn. zm.),
6. Ustawa z dnia 13 czerwca 1967 r. o Ochotniczej Rezerwie Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1967 r., nr 23, poz. 108),
7. Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. z 1975 r., nr 16, poz. 91),
8. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów (Dz. U. z 1983 r., nr 38, poz. 172),
9. Ustawa z dnia 23 listopada 1989 r. o rozwiązaniu Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1989 r., nr 64, poz. 388),
10. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 1990 r., nr 30, poz. 179),
11. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (tekst jedn. Dz. U. z 2015r., poz. 355 z późn. zm.),
12. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych (Dz. U. z 1990 r., nr 30, poz. 181),
13. Ustawa z dnia 21 lipca 1995 r. o zmianie ustaw: o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 1995 r., nr 104, poz. 515),
14. Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 roku o zmianie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz. U. z 1996 r., nr 106, poz. 498),
15. Ustawa z 6 czerwca 1997 roku o kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r., nr 89, poz. 555 z późn. zm.),

16. Ustawa z 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 1137 z późn. zm.),
17. Ustawa z 22 sierpnia 1997 roku o ochronie osób i mienia (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1099 z późn. zm.),
18. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 1998 r., nr 91, poz. 576),
19. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. z 1998 r., nr 106, poz. 668),
20. Ustawa z dnia 6 lipca 2001 roku o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (Dz. U. z 2001 r., nr 110, poz. 1189),
21. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, ustawy – Prawo bankowe, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. z 2001 r., nr 100, poz. 1084),
22. Ustawa z 24 sierpnia 2001 roku o kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 395 z późn. zm.),
23. Ustawa z 18 kwietnia 2002 roku o stanie klęski żywiołowej (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 333 z późn. zm.),
24. Ustawa z dnia 23 maja 2002 roku o zmianie ustawy o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych, ustawy o Policji, ustawy o cudzoziemcach i ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2002 r., nr 81, poz. 731),
25. Ustawa z 21 czerwca 2002 roku o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r., nr 113, poz. 985 z późn. zm.),
26. Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r., nr 179, poz. 1842),
27. Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o Policji oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2005 r., nr 10, poz. 70),
28. Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2006 r., nr 158, poz. 1122),
29. Ustawa z 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 611 z późn. zm.),

30. Ustawa z dnia 13 listopada 2013 roku o zmianie ustawy o Policji, ustawy o administracji rządowej w województwie i ustawy o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2002 r. nr 200, poz. 1688),
31. Ustawa z 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach (Dz. U. z 2013 r., poz. 1650 z późn. zm.),
32. Ustawa Budżetowa na rok 2015 (Dz. U. z 2015 r., poz. 153),
33. Dekret z dnia 5 grudnia 1918 r. o organizacji państwowej Milicji Ludowej (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1918 r., nr 19, poz. 53),
34. Dekret z dnia 9 stycznia 1919 r. o organizacji Policji Komunalnej (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 5, poz. 98),
35. Dekret z dnia 21 lipca 1944 r. o utworzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (Dz. U. z 1944 r., nr 1, poz. 1),
36. Dekret PKWN z dnia 7 października 1944 r. o utworzeniu Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1944 r., nr 7, poz. 33),
37. Dekret Rady Ministrów z dnia 1 marca 1946 r. o Straży Obywatelskiej na obszarze Ziemi Odzyskanych (Dz. U. z 1946 r., nr 10, poz. 71),
38. Dekret z dnia 20 lipca 1954 r. Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1954 r., nr 34, poz. 143).
39. Dekret z dnia 7 grudnia 1954 r. o naczelnych organach administracji państwowej w zakresie spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa publicznego (Dz. U. z 1954 r., nr 54, poz. 269),
40. Dekret z dnia 21 grudnia 1955 r. o organizacji i zakresie działania Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1955 r., nr 46, poz. 311),
41. Rozporządzenie MSW z dnia 14 listopada 1919 r. (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 91, poz. 494),
42. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie wcielenia żandarmerii krajowej i policji wojskowej na obszarze byłej Galicji do Policji Państwowej na zasadzie art. 3 przepisów przejściowych do Ustawy o Policji Państwowej z dnia 24 lipca 1919 r. (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 61, poz. 363), z 12 listopada 1919 r. (Dz. Pr. Państwa Polskiego z 1919 r., nr 87, poz. 475).
43. Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej (Dz. U. z 1928 r., nr 28, poz. 267 z późn. zm.),
44. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 1983 r. (Dz. U. z 1983 r., nr 48, poz. 216),

45. Uchwała nr 823a Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1954 r. o zakresie działania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz jego organów terenowych (M. P. z 1955 r., nr 8, poz. 83),
46. Zarządzenie nr 88 Komendanta Głównego Policji z dnia 1 lutego 2011 r. w sprawie zasad naliczeń etatowych (Dz. Urz. KGP z 2011 r., nr 2, poz. 7 z późn. zm.),
47. Zarządzenie nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych (tekst jedn. Dz. Urz. KGP z 2013 r., poz. 50 z późn. zm.),
48. Regulamin Komendy Powiatowej Policji w Łąncucie z dnia 28 czerwca 2013 r. z późn. zm.

Autorzy dziękują wszystkim, którzy przyczynili się do wydania książki:

Adam Dubas Pośrednictwo Ubezpieczeniowe

37 – 100 Łańcut pl. Jana III Sobieskiego 15,

Anatol Wrona Firma P.P.U.H. „ANKOP”

37 – 100 Łańcut ul. Armii Krajowej 61,

Józef Bigos Prezes Zarządu Multifarb Sp. z.o.o.

35 – 103 Rzeszów ul. Handlowa 4,

Karol Benbenek Zakład Rzeźniczo – Wędliniarski

37 – 200 Przeworsk ul. Skłodowskiej – Curie 1,

Mariusz Freń Firma Handlowo – Usługowa

37 – 220 Kańczuga Sietesz 56,

Michał Ciapała Prezes Zarządu Vipo Sp. z.o.o.

37 – 100 Łańcut Podzwierzyniec 29,

Muzeum Gorzelnictwa 37 – 100 Łańcut ul. Kolejowa 1,

Muzeum – Zamek 37 – 100 Łańcut ul. Zamkowa 1,

Paweł Chmura Firma „CAR – TEST – SKP”

37 – 220 Kańczuga ul. Świętej Barbary 18,

Robert Szpytma Firma „TRANSPETROL” Stacja Paliw

37 – 120 Markowa 133A,

SKANSKA S.A. /Oddział Rzeszów

01 – 518 Warszawa al. Gen. Zajęczka 9,

Stanisław Olejarka Prezes Zarządu Stal – System S.A.

37 – 511 Wólka Pełkińska 205A,

Tomasz Szpytma Firma „SPED – CAR” TSM

37 – 120 Markowa 133A,

Witold Sobuś Prezes Zarządu Bispol Sp. z.o.o.

37 – 100 Łańcut Głuchów 573,

**Zarząd Terenowy NSZZP przy Komendzie Powiatowej
Policji w Łańcucie**

